DE QVATVOR NOVISSIMIS vitæ humanæ:

vtiliſſimaq́; eorundem Meditatione

Libellus.

AVCTORE

R. P. FRANCISCO COSTERO, DOCTORE THEOlogo Societatis IESV.

Cum licenti, á ſuperiorum.

CRACOVIAE

Ex Officina Simonis Kempinij,

Anno Dñi. 1605.

IHS

Typographus Lectori.

LIbellus hic candide Lector, non ita ſeorſum editus fuit ab auctore, ſicut eum tibi hic damus; ſed opuſculo cuidam inſertus, quod inſcribitur: *Libellus Sodalitatis, hoc eſt Chriſtianarum Inſtitutionum Libri quinque in gratiam Sodalitatis B. virginis Mariæ &c.* eſtq; eo in opere ordine tertius. Libuit autē hic ex conſilio piorum quorundā virorum ſeiunctim eum tibi offerre; tum vt breuiore compedio gratior redderetur, tum vt longius ita fructus eius faciliusq; diffunderetur. Neq; enim ad ſolos Sodalitatis B. Virginis ſonos, quibus libellus ille dicatus eſt, materiæ huius pertinet tractatio: Sed

ad omnes omninò mortales cuiuscunq; generis, ſexus, ſtatus, conditionis ſint: Vnde conſultum visùm fuit, ita quoq; eam prodire in lucem, vt omni hominum generi acceptabilis fieri poſſet, neq; ipſo ſolo nomine Sodalitatis quiſquam exiſtimaret, ad ſe, (qui extra numerum forte ſit Sodalium iſtorùm) tam vtilē rerum harum commentationem minùs pertinere. Hoc hic fuit conſilium noſtrum, Tu lege ac fruere in Domino, valeq;.

Præfatio Auctoris.

AD omnia peccata declinanda, virtuteſq; complectendas, nihil tantam adfert vim & momentum, atq; rerum nouiſſimarum conſideratio: quæ cum ad vniuerſos homines pertineant, & magnitudine ſua atque atrocitate metum vehementem incutiant, mollire ſolent duritiam animorum noſtrorum, & petulantiam refrænare, idoneoſq; nos efficere ad audiendã, capaſſendamq; veritatẽ. Quocirca ſecutus exẽplum (Matt: 4 *) Chriſti & B.* Matt: 3. *Ioan: Baptiſtæ, qui ab hominis nouiſſimis auſpicati ſunt prædicationem ſuã; & B.*

Act: 24. *Pauli, qui Fælicem præſidem memoria mortis, futuriq; Iudicij tremeſecit: exiſtimaui me rem vtilem & ſtudioſæ iuuentuti, ſed & omni hominum generi imprimis ſalutarem facturum, ſi de his nouiſsimis tanquam generalibus vitiorum remedijs & medicamentis, nonnulla diſſererem, vt memorantes nouiſsima noſtra, in æternum non peccemus, Horum* Eccl 7. *ſiquidem conſideratione, & peccata facilè vitantur: & mala omnia atque incommoda vitæ huius, æquiori animo feruntur.*

PARS PRIMA.

DE MORTE HOMINIS, NOVISSIMORVM EIVS PRIMO.

CAPVT. I.

CVR PAVCI MORTEM cæteraque nouiſsima hominis metuant.

Mirum id, cum ſextuplex tali ex metu pendeat vtilitas.

At 1. *& diabolus memoriam eorum omnem addimit.*

2. *& naturalis amor ſui, eundem omnino refugit.*

3. *& Diuina miſericordiæ*

nimia confidentia omnē pœnitetiam in futurum libenter reiicit, quadruplici inconuenienti.

4. *& metus continuæ memelancholiæ recordationem eandem excludit. Inaniter.*

5. *& infidelitas, quiduis ſibi potius, quam difficilem ſalutem variè pollicetur.*

CVM nemo ſit Chriſtianorum, qui non firmiſsima fide credat, & mortē ipſam imminere & terribiliſsima horrendaq; poſt mortem inſtare: attentè cōſideranda eſt cauſa quare vel nulli, vel pauci, metuāt mortē, & ea quæ mortem ſequuntur.
Primo quidem ſunt nonnulli, qui ita ſecuri omni flagitiorum generi ſe

dedunt, atque ſi neque ſuplicia poſt hanc vitam vlla improbis conſtituta crederent, neq; Deum eſſe, qui iuſtè ſit iudicaturus. Vix enim fieri poteſt, vt in ſceleribus viuat ſecurius homo Ethnicus, qui nihil vnquam audiuit de rebus futuris, quam homines pleriq; Chriſtiani, qui dicunt ſe credere, pœnas acerbiſsimas ac ſempiternas peccatis propoſitas. Alii in rebus humanis prudentes, toti in terrenas curas effuſi, prudentiam ſuam ad futura non extendunt, ſenes non aliter quã iuuenes, & voluptatibus vacant, & pecuniis colligendis, honoribusque augendis ſtudent. Vix eſt denique in omni ordine, ſexu, & ætate, qui mortem futurorumq; nouiſsimorum ſuorum metu tangatur, nobilis, ignobilis, eruditus, indoctus, ſenex, iuuenis, Eccleſiaſticus, ſecularis.

Cauſa huius eſt, vel nulla, vel exigua nouiſsimorum conſideratio. Si quis enim attentè frequenterque ſecum expendat, quid tandem poſt vitam iſtam conſequatur, facilè intelligit, quàm verè ſit à Sapiente dictum:

(Eccle: 7.) Memorare nouiſsima tua, & in æternum non peccabis.

Et primò quidem, ſalubri mortis timore commouebitur.

Secundò, omni cum diligentia modos ac vias excogitabit, mala illa euadendi, quæ mortem ſequuntur.

Tertiò, cùm intelliget ad hanc rem plurimum valere Eccleſiæ Sacramenta, conabitur conſcientiam quidem primò per confeſſionem purgare, deinde ſacratiſsimo Chriſti corpore frequenter ſe reficere & aduerſus impetus dæmonis communire.

Quartò, hac nouiſsimorum cogitatione commotus, & Sacramentis adiutus, paulatim clarè perſpiciet, quātā ſit in mundo vanitas, quanta malitia, quanta pericula. Itaque vileſcet mundus, & quicquid à mundo proficiſcitur, & omnem ſuam operam in eo ponet, vt nihil habeat cum mundo commune.

Quintò, debellabit praua animi deſideria, & malas inclinationes conabitur ſtudioſa virtutum contrariarum

exercitatione delere.

Sextò, domui ſuæ rebusque proſpiciet, omniaque probè conſtituet, ne quid fælicem ex hac vita diſceſſum impediat.

Septimò, occupabit mentem cæleſtium rerum cogitatione, & eò vſque progredietur, vt cum B. Paulo cupiat diſſolui, (Phili: 1.) & eſſe cum Chriſto. Tum ſolidum firmumq; gaudium in eo naſcetur, nec mortis memoria cõturbabitur; ſed ſpe cæleſtis gloriæ erigetur, & mirificè conſolabitur, iuxta Chriſti admonitionem: Lucæ 21. *His fieri incipientibus, ſuſpicite & leuate capita veſtra, quoniam apropinquat redemptio veſtra.*

At verò qui huic mundo dant operam, neq; cogitationẽ mortis admittunt, neq; ad verba, quæ de morte habentur, attendunt; pleriq; etiam rident: & ſi fortè cogitant, id faciunt tanquam de re aliqua ad ſe non pertinente, more eorum, qui illa quæ nunquam futura ſunt ſpeculantur. Cõmoentur quidem nonnunquam morte

Simi le. ſociorum,& exhorreſcunt,ſed exiguo tempore; ſicut cùm ſus iugulatur, grunniuut aliquantiſper alij qui audiunt porci, & cibum præ metu deſerunt,ſed mortua ea,metu & grunnitu om̄i poſito, ad pabulum reuertuntur.

Sed vtvt vulgus ſe habeat: id certè eſt non paruà admiratione dignum viros probos, prudentes, veritatis ſtudioſos, & de rebus minoris momenti vſq; adeò ſolicitos, atq; in damnis exiguis præcauendis ſedulos, ipſos etiam ſenes atq; decrepitos, cùm ſciant illa, quæ nobis poſt mortem euentura ſunt, tanti eſſe ponderis, vt inde ſalus æterna dependeat; tam certa,vt fide teneantur; tam propinqua, vt hoc ipſo die accidere poſsint: ex animo ſuo poſſe eorum cogitationem deponere. Si enim non minùs eueni re poteſt, vt ante diem craſtinum ex hac vita abreptus æternas pœnas apud inferos perferam, quàm vt cras iacturam centum aureorum faciam: Cur bone Ieſu, in vtroq; deuitando, par ſaltem ſtudium & induſtriam non adhibeo: cur pro aureis illis tanto-

pere

pere ſudo, pro ſẽpiternis ab anima mea cruciatibus dimouendis nihil cogito?

Multiplices ſunt iſtius deplorandæ cæcitatis cauſæ.

Prima, eáque præcipua, à qua ferè cæteræ omnes emanant, dæmonis inſignis & callida tentatio, cui nihil magis curæ eſt, quàm ne homines memorẽtur nouiſsima ſua: quibus, quòd ſenſibus ducantur res præſentes perpetuò offert & inculcat: & res futuras tanquam longiſsimè poſitas, & alterius condicionis atq; naturæ, aut tãquam nunquam euenturas obiter repræſentat.

Secundò, Accedit naturalis amor viuendi, & dulcedo vitæ præſentis, quæ ſic mentis noſtræ faſcinat oculos, vt (quod in rebus maximè charis accidit) homo ſibi perſuadere nequeat, hanc vitam amitti poſſe; & licet fateatur amittendam aliquando, multos tamen ſibi polliceatur annos, quos veluti eminus proſpiciens, longiſsimo interuallo videtur ſibi à morte disiunctus Si quidẽ futurum tem-

pus & præſens arbitramur lõgum, ſe
illud quod iam præteriit, breue nec
aduertit miſer fragiliſq; homo, ma
gnam ætatis ſuæ partim effluxiſse, e
amq;, quæ forrè breuior reſtat, no
minore cum celeritate præterituran

Addit tertiò, dæmon commenda
tionem diuinæ miſericordiæ, quæ pr
ſtò eſt omnibus inuocantibus ſe, i
ipſo quoque extremo vitæ momẽto
Latronem quippe etiã tunc veniã in
petraſſe: (Lucæ 23.) pacẽ hominibu
eſſe promiſſã bonæ voluntatis: (Lu
2.) bonam voluntatẽ & dolorem
peccatis facilè comparari. Item, D
um ad miſerendum eſſe propenſi
rem, quàm ad pœnas infligendas: c
lum feciſſe, ſanguinemq; profudiſ
non pro brutis animalibus, ſed p
hominibus. Itaque ſecurè poſſe iuu
niles annos traduci, vitæq; mutati
nem in ſenilem ætatem reiici; ad q
ætatem vbi ventum eſt, eadem pro
ſus ratione ſuadet, in extremam inf
mitatem extrahendam pœnitentiã.

Sed conſiderandum eſſet prim
plerunq; iuuenes mori multo ante

nium, mortemq; in omnem ætatem ſuum exercere imperium.

Secundò, non rarò vel ſubitò mortē opprimere non cogitantem, vel ſanos repentè morbo corripi vſuque linguæ & rationis deſtitui.

Tertiò, Contritionem, verumq; de peccatis dolorem, eſſe ſingulare Dei donum, quod iuſtè negatur, illis, qui, dum integra eſſent valetudine, illud oblatum recuſarunt: Iuſtoque Dei iudiciò talis eſt plerumque in morte homo, qualis in vita; vt qui totam vitam in peccatis traduxit, cum eiſdem de vita decedat.

Quartò, plura eſſe ſub vitæ finem atq; in ſenectute impedimenta veræ pænitentiæ & confeſionis, quàm in recta valetudine, aut iuuentute, vt ſunt, naturæ debilitas, contraria conſuetudo, grauiores dæmonum impugnationes, qui eo alacriùs, conſtantiùs, & vehementiùs hominem adoriuntur, quo ſæpius victores abierunt, & quo propinquiùs finem certaminis adeſſe cōſpiciunt. Cum igitur ſanus corpore animoq; firmus, non rarò vi-

ctus fuerit, an non multo faciliús vincetur æger? & qui multorum annorum conſuetudine, quæ ferè naturæ vim obtinet, vix potuit caput in cælum tollere, quo pacto id faciet morbo fractus & præpeditus? qui per omnem vitam manus dedit diabolo, ſemperque abhorruit à peccatorum ſuorum conſideratione, ſtudioq; virtutum, quomodo is, corporis & animi vigore conſumpto, victoriam reportabit? aut animum ad verum dolorem, & ſinceram peccatorum confeſsionem applicabit? Sicut enim virium debilitate nequit mouere corpus, ita multo minùs conuertet animum ad rem vſq. adeò difficilem atque inſuetam: Et ſi fortè confiteatur, id potius metu gehennæ, quàm dolore ex diuinæ maieſtatis offenſione concepto, faciet: more furum, qui non tam ſe furatos eſſe, quàm ob furtum laqueo ſibi vitam finiendam lametãtur. (Luc: 23.) Vnius latronis exemplum inculcatur, ſed vnicus ille legitur in fine obtinuiſſe veniam, & quidem non ſine conſtanti fide, quã

Simile.

palam

palàm profitebatur, & in grauiſsimis crucis, & oſsium confractionis tormẽtis, quibus antè actæ vitæ crimina expiabat. Satius multo fuerit per omnẽ vitam colere pœnitentiam, ſingularumq́ue ætatum peccata iis ipſis ætatibus abolere. Nã ſicut famulus, qui ab hero ex nundinis domum remiſſus cum quatuor robuſtis equis & vno debiliori, ſingulis pro viribus onere grauatis; non rectè facere cenſetur, ſi quatuor, firmioribus equis parcens, eorum onera in debilẽ trãsferret, qui flumẽ traiiciens fortè vnà cùm mercibus peſſum ire poſſet: Ita parum ſaluti ſuæ conſulunt, qui pœnitentiam eorum peccatorum, quæ per omnes ætates admittunt, in extremam ſenectutem, & infirmitatem differunt. Simile.

Quarta cauſa, quæ inſtinctu dæmonis memoriam nouiſsimorum ab animis noſtris remouet, eſt metus continuæ triſtitiæ vel melancholiæ, Quis enim tali cogitatione occupatus vnquam lætus eſſe poſſet? At mortis meditatio non accelerat mortem, quæ ſuum curſum properando tenebit,

quicquid tandem mente agites, inſtar nauis, quæ progreditur, ſiue dormias, ſiue vigiles. Hoc tamen inter mortem improuiſam & præmeditatã intereſt, quòd illa hominem nihil cogitãtẽ opprimat, atq; in miſerias inextricabiles deiiciat; iſta verò hominẽ præparatum inueniat, minusq; lædat.

Sicut igitur fur qui ad ſupplicium ducitur, ſi cogitando de imminente periculo, poſſet rationes inire effugiendi crucem, vtiliter profectò de iſto ſuo periculo meditaretur: Ita prudẽtiſsimè faciunt illi, qui ſecum frequẽtiſsimè mortem commentantur; per quam rem hoc aſſequuntur, vt mors non ſit ipſis interitus, ſed vitæ ianua.

Melancholiam & triſtitiam parit quidem omnibus hæc mortis cogitatio, qui peccatis ſunt inquinati: ſed illis ſolis perpetuam, qui mundi vanitatibus & delicijs inhærere ſtatuunt; quippe quibus mors iſta temporalis, eſt principium mortis æternæ. Illis verò qui iam vitiis voluptatibus nuncium remiſerunt, ſeſeque totos ad virtutem contulerunt, affert gaudium &

ſuauitatem incredibilem cogitatio mortis, per quam vident ianuam aditumq; ſibi patefactum iri ad bona immortàlia, quorum conſequendorum cupiditate mirabili, exarſerunt.

Qvinta cauſa eſt, infidelitas, aut hæreſis, quàm non pauci ideo aſſummunt, ne ſtimulis conſcientiæ, metuq́ue mortis commoueantur. Cùm enim videāt ſe flagitiosè viuere, intelligantq́ue ex præſcripto doctrinæ Catholicæ ſibi, niſi peccata deſerāt, defleant, confiteantur, æterna ſuplicia ſubeunda; nolint tamē acerbum pœnitentiæ remedium ſumere, & vitam piè inſtituere; hòc ineunt conſilium compeſcendæ conſcientiæ, vt ſibi perſuadeant falſam eſſe doctrinam Eccleſiæ; Deum neque dolorem ſuper commiſsis ſceleribus, neque bona opera exigere, quippe cuius miſericordia ſit tanta, vt ſola fide, firmaq; ſuorum fidùcia ſit contentus.

Faciunt huiuſmodi homines ſimiliter atque illi viatores, qui tametſi norint tenue ſibi eſſe viaticum, ſecurè tamen & ſplendidè epulātur, quòd Simile.

confidant hoſpitem pro ipſorum arbitratu, quæ abſumpta fuerint, æſtimaturum: ſed iſtis, quòd valde fallantur, temeritas non benè cedit. Pari modo, non malè tantùm, ſed peſsimè ſuccedet illis, cùm ad tribunal Chriſti ſiſtentur, qui imperſcrutabilem Dei iuſtitiam ex ſuo capite, & prauis deſideriis pependerunt. Sicut enim tantam nobis Deus in mundi huius, quem ſine labore ex nihilo fecit, creatione exhibuit potentiam, vt ad eam capiendam nec mentes quidem Angelorum, nedùm hominum, ſufficiant, ſimilemque ſapientiam in eius gubernatione, & charitatem in explicabilem in humani generis liberatione declarauit: ſimili modo adeò ſeuerè de nobis, noſtriſque actionibus, verbis, cogitationibus, poſt mortem eſt iudicaturus, vt infinita ſe iuſtitia præditum eſſe omnes palam ſint cogni turi.

CAPVT II.

DE MORTE.

Mors, & vita ipſa, & omnibus quæ in vita iucunda erant, in æternum priuat.

Nam & deſerit neceſsario omnia quæ mundi ſunt, moriens, & ab omnibus deſeritur.

CONſiderãdum eſt ante omnia, quid ſit mors, & quid adferat homini. Mors eſt vitæ huius mortalis perpetua priuatio, & eorum omnium quæ in hanc caducam vitam conueniunt. Itaque homo mortuus priuatur anima, non intelligit, non videt, nõ audit, non fruitur: vllius ſenſus oblectamentis: deſerit omnia, parentes, amicos, bona fortunæ, diuitias, honorem, & quicquid, denique hanc mortalem vitam comitatur, & ita deſerit, vt in æternum ad illa non ſit reuerſurus.

Si igitur, cùm in vita manemus, nõ ſine moleſtia à charis parentibus, atque amicis breui temporis ſpatio diſiungimur; ſi non niſi ægrè valde pauculas pecunias egenis diſtribuimus; ſi deniq; difficillimè huius vitæ deliciis caremus, quibus vt perfruamur, totis viribus, atque omni mentis impetu incumbimus: quo animo feremus ſempiternam illam ab omni voluptate. ab omnibus diuitiis, ab omnibus amicis, & dulciſsimis parentibus, filiis, ſociiſque ſeparationem? Bos à boue aratri ſocio ſi ſeparetur, immugit; itineris iucundi comites, non ſine dolore & moleſtia digrediuntur: anima igitur, tam arcto nexu cum corpore ab ortu ſuo colligata, quàm ægrè à ſuo contubernali diuelletur?

Simile.

Sicut porrò tibi deſerenda ſunt omnia, ita te quoq; viciſsim omnia deſerẽt. Simul atq; exceſsit anima, operitur cadauer, omnes ab illo tanquam ab aliqua peſte abhorrent atque refugiunt. Adeò vt etiam illi, qui arctiſsimo antea neceſsitudinis vinculo vi-

coniuncti fuerant, inſtar mortis eſſe putent mortuo adeſſe: hoc vnum omnibus curæ eſt, vt quàm citiſsmè domo efferatur, & in terram defodiatur.

Anima verò ne fortè redeat vt ſpectrum, multo magis metuitur. Atque ita nihil nobis commune eſſe volumus cum homine mortuo; cuius vel ſola cogitatio mentem percellit ac terret. Diuitiæ priùs ferè dilabuntur, quàm deferãtur: dignitatibus, officiis præbendis, necdum mortuo homine multi inhiant; domus, poſſeſsionesque eiecto domino, & in anguſtam foſſam, inter malè olẽtia mortuorum oſſa, vermeſque & lumbricos coniecto, in aliorum manus ac poteſtatem veniunt.

Neque mirum, quia vt in ludis ſcenicis veſtes cõmodatò acceptę, peracta comœdia, reſtituẽdæ ſunt heris: ita cúm in mundo hoc, quaſi in theatro aliquo comico verſemur rebuſq; omnibus cõmodatò acceptis vtamur, ſimulatque ex ſcena, & vita hac mortali exiuimus, reddendæ ſunt mundo; qui eaſdem deinde res aliis atq; aliis Simile.

vtendas accõmodat.

Simile.

Et quemadmodum piſcatores facere ſolēt: vt eadē qua piſcem vnum ceperat, alios deinde capiant, & priuſquam abſorbuerint eſcam vnco gutturi infixo prædam extrahent, & eſcam de ore tollant: ita mundus iiſdē illecebris alios atque alios, tanquam eſca quadam captos, ad inferos transmittit. Ex his nõnihil licet ratiocinari, quā ſit mors horribilis, de qua Philoſophus quidā ita dicebat: *Omnium terribilium, terribiliſsimum eſt mors.* Si enim ſola mortis memoria cohorremus, ſi corpus mortuum chariſsimi ſocii, dulciſsimiq; parentis perhorreſcimus, ſi ſoli cum ſolo cadauere per noctem vnam manere animus refugit: quid fiet, accedente ad nos per ſe morte ipſa, quæ tantopere nos terret in alio?

CAPVT III.
DE CERTITVDINE MORTIS.

Omnia in mundo hoc, ſuum fortaſſe habent admixtum, ſola mors certiſsima eſt. & quid inde conſequatur.

MORS omnes manet certiſsimè, quia *ſtatutum eſt omnibus ſemel mori.* (Heb: 9.) Sententia lata eſt; & hactenus executioni mādata. Recenſe maiores tuos à primo parente, conſidera quot illi fuerint, quot nunc ex omnibus ſuperſint, quæ illorum memoria. Itaque cùm aliis in rebus humanis locum habeat vocula, Fortaſſe; (Auguſt: Sermo. 21. de verbis Domini. Cap: 3.) Fortaſſe enim adoleſcet puer; fortaſſe euadet in virum doctum; fortaſſe locupletabitur; fortaſſe vxorem ducet, &c. in morte ſola hac voce non vtimur;

quia non fortaſſe, morietur omnis homo. Neque hîc opus eſt conditione, qua B. Apoſtolus Iacobus (Iacob. 4.) pronunciata noſtra voluit conſtringi. *Si Dñs voluerit; ſi Deo placuerit:* Stat enim voluntas & ſētētia Dei immòbilis, *Morte morieris* (*Gen.* 2.)

Adeò porrò certò mors omnibus impendet, vt non priús viuere incipiamus, quã mori, iuxta illud. (Eccl. 8) *Omnes morimur; & in qua hora comederis, morte morieris* (Gene: 2 E)ſt enim vita omnis noſtra profectio ad mortem. Sicut igitur reus, qui ad ſuplicium ducitur, ſcalas conſcendit, laqueum collo excipit, manibus pedibuſq. ligatur: tota illa actione ſuſpendi dicitur, tametſi necdum de ſcalis deiectus ex fune pendeat. Ita qui ad mortem continuò tēdimus, pugnãtibuſque in nobis qualitatibus & circumſtantibus vndique periculis, quo momento deiiciendi ſumus ignoramus, re vera morimur, quia tota vita noſtra eſt mortis opera-

Simile.

tio.

Proinde ſicut fur, qui ad patibulum vehitur, non parum deſipere tibi videtur, ſi, excluſa mortis & ignominiæ appropinquantis cogitatione, honori ſibi & gloriæ duceret currum equitibus cinctum, turbam comitantem, ſacerdotem aſsidentem, & carnificem lictoreſque ſibi ad ornatum, aut triumphum adeſſe præſentes crederet: Ita ſtultum eſt, gloriari in veſtitu, filiis, diuitiis, aliiſque huius vitæ ornamentis, quæ certiſsimò mortem nobis imminere clamitant. Veſtitus enim præuaricationis & condēmnationis eſt inſigne, diuitiæ, cibus potuſque, neceſsitatem, fragiliſque naturæ conditionem indicant; quæ niſi rebus eiuſmodi ſuſtentaretur, nō poſſet conſiſtere, filii, hæredes te poſſeſsionibus excludent.. Torques & annuli aurei, nonne candentia inferni vincula, & capilli flaui gehennæ flammas repræſentare tibi videntur?

Simile.

CAPVT IIII.

DE INCERTA HORA MORTIS.

Vt ſur tum venit cùm omnes arbitratur ſomno oppreſſòs, ita mors, dum minime expectatur.

Vita noſtra flori fragili aßimilatur, vmbræ, vapori, fumo, figuræ vel imagini, & ſimilibus, quæ citiſsimo tranſeunt. Vt ſcilicet ſemper conemur eſſè parati.

EST verò punctum illud temporis, quo animæ de ſua ſtatione decedēdum eſt, longè incertiſſimum, Comparat mortem Chriſtus furi, qui non tunc inuadit domum, (Matth: 24.)quando Patremfamilias didicit agere excubias, ſed quādo omnes arbitratur ſomno oppreſſos, nihil minùs quàm de ſuo adventu co-

gitantes

gitantes : & aduentum Filii hominis ſimilem dicit fulguri, quod momento temporis orbem peruadit.

Mors igitur celerrimè irruet, &, quādo minimè ſuſpicabimur, opprimet O igitur deplorandam tuam cæcitatem, qui hac mortis incertitudine ad peccata potiùs accumulanda, quā ad ea deponenda abuteris ? Cur enim peccas, & vitiis indulges ? an quia certum te diu victurum ? aut in craſtinum vitam producturum ? nequaquam : ſed quia forte es diu victurus. Miſerum & debile fundamentum, cui innititur tanta ſecuritas peccandi. Fortè, inquis cras viuam, fortè hodie non moriar, Cur non potiùs inuertis ordinem : Fortè hac nocte moriar, fortè hoc die euocabor ? Chriſtus prædixit:(Matt: 24.) *Qua hora nō putatis, Filius hominis veniet.* Experiētia quotidiana & nunc docet nos, & olim docuit ſecuros Sodomitas. (Gen: 19.) Dathan, (Num: 16.) & Abiron, & Abſolonem. (2. Reg: 18.) & diuiti illi Euangelico dictum

 fuit,

Luc: 12.) *Stulte hac nocte tollent animam tuam.* An quod alteri certo nis fieri, id erit alienum à te? Si domum habitares malè materiatam, & ruinoſam quã certò noſſes ruituram, tempus autem ignorares ruinæ; an eam nouis oneribus grauares? an te illi ſecurè committeres? an parietes malleis pulſares? Minimè profectò: ſed in alias ædes & te ipſum, & ſupellectilẽ tuam trãsferres. Corpus hoc tuum in horas ſingulas minatur caſum, catarrhus vnus in cor aut pectus delapſus, hominem deiicit, caro, natura ſua fragilis, in ſe habet interitus cauſam, vno vento, vno potu, paruo âerè infecto læditur: mitto alia infinita foris aduenientia quæ mortem accelerant.

Qvid igitur te peccatis grauas? quid compotationibus, commeſſationibuſque, & intẽperantia, variiſque pe[illegible]culis, mortem tibi immaturam procuras? Robuſtus ſum, iniquis: nihil mali ſentio; timidi eſt metuere mortem. Atque vt intus ſis conſtitu-

tus igno-

tus ignoras, & quid aliunde adueniet neſcis. Mortem ſanctorum non timere, fortitudinis eſt; mortem peccatorum peſsimam non metuere, temeritatis.

Scriptura variis rebus vitam humanam comparat, vt eius fragilitatem & imbecilitatem diſcamus; mortemque nobis imminere perſuadeamus.

Primò, flori, qui pulchritudine ſua capit oculos, ſed leui frigore, nimio æſtu, aſperiori vento, humore læditur concidit, marceſcit: ſi carpatur, poſt pauculas horas marcidus; in ſterquilinium abiicitur. Minima res hominem lædit (Exo: 8.) Pharao culicibus vexatus eſt. Herodes (Act: 12). pediculorum morſu interiit; pili raſi robur. (Iud: 16.) Sāpſoni ademerunt.

Secundò, (Pſal: 108.) Vmbræ quæ licet aliquo modo corpus referat, eſt tamen ſqualida, nigra, deformis, fugaturque non ſolùm acceſſu magni luminis, verùm etiam tenebrarum. Sic omnis ſplendor humanæ vitæ tecreſcit & perit, nihil præclari in ſe habens, quam quod ad conſideratio-

nem veritatis, totiuſque pulchritudinis cæleſtis nos inducat. Ne igitur pueri (qui pulchros characteres admiratur, ignorans veritatis ſententiarum pulchritudinem, quæ illis continetur) arbitrere aliquid puchrum, conſtans, aut eximium in hac vita mortali; ſed ex ſplendore vitæ iſtius, conuerte mentis oculos ad vitæ alterius ornatum.

Tertiò, Vapori & fumo, (Iac: 4.) qui dum cubiculum replet, eſt moleſtus oculis; quæ attingit, deformat, commaculatqne; in caminum pulchro ordine & figura aſcendit, ſed egreſſus à vento diſsipatur. Homo & ſibi moleſtus eſt, & aliis. Multos deuicit Alexander Magnus: multa bella greſsit Iulius Cæſar: Abſolon (2. Reg: 16. 17. 18.) vniuerſum Iſraëlem in parentem concitauit; ſed breui vita functi, funditus ſunt deleti, iuxta illud, *Periit memoria eorum cũ ſonitu.* (Pſal: 9.) hoc eſt, inſtar ſoni & ſtrepitus, qui ſemel cõcitatus, perpetuò ſilet.

Quar-

Quartò, Figuræ vel imagini, (1. Cor: 4.) quæ in charta pulchrè depicta, mirè delectat colorum varietate; expoſita autem pluuiis & vento, omnem amittit decorem, & præter laceram chartam nihil relinquit. Sic homo diuitiis, honoribus, potentiaque ornatus, eſt admirationi: mortuus præter oſſa nihil habet. Exemplum in Iezabel. (4. Reg: 9.) quæ ſtibio pingens oculos, de feneſtra præcipitata, à canibus diſcerpta, ex ſolis manuum pedumq́. extremitatibus agnoſci potuit. Oſſa mortuorum eo conſilio relinquuntur, vt quo pulchritudo decorque omnis humanus euadat, oculis ipſi ad huc viuentes, vſurpemus.

Alias multas ſimilitudines proponit ſcriptura, nauis trāſeuntis: (Sap:4.) auis volantis, ſagittæ emiſſæ, &c. quorum omnium celerrimè prætereuntium, nullum cernitur veſtigium: vt & velocem vitæ tranſitum, & incertum facilemq; terminum, & poſt mortem æternam obliuionem intelligamus. Voluit quippe Deus, breuem

eſſe curſum vitæ noſtræ, tum ne, ſicut antiquiſsimi illi, qui ad nongenteſimum annum vitā perduxerunt, peccata cumulemus peccatis, grauioraque ſuplicia promereamur: tum ne diutiùs iſtius vitæ incommodis miſeriiſque conflictemur, tum vt citiùs ad ſe veniamus, *cuius deliciæ ſunt* (Prouer: 8.) *eſſe cum filiis hominū.*

CAPVT. V.
DE TENTATIONIBVS IN HORA MORTIS.

Longe & grauius inſtat tentator Dæmon in hora mortis:
Et minus idoneus eſt homo tum ex ſe ad reſiſtendum.

SI vnquam toto vitæ decurſu, certè in mortis hora, dæmon omnes ſuas vires profundit, vt in vltimo illo certamine, in quo ſumma victoriæ ſita eſt, hominem vi morbi debilitatum, & priſtino animi vigòre deſtitu

tum, vincat. Magnitudo huius conflictus vel ex eo intelligi poteſt, quód opus fuerit peculiari Sacramento, extremæ vnctionis, ad miſerum infirmumq́ue hominem fulciendum & corroborandum.

Longè tunc aliter homo affectus eſt, præſertim peccator, atque ſe fore putabat, dum ſanus eſſet. Nam qui viribus integris confeſsionem in hoc vltimum tempus reiecerunt, ferè non poſunt in animum inducere, vt nunc de peccatis cogitēt. Quod enim moleſtum fuerat ſanis, id maiorem parit moleſtiam morituris. Itaque neque libet in cælum oculos ferre, Deumq́ue precari, neque de peccatis dolere, neque ea, quæ è ſalute animæ ſunt, audire. Quia tali animaduerſione percutitur peccator, (Auguſtinus Sermo: 3. de Inocentibus.) vt moriens obliuiſcatur ſui, qui, dum viueret, oblitus eſt Dei. Nónne Nabal durus (1. Reg:) 25. inſtar lapidis vita deſceſsit?

Accedit acerbitas dolorum, quibus mens & ratio ferè conuelluntur:

deſiderium vitæ medicorum ſolatia quærit; occupationes externæ, quia animus aſſueuit in bonorum tempo-ralium diſpenſatione, diſsipant mentem & cogitationes, nec patiuntur miſerum hominem quicquam de rebus ad ſalutem animæ pertinentibus loqui, vel cognoſcere.

Si cognoſcat ex medicis nullam viuendi ſpem reſtare, viſa peccatorum multitudine & grauitate, difficultateque reſipiſcendi quã obiicit dæmon primùm quidem concutitur homo peccator incredibili terrore: deinde verò, non capiens diuinæ miſericordiæ abyſſum, cum proditore Iuda (Matt: 27. Act: 1.) ſalutem deſperat. Alii nimia fiducia pereunt, vel ex hæretica opinione de ſola fide; vel ex bonis operibus quæ fortè ediderunt, concepta: alios infidelitate perdit mille artifex, cùm ſcrupulos, & dubitationem de iis, quæ religio Chriſtiana credenda proponit, inniicit, alios ſpe conualeſcendi: alios aliis rationibus, prout negotium faciliùs à ſe confici poſſe diſpicit.

CAPVT

CAPVT VI.
DE HIS QVAE POST mortem accidunt,
Ex parte tum corporum tum animarum.

QVAE accidant corpori poſt diſceſſum animæ, palam ſunt ante omniùm oculos: iacet cadauer inanime, ſine ſenſu, deforme, horribileque aſpectu; conditum in terra, paulatim fœtore vermibuſque diſſoluitur, & poſt dies non ita multos, in cineres redactum, nihil præter oſſa reſtat: quæ ſi videas, quis qualisq; fuerit, diues an pauper, nobilis an ruſticus, rex an opilio, non agnoſcas.

De anima quid agatur, nihil certi habemus, quædam tamen generatim, vel naturali lumine, vel fide nouimus quæ poſſunt homini terrenis rebus immerſo maximo eſſe terrori.

Primò, ſcimus animam vnà cum corpore non extingui, ſed eādem illam animam corpore ſolutam viuere,

intelligere, cognoſcere, quæ paul
antè adminiculo ſenſuum res cogno
ſcebat. Non enim eſt alia anima ex
tra corpus, & alia in corpore, ſed ali
modo.

Secundò, hanc animam quæ paul
ante multitudine miniſtrorum, & a
micorum ſtipata fuerit, nunc profici
ſci ſolam in regionem ignotam, vb
aliæ ſunt leges, alii ciues; alii more
alia iudicia & cogitationes, alia re
rum æſtimatio; vbi nihil eſt aurum
facetiæ nō oblectant, vbi doctrina hu
mana eſt ignorantia, corporum pu
chritudo eſt deformitas, ocioſum
verbvm graue malum, vbi parente
non mouetur commiſeratione filio
rum, neq; filios niſi ſecundùm Deum
agnoſcunt, vbi occurunt teterrim
monſtra, vbi dæmones ipſi forma ſp
cieque ſuâ clarè conſpiciuntur. Pon
tibi ob oculos ampliſsimam ſub ter
ſpecum, horridam tenebris, ſpectr
terribilem, plenam fœdis ſerpent
bus, & te ſolum, comitante nemin
in eam deturbandum, præſtolant
miſeræ animæ egreſſum dæmone

inſtar felis, quæ muſculi foramen ob-ſeruat, vt deuoret.

Tertiò, bonis operibus poſt hanc vitam neminem poſſe quicquam me-reri, neque quenquam lachrymis, vel anguſtiis ad miſericordiam commo-ueri, quia vbicunq; ceciderit lignum ibi erit. (Eccle: 11.)

Quartò. ; ſimul atq; euolauerit a-nima ex corpore, ſeueriſsimè in totã eius vitam inquiſitum iri, iudicioque Chriſti ſententiam ferendam, vt vel optimè ſit ei, vel peſsimè, in omnem æternitatem.

CAPVT VII.

ADVERSVS MORTIS metum remedia.

1. *Quomodo contra amiſsionẽ bonorum omnium mundi, a-nimus præmuniendus, tum conſideratione peregrinati-onis noſtræ, tum abdicatio-ne mundani amoris, tum*

odio miſeriarum mundi.

3. Quomodo contra ſolitudinẽ ignotæ illius regionis hic de amicis prouidendum, qui illic nos recipiant.

3. Quomodo contra irati iudicis ſeueritatem, in tempore gratia eius aucupãda.

CVM tria præcipuè mortem faciant formidabilem; amiſſio rerum omnium huiuſce vitæ, quas tantopere diligimus; ignota regio vitæ alterius, in quam deducentur: & iudicis ſeueritas, coram quo apparebimus: quinque iſta remedia adhibeantur ad metum pellendum; quorum tria prima valebunt ad leniendum dolorẽ, qui ex amiſsione rerum capitur; duo poſteriora, aduerſus reliquas metus cauſas facient.

Primò, Cõſideremus attentè, quo fine in hunc mundum à Deo producti ſimus; vt in hoc vitæ curſu intentio noſtra à voluntate Dei creatoris

noſtri ne diſcrepet; indignum quippè eſſet, ſi res quæ piam ab artificè in vſum aliquem facta, huic vſui, mentique artificis conformem ſe reddere nollet. Formauit nos ſanè Deus, vt ex hac vita aliquando migremus: iuſſit nos veluti peregrînos alio proficiſci; &, quæcunque mundus habet, pro viatico nobis dedit, ne quid corpori uel animæ commoditatis ad hoc iter conficiendum deſit.

Quemadmodum igitur, qui ab optimo parente aliquo ad ſuum commodum mittitur, adeò non metuit ciuitatis portam, qua ingrediendum eſt, vt etiam quæcunque in itinere obviam ſunt, tametſi iucunda lætaq; clauſis quaſi & auerſis oculis prætergrediatur, atque ad ciuitatem, quò miſſus fuit, properet, viſaque eminus ciuitate, Deo gratias agat: Ita qui hoc iter ingreſi ſumus, oculis animoque in cælis defixo eò curramus, quò mittimur: neque doleamus, aut perhoreſcamus propinquante morte; ſed gaudeamus nos ad metam propoſitam perueniſſe. Et ſicut is, qui rapi- Simile. Simile.

diſsimum torrentē tranſmittit,non in aquam ipſam, ne vertigine concidat, figit oculos, ſed in ripam obiectam immobilem : Sic oculi mentis noſtræ in cælo perpetuò ſint defixi; munduſque iſte nec appetatur,nec aſpiciatur.

Simile. Secundò, Ne grauis ſit à parentibus, boniſque omnibns huius mundi æterna per mortem ſeparatio; curandum eſt, vt, dum viuimus, paulatim ab his rebus animum abducamus, illumque imitemur, cui medici iudicio, eſt ex mandibula dens euellendus. Is enim medicamentis dentem priùs luxat, & compage ſoluit, vt ſine dolore excidat, alioquin ſummâ vi; grauique dolore nec ſine oſsis læſione, cum adhærente carne tolletur. Nonnulli, ſecuti conſilia Chriſti, deſerunt mundum, omniáque detrimētum & ſtercora arbitrantur præ rebus cæleſtibus,& Chriſto, voluntaria paupertate, caſtitate, & obedientia aſſumpta, ſpretis diuitiis, contemptis voluptatibus, voluntateq; & iudicio proprio depoſito alacriter deſeruiunt Alii, qui huc perfectionis non euadunt,

dunt, ſic mundo vtantur, tanquam eo non vtentes; hoc eſt, cor ſuum rebus terreſtribus non affigant, & quicquid mundus habet, pendant, non ex vulgi opinione, ſed ex veritate

Quod vt commodiùs fiat, conſiderentur primò, rerum iſtius vitæ conditiones & proprietates: nam ex ſe tales ſunt, vt verum gaudium animo non adferant, neque mentem humanam ſatient, imò ne conſolentur quidem cor hominis, ſed externos tantum ſenſus, guſtatum, viſum, auditum, odoratum, & tactum aliquo modo afficiant, adeòq; nulla ſit lætitia, quæ ſua amaritudine non permiſceatur: nam & cum moleſtia parantur, & cum ſolicitudine conſeruantur, & cum inuidia augentur, & cum dolore ſtimuliſq; conſcientiæ finiuntur.

2. Perpendatur breuitas vitæ humanæ, poſt quam omnia neceſſariò ſunt deſerenda, velimus nolimus, & id quidem breui; nam breue eſt tempus vitæ, cuius iam fortè magna portio effluxit. Ego igitur cor meum rebus illis affigam, quæ cras

fortè tollentur, in æternum non reditura? Vt autem hac conſideratione affectus moueatur, curandum eſt, ne in ſola ſpeculatione hæreat animus, ſed ad affectum quoque practica cogitatione tranſeat nempe vt ita conſideres ea, tanquam tibi certò breuique euentura.

Ad quod non parum conducet, ſubinde adeſſe morientibus, iis præſertim qui in flore ætatis abripiuntur: & quod in illis coram cernis, ad te ipſum accomoda.

Præterea, vtile eſt mortuorum oſſa intueri, eorumque nuditatem, horrorem, fœtorem, & contemptum animo complecti; & quid diſcriminis ſit inter ſeruum & dominum, adeoque quis ſeruus fuerit vel dominus, diiudicare, & quòd tu futurus ſis breui, quod illi, quorum ſunt oſſa, quādoquidem illi ante paucos annos tui ſimiles fuerunt, & floruerunt.

Iuuerit etiam frequenter ex occurentibus rebus imaginem mortis ob oculos ponere, aut de morte cogitationem ſuſcipere, ex flore ſuauiter o-

lente, & paulò poſt marcido? ex ariditate hyemis, quæ nobis repræſentat omnium rerum interitum; ex infirmitate, quæ florentē & robuſtum quēlibet deiicit; ex aſpectu aliorum, quorum ſimiles multi aliquando extiterunt, & obliuione ſempiterna deleti ſunt; & ſanè vix quicquam eſt in tota rerum vniuerſitate, vnde non poſsimus ſalutarem aliquam ad animi ſtatum bene conſtituendum meditationem formare.

Ad idem valebit præteritorum annorum curriculum in mētem reuocare, eorumque velocitatem cum tempore futuro, licet incerto, conferre; ſi quidem quod ex reliqua vita ſupereſt, eadem celeritate percurretur.

Tertiò, ſi mortem non metuere, ſed deſiderare cupis, fac vt tibi grauis moleſtuſque ſit mundus, ſeu potiùs vt eius mala incommodaque ſentias. Qui enim moleſtiam patiuntur, deſiderant liberari, ſicut contrà retinere volunt quod oblectat. Sancti viri moleſtè ferebant hunc mundum: vnde

Dauid (Pſal: 119.) *Heu mihi, inquit quia incolatus meus prolongatus eſt*, & D. Paulus (Romano: 7.) *Quis me liberabit de corpore huius mortis?* cui mundana omnia ſordebant vt ſtercora. Alii ita impatiẽtes fuerunt miſeriarum huius mundi, vt contra naturæ dictamen, mortẽ ſibiipſis conſciuerint. Et quidem ſi percurras ſingulas humanæ vitæ ætates. plures inuenies miſerias, quam commoditates; cùm etiam commodà ipſa plena ſint miſeriarum.

Simile. Videtur enim homo ſimilis illi, qui aliquò proficiſcens nulla itineris commoditate vtitur, ſed variis difficultatibus præpeditur. Primò, quia via lutoſa, & pluuia grauis, tum montoſa, poſtea ſaxoſa, deinde præceps, rurſum ſilueſtris & latrociniis infeſta. In quo ſane itinere vnicum eſt ſolatium, breuitas viæ, ſi modò certa ſequatur quies. Nam ſi ad grauius malum tenditur, veluti ad ſupplicium ignis, æquiori animo ferentur minora

hæc

hæc incommoda.

Qui igitur ad beatiſsimam illam optatiſsimamque quietem proficiſcitur; capiatur tędio malorum huius vitæ, ad Patriæ cæleſtis gloriam aſpiret, ſeſe curis & vinculis huius mundi exſoluat. Deus enim tot mala voluptatibus noſtris immiſcuit, vt pertæſi malorum, vitæque mortalis, pura illa & impermixta bona cæleſtia toto corde conſectaremur. Qui verò his tam incommodis voluptatibus tãquam magnis bonis deliciiſque adhærent, oſtendunt ſe non ex valle lachrymarum in beatæ vitæ ſedes, ſed à miſeriis hiſce tereſtribus, ad inexhauſtum infernalium malorum oceanum proficiſci.

Quod ſi fortè communibus aut priuatis malis, quia bonis omnibus deliciiſque, affluis, non commoueris, tibi ipſe accerſe moleſtiam, ieiuniis, vigiliis, pœnitentiis, corporisque id genus afflictionibus, vt incipiat te vitæ tædere; Deumq; precare, vt quod bonis omnibus eſt ſummè moleſtum, id tu quoque non leuiter; ſed mole-

ſtè feras : nēpe, quotidianis peccatis Deum offendere ; iſtius mundi illecebris oblectari ; mentem difficulter in cælum attollere ; tot imperfectionibus & perturbationibus ſubiectum eſſe, tanto tempore ſuauiſsimo diuini vultus adſpectu carere. Hæc enim ſi grauia tibi eſſe cœperint, non ſecus adſpirabis ad mortis quietem, atque mercenarius quiſpiam, poſt longos moleſtosq́ue labores, ad dulcem diuq́ue optatum ſomnum.

Quando de iuſtorum morte, qui laboribus multis æternam gloriam pe pererunt, ſcriptura commemorat ; labores ipſos, à quibus in æternum ſuauiſsimè vacabunt, recenſet : (Apo:7.) *non eſurient, neque ſitient amplius, neque cadet ſuper eos ſol, aut vllus æſtus : abſterget Deus omnem lachrimam ab oculis eorum, & iam non erit ãplius neque luctus, neque clamor, neq; dolor, &c.* ſicut contra his qui la-

bores omnes ſubterfugerunt, vitam-que deliciis plenam duxerunt, vocātur in memoriam bona quibus in hac vita fuerunt oblectati atque in poſterum per omnia ſæcula carere debebunt: (Luc: 16.) *Fili* (inquit) *recordare, quia recepiſti bona in vita tua, nunc autem cruciaris* & (*Apo:* 18.) *Merces eorum nemo emet apliùs, merces auri, & argenti, lapidis precioſi: & margaritæ, & biſsi, & purpuræ, & ſerici, & cocci, &c. & poma deſiderii animæ tuæ diſceſſerunt à te: & omnia pinguia & præclara perierunt à te, & ampliùs illa non inuenient.* Si quidē qui in labore hominum eſſe noluerunt in hac vita mortali, in laboribus erunt dæmonum in morte immortali.

Quartò, cùm ſola nudaq́;, & iner-

mis egrediatur anima inter ſæuiſſimorum hoſtium cohortes, danda eſt opera, vt, cùm non licet ex hoc mundo nobiſcum comites adducere ſaltem illic ſtatim à morte ſocios amicoſque ineniamus, qui ſolitudinis illius tædium ſubleuent, tutoſque per hoſtium agmina ducant. Hi erunt.

Primò quidem Sancti cum Chriſto regnantes, cæleſtis aulę Principes: & præter cæteros, Angelus noſter tutelaris: cum his ſi viuentes ineamus familiaritatem; eos quotidiè inuocemus, ex his patronos nobis certos deligamus, quos veneremur ſingulari cultu, quorum imitemur exempla, & Angelo cuſtodi, pia nobis conſilia ſuggerenti, auſcultemus, habebimus eos nobis proculdubio in hora mortis fauentes.

Secundò, animæ parentum, aliorumq; fidelium defunnctorum, quas orationibus, ſacrificiis, eleemoſyniſq; ex purgatorii pœnis eduximus.

Tertio, pauperes & corporalium & ſpiritualiumque bonorum indigētes, quibus ad pietatem & vitam ſa-

niorem, æternamq́ue ſalutem, quocunque modo auxilium tulimus. Hi onnes, conſpecto de cælis periculo noſtro, accurrent obuii ſuppetias laturi.

Quinto, Exacti ſeueriq́ue iudicis metum hac ratione minues.

Primo, Si ante iudicii tempus in eius amicitiam venias, cum eo frequēter orando meditandoq́ue agas, eumq́ue piis officiis tibi ſtudeas continenter obligare.

Secundo, Si muneribus places, & quaſi corrumpas elecmoſynis, quas pauperibus, ipſius filiis & membris, libera & effuſa manu largiaris, & illis maximè qui ob vitæ ſanctimoniam plus apud iudicem poſſunt, quales ſunt religioſi, qui deſerto ſæculo ſe totos ad Chriſti obſequium contulerunt.

Tertio, Si cum Vicariis Iudicis in ſacramento pœnitentiæ diligenter rationes tuas putes, illi quipe cùm iudicis acceperint poteteſtatem, ſi omnia dimittant, & ſacra abſolutionis verba, tanquam chirographum ſoluti debiti tradant, non erit quod co-

omnis ſexus: quia ſtatutum eſt omnibus hominibus ſemel mori, & poſt hoc, iudicium.

Bis autem vnicuique ſtandum eſt ante tribunal Chriſti: ſtatim à morte obita, & in communi illo totius orbis iudicio, quod generale iudicium, ſi ſententiam ipſam ſpectes, præter mercedem quæ corpori dabitur, nihil noui adferet, ſed erit confirmatio eorum, quæ in particulari ſingulorum iudicio decreta fuerunt. Qua ex re intelligimus, non minùs eſſe metuendum priuatum hoc iudicium, atque illud vniuerſale: quia, qualem inueniet Deus hominem in ſuo nouiſsimo die, talem iudicaturus eſt in mundi nouiſsimo die.

Quam vero ſit formidabils futurus dies ille, primo quidem ex vaticiniis Prophetarum intelligere poſſumus. Ecce (inquit Malachias) Mala: 3. *veniet, & quis ſtabit ad videndum eum? & quis poterit cogitare diem aduentus eius?*

Deinde non minùs idem decla-

nis ſeruiuiſti Chriſto, & mortem times?

Tertio, ex grauibus pœnis, quibus ſe multi viri ſancti vtriuſque Teſtamenti ſponte afflixerunt, vt hoc terribile Chriſti iudicium ſalui effugerent Veteris legis Patres plerique *lapidati ſunt, (Heb: 11.) ſecti ſunt, & circuierunt in melotis, & pellibus caprinis, egentes, anguſtiati, afflicti, in ſolitudinibus errãtes, in ſpeluncis & cauernis terræ, vt meliorem inuenirent reſurectionem.* In nouo autem teſtamento martyres grauiſſima ſupplicia paſſi ſunt: Confeſſores, Monachi, & Anachoretæ, admirabili victus cultuſque aſperitate corpus caſtigauerunt: alii ſub dio in columna erecti multis ãnis ſteterunt: alii ſumma paupertate vitã traduxerunt: alii verberibus, ciliciis vigiliis carnẽ domuerunt multaq; id genus pręſtiterunt obſtupe

ſcenda, vt in hora mortis Iudicem ſibi inuenirent placatum.

Cùm igitur idem ſit dominus & iudex omnium, qui non magis iuſtus atque ſeuerus futurus eſt, his qui metu ſeueritatis eius grauiſsima iſta moleſtiſsimaque ſibi impoſuerunt, quam cæteris hominibus omnibus: vehementer metuendum eſt his, qui nunc ita ſecurè viuunt, voluptatumque omnium habenas laxant, ne longè alium in ſe Chriſtum experiantur, quã in hac tanta ſecuritate, ſibi promittunt: qui vt ſalutarem metum concipiant, conſiliumque capiant Iudicii illius acerbitatem ſubterfugiendi, poterunt hiſce ſequentibus meditationibus ſeriò aliquando occupare animum.

Si enim aliquid eſt in vita humana magni momenti, & à quo ſalus noſtra dependet, illud eſt in huius iudicii conſideratione poſitum: quod iudicium decernet cuique noſtrum locum, vbi per omnem æternitatem vel optimè iucundiſsimèq; viuamus, vel peſſimè miſerrimèq; moriamur.

CAPVT. IX.

DE PERSONIS IVDI-*cio præſentibus*

Eæ quatuor ſunt.

1. *Anima iudicanda.*
2. *Chriſtus Iudex & teſtis.*
3. *Sancti & Angeli aſsiſtẽtes.*
4. *Dæmones acuſantes.*

CONSIDERANDAE ſunt quatuor perſonæ huic iudicio ad futuræ.

Primò, anima iudicanda, ſola illa ſecum in conſcientia, deſcriptam ferens totius anteactæ vitæ hiſtoriam, quæ ſub oculos omnium ſubiicietur: & quicquid per omnem vitã geſtum fuerit, ſiue bene, ſiue malè, clariſsimè conſpicietur. Qua in re homo pictorem imitatur, qui, dum in tabula ex arte ſua pingit, velo ſe & tabulam contegit, ne, quid agat, à quoquam conſpiciatur: abſoluto verò opere, remo- Simile.

to velo, clare omnibus exhibet artis ſuæ induſtriam. ſic homo, dum viuit, corporis iſtius tegumento velatus, actionibus, verbis, & cogitationibus. tanquam picturis, hiſtoriam ſuæ vitæ in conſcientia deſcribit: quæ hiſtoria quam diu corpore tegitur, à nemine legi poteſt, remoto autem hoc corporis velo, clarè ab omnibus videntur quæ anima ſecum depicta defert. Et ſi quidem pulchris virtutùm coloribus ornata ſit anima, accepta erit Deo: ſi autem peccatorum ſordibus deformis, ſimilitudinem geret dæmonis Chriſto inuiſi, erit Deo ingrata.

Secundò, Chriſtus Dominus, qui hîc ſibi duplex ſumet officium, Iudicis & teſtis. *Ego inquit, (Hiere: 29.) ſum Iudex & teſtis*, & reuelabo pudenda tua in facie tua: id eſt, cùm auertere voles cogitationes tuas à peccatis tuis, ego illa tibi ob oculos ponam, & quicquid egeris, clare obiiciam.

Quis hîc, quantuſque metus tenebit miſerum peccatorem, quando

atrocem Iudicis ſui vultum, pœnas ac ſuplicia ſpirantē, intueri cogetur? quando eundem audiet exprobrantem beneficia collata? quādo exhibentem videbit vulnera ſuſcepta? quando audiet commemorantem iniurias acceptas, & ſummam peccatoris ingratitudinem? Ego, inquiet pro te factus homo, pro te laboraui, pro te ſanguinem fudi, grauiſsimas pœnas ſuſtinui, animam poſui, hæc vulnera accepi, te multis, beneficiis priuatim cumulaui, cogitationes bonas ſuggeſſi, occaſiones rectè viuendi nō rarò obtuli, denique quid debui facere, & non feci? tu verò contra nihil malorum prętermiſiſti, quibus mihi iniuriam irrogares, & ad indignationem commoueres-

Igitur ſi populus Iſraeliticus totus contremuit, (Exod: 19- Deut: 4.) ad præſentiam Dei, in monte Sinai, cùm legem daret, & tanquam pædagogus lectionē præſcriberet, quo, Deus bone, animo erit homo peccator, quādo iam eandem lectionem exacturus redibit, nihilque præter flagitia inuenièt, &

et, & neglectum legis tam ſerio commendate? (Apo: 1.) B. Ioannes, & Daniel (Dan: 10.) ad aſpectum Angeli: quaſi mortui in terram corruerunt: Iratum Aſſueri vultum (Heſt: 7.) Aman ferre non potuit: Sacerdotes ſeueritate vultus Chriſti adhuc morituri, (Matt: 21.) eiecti è templo, metu perculſi, & obſtupefacti, non audebant hiſcere: quomodo igitur miſer homuncio peccatis onuſtus, minitātem & furentem Deum ſuſtinebit? *Dicturi ſunt peccatores montibus, (Lucæ 23.) cadite ſuper nos, & collibus, operite nos ab ira Agni.*

Tertiò, Sancti Dei, quibus comitatus ad iudicandum Dominus venturus eſt, iuxta prophetiam Enoch, *Ecce venit Dominus in Sanctis millibus ſuis, facere iudicium.* (Enoch Epiſt: Iudæ) Coram his ſiſtetur anima peccatoris, fœda multis ſceleribus peccata geſtans, & Sanctis cæleſtibus ea tanquam inſtrumenta

exhibe-

exhibens. quibus Deus offenſus, & contumelia affectus, grauiterque læſus fuit. Sicut igitur non ſine graui pudore nobilis fæmina in cōſpectum prodiret principum virorum, conſpurcata facie, veſtibusque multa fœdaque ſorde maculatis: ita ignominioſum erit animæ peccatrici, ſe adeò vultu habituque deformem, in tam præſtanti nobiliſsimorum ſanctorum corona, conſpiciendam collocare qui omnes ad eam fœditatem & deformitatem ridebunt, miſerumque peccatorem abominabuntur; atque, vt eſt apud Prophetam, cum irriſione dicent. (Pſal: 51.) *Ecce homo, qui non poſuit Deum adiutorem ſuum.* Simile

Similitudine rem declarabo: Si vilis quiſpiam homuncio, qui nobilium aliquot filiorum nobiliſsimum ac amantiſsimum parentem enſe peremiſſet, in filiorum conſpectum ſolus prodeat, cum ſtricto illo enſe paterno adhuc ſanguine madente; quibus oculis aſpicietur à filiis? quo animo Simile.

feretur? vix profectò manus illi continere poterunt, quin ſceleratum homicidam diſcerpant. Pari modo Sancti, quando peccata illa in peccatore conſpicient, quibus offenſus eſt Deus, & quaſi pedibus proculcatus, ſumma indignitate peccatorem deteſtabuntur, eiusque æternas pœnas deſiderabuntur.

Neque hîc quiſpiam ſibi blandiatur de nobilitate, dignitate, diuitiis, aliisque rebus, quibus hæc vita illuſtratur. Sicut enim non eſt perſonarum acceptio apud Deum. (Acto: 10. Rom: 2:) qui nec diuitis rationem habebit, nec pauperis: ita neque ſancti ſplendore cuiuſquam externo, ſed ſola interna pietate ornatuq; animi, mouentur. Habet enim ferè ſe res perinde in hoc theatro vitæ humanæ, atque in actione ſcenica, in qua diuerſæ perſonæ Regum, nobilium, pauperum, mediocrium, atq; omne genus hominum, à diuerſis repræſentantur: Et is quidem frequenter Regis perſonam ſuſtinet, qui conditione eſt pauper, & fortè mendicus. quē

Simile.

admo-

admodum ſubinde qui mendicum agit, filius eſt viri lauti & copioſi. Regi ab iis tantùm defertur honor, qui ad ſcenam pertinent, non autem à ludimagiſtro, vel ſpectoribus qui in vniuſcuiusque actionē oculos habēt defixos, & eos conmmendatione dignos iudicant, qui ſuam perſonam, qualis illa cunque fuerit, ſeu nobilis, ſeu ruſtica, ſeu pauperis quam dexterrimè, & decentiſsimè repræſentarunt. Similis ſcena eſt in theatro mundi iſtius, in quo Deus iſtius ludi moderator ſingulis hominibus perſonam ſuam agendam diſtribuit: ipſe eſt ſpectator actionis cum ſanctis omnibus & vniuerſis illis, qui ad hoc theatrum vitæ humanæ non pertinent, vt ſunt Angeli, dæmones, & quotquot tam boni quam mali ex hac vita migrauerunt.

Homines igitnr viuentes hominibus honorem habent, quam diu agunt in ſcena; peracta verò comœdia etiam ipſi ad numerum ſpectatorum tranſeunt, à quibus ſpectatoribus, adeoque à Deo ipſo ſola ratio habetur

actionis, non perſonarum. Non rarò enim Regis partes agit vir improbus & flagitioſus, nullius apud Deum exiſtimationis: ſicut è diuerſo mendici perſonam gerit perſæpè vir ſanctus, apud Deum ſummæ nobilitatis & pretii maximi: quemadmodum cúm mercator quiſpiam varia moneta vice calculorum vtitur, aurea, argentea, ænea, non raro fit, vt in ſubducendis rationibus æneus nummus mille aureos ſignificet; contrà verò aureus numerus vel argenteus obulum: qui tamen nummi, confecta ratione, ſuo loco reponuntur, & aurei pluris quàm cæteris æſtimantur.

Simile

Ex ſanctis autem, Angelus tutelaris, beneficiorum à ſe datorum memoriam repetet, vt ſæpè ſaniſſima conſilia ſuggeſſerit, à peccatis deterruerit, dæmonum conatus retardauerit, Deum orauerit; quereturq; ſe non auditum, ſed repudiatum. Quid hîc erit ſpei, quid mentis miſero peccatori, quando ab eo ſe videbit grauiſſima accuſatione percuti quem pene vnicum habuit antea propugnatorem ac

patronum?

Quartò, dæmones, humani generis hoſtes ſempiterni, operam ſuam in hac actione non patientur deſiderari, qui & bona opera extenuabunt, vt in accuſatione Iob factum legimus (Iob 1.) & peccata exaggerabunt, & quodammodo in hanc ſententiam different: O iudex æquiſſime multa tu præſtitiſti huic, pro eo excepiſti accerbiſsima ſupplicia, & mortem denique duriſsimam: paucula quædam rationi conſentanea & factu leuia, vt ſuum in te amorem & obſeruantiam viciſſim declararet, ſeriò præcepiſti; quæ vt præſtaret, alacriùs, internum tuæ gratiæ auxilium, multaque externa ſubſidia ſubminiſtraſti; & ſummum illud, quod dignitatem omnium creaturarum excedit, præmium certiſſimò addixiſti: Ego in eius gratiam & commodum nihil præſtiti vnquam, quin potiùs nocendi omnes occaſiones quæſiui, nihil ei præcepi, ſed ſuaſi: & non leue aliquid, ſed durum, moleſtum, difficile; nullo poſt hanc vitam præmio, imò pœna poti-

ùs ignis æterni propoſita. Ipſe autem, te ſpreto & abiecto, ſe mihi adiunxit & conſecrauit: conuulſa ſimilitudine & imagine tua, ſordidam meam effigem in anima ſua conſtituit· contempta maieſtate & imperio tuo; quæcunque ego vel obſcurè inſinuaui, alacriter præſtitit, & plus quàm ſuggerere auſus fuerim, fecit.

Suaſi vt eſſet parcus & tenax, pauperibusq; eleemoſynas negaret; ipſe etiam aliena vui rapuit, & fœnerando multa per ſummam iniuriam corraſit. Hortatus ſum vt ira animo concepta, contumelias & maledicta effunderet: ipſe etiam verbera & plagas innocēti impoſuit. Inſuſurraui vt ſacris diebus, neglecto tui cultu, vacaret otio: ipſe non ſolùm hoc fecit, verùm etiam pro tuis diebus feſtis, feſtos imò funeſtos corporis ſui dies egit & celebrauit, comeſſatus eſt, luxuriatus eſt, multo vehementiùs quàm aliis diebus, ita vt totius ſeptimanæ peccata in ſacros dies reſeruaſſe videatur. Monui vt ad lautiorem commodioremq; vitam degēdam pecunia emeret. Sa-

cerdotium; ipſe eadem arte plura beneficia inuaſit, preces horarias rarò perſoluit, impurum ſcortum ad multorum ſcandalum domi ſacrilegus aluit. Quid ſupereſt igitur quam ut à te quem viuens inter mortales reiecit, ſpreuit, contumeliis affecit, viciſſim reiectus, mihi adiudicetur, quem audiuit, quem coluit, quemque imitari ſtuduit?

Ad quas anguſtias redigetur tunc miſellus homuncio, quando ex conſcientia iudicabit veriſsimas eſſe accuſationes? quò ſe conuertet, cúm Iudicem videbit iratum, Sanctos indignabundos, dæmonemque, vt abreptum in gehennam præcipitet, accurentem, conſciam ſibi malè conſcientiam obiecta crimina confitentem.

ſtra,ſed aliena: *Si in alieno,* inquit, *fideles non fuiſtis, quod veſtrum eſt, quis dabit vobis?* Non minùs ſeuerè repetet à nobis Deus rationem omnium bonorum concreditorum, atq; nos à famulis & æconomis noſtris. Luc. 16.

Eſto igitur diues quiſpiam mercator, qui miſſo ad nundinas famulo, iubeat optimas merces emi, easque diuerſarum regionum, Italicam byſſum Hiſpanica aromata, Germanica vina, Belgicos pannos, & quicquid Gallia, Anglia, Norvvegia,præclarum habet: tradat verò illi, ad hæc comparanda, monetam omnis generis, quæ in prædictis regionibus grata ſit: addat deinde munera amicis fautoribusque offerenda: deniq; filios illi ſuos tres adoleſcentes adiungat, quorum curam ei ſingulari ſtudio& affectu commendet. Peractis nundinis, vbi domum reuerterit famulus, exigetur ratio de mercibus,de muneribus, de filiis. Et quidem de mercibus: Primò an ſicut iuſſus fuerat: vniuerſam pecu- Simile

niam in merces expenderit: Scundò, quasnam emerit: Tertiò, an bonas, an viles, laceras: ſingulæ namque inſpicientur: Quartò, an æquabili pretio, nec carnis, nec vilius.

Non vacabit culpa apud dominum famulus, ſi, cùm merces in mercatu non deeſſent, vniuerſam pecuniam ex ipſius mandato, pro iis comparandis, non expoſuerit, multasque vtiles neglexerit. Secundò, multò minùs, ſi cum ad emendum magna pecunia data miſſus fuerit, nihil tamen emerit. Tertiò, neq; erit immunis à reprehēſione, ſi non bonas, ſed laceras, veteresq; res domum tulerit, cùm eodem pretio offerrētur res præſtantes. Quartò ſi ſponte ſua cariùs emerit, cum potuiſſet viliùs. Quintò, grauiſſimam incurret domini offenſã, ſi aliis, præſertim hoſtibus iuratis domini, emerit, non domino ſuo. Sextò, ſi furatus pecuniam in ſuum aut aliorum uſum conuerterit.

Quod ad munera attinet, in magna ei culpa ponetur, ſi ea dare neglexerit, quibus iuſſus fuerat, ſed vel perire

ſua

ſua incuria permiſerit, vel aliis obtu-
crit, vel ſibi ſeruauerit.

Denique de filiorum cõmiſſorum
cura inquiretur: quos ſi vel fugere,
vel inopiam in commodaque pati,
cùm potuiſſet cauere, vel miſerè in-
terire permiſerit, ſuique ipſius potiùs,
quam illorum rationem habuerit me-
ritò graui pœna corripiendus veniet.

Hæc ad te referas, quem Deus bo-
norum ſuorum conſtituit œcono-
num, atque ad nundinas rerum cæle-
ſtium in hunc mundum ablegauit, pe-
cunias varias, nempe diuerſa benefi-
ciorum genera commiſit. Primò vi-
tam ipſam. Secundò, animam cùm
facultatibus ſuis, atque potentiis, do-
cile ingenium, tenacem memoriam,
eruditionem, prudentiam, & quic-
quid ad animum pertinet, Tertiò, cor
pus ſanum, vires formam honeſtam,
nobilitatem, vſum loquendi, dicen-
dique facultatem. Quartò, Externa
bona, diuitias, honores, dignitatem,
auctoritatem, cibum. potumque, lo-
cum, & tempus ipſum, in quo viui-
mus. Munera ſunt cùm cæteræ diui-

tum maximè Eccleſiaſtica bona, quæ ad inopum neceſſitates, cultumq́ue Eccleſiarum fuerunt à maioribus relicta & donata: filii ſunt quoscunque noſtræ curæ, Deus commiſit, liberi noſtri, famuli mercenarii, & nobis quacunq; ratione ſubiecti.

Examen igitur à Deo ſic inſtituetur vt inquirat, an his beneficiis omnibus boniſq́ue acceptis, ad ipſius gloriam vſi fuerimus.

Indignabitur enim Deus. Primò, ſi aliquod talentum neglexerimus expendere, tametſi reliqua in bonum vſum conuerterimus: nempe ſi ſcientia quidem, eloquentia, authoritateq́ue rectè fuerimus vſi, pecunias verò non vtiliter elargiti, tempus ſine fructu triuerimus, verba temerè effuderimus, vult enim Deus, nihil quod nobis ad lucrum commiſit: ſuo lucro vacare.

Quamobrem Secundò graui peccato ſe illi obſtrictos intelligent, qui talenta omnia inutiliter expendunt, neq; lucri aliquid ad animæ ſuæ ſalutem reportant.

Tertiò

Tertiò: etiam illi, qui in rebus non omnino quidem malis, aut noxiis, ſed nō perinde integris, atq; vtilibus, toti occupātur, vt qui ad altiora nati, ingenia ſua in rebus minutioribus, vt muſica, poeticis, temporalibus, externiſque occupationibus & curis defigunt: qui bona opera, vel praua intētione corrumpunt, vt qui ad laudem & inanem gloriam eleemoſynam tribuunt, qui in cōfeſſione peccatum aliquod, de induſtria, ſilentiō prætereunt, qui Chriſti corpus in peccato ſuſcipiunt: vel neglientia obſcurant, & quaſi puluere aſpergunt, vt qui in oratione mentem habent longè lateque diſperſam & vagantem qui vanis ſermonibus diſſoluuntur: quando in pauperem conferunt eleemoſynam, &c. Ait enim Dominus: (Pſal: 74.) *Ego iuſtitias iudicabo:* bona inquam opera, quam recte ſint facta, examinabo.

Quartò, qui cariús emerint, hoc eſt, pro ratione pecuniç expoſitæ, parum retulerint domum, vt ſunt qui cum

præſtantia à Deo acceperint talenta, magnas vires, & opes, plurimum temporis, &c. exiguum tamen lucri fecerint. Vires corporis ferebant quidem maiores labores, diuitiæ maiorem eleemoſinam, ætas tot annorum auctiores virtutes: at ipſi minoribus contenti fuerunt. Monuit itaque ſapientia: (Eccleſ: 9.) *Quodcunq; poteſt manus tua, inſtanter operare.*

Quintò, qui contra Dominum talentis vſi fuerint; doctrina ad hæreſes; pecuniis ad faſtum, luxum, libidinem; verbis ad blaſphemias, conuitia, periuria, impuritatem, detractionem; poteſtate ad peccata ſua aliorumque. &c.

Sextò, qui talenta Domino furto abſtulerint, atq; ad ſua ipſorum commoda retulerint, vt qui in diuitiis atque honoribus oblectantur, & in bonis Domini ſui, non aliter, atque ſi à Deo accepta non eſſent gaudent, deliciantur, glorianturq;.

Iam verò de muneribus, hoc eſt, de

eleemoſinis in pauperes erogatis, cum omnibus quidem, potiſsimum tamen cum iis qui in Eccleſiaſticis Sacerdotiis ſunt ornati, diſtricta accurataq; inſtituetur quæſtio. Siquidem res pauperum non pauperibus dare, par crimen ſacrilegii eſt: & (quod olim Canonico cuidam ſcripſit B. Bernardus) *quicquid tibi ſeruas præter victum & ſimplicem amictum, tuum non eſt, rapina eſt, ſacrilegium eſt.* Et ſicut grauiùs in ſacerdotum, quàm in ſæcularium vitia animaduertetur, (quia apud ſæculares nugæ ſunt nugæ: ſed in ore ſacerdotis nugæ ſunt blaſphemiæ) ita ſeueriùs in Eccleſiaſtica bona inquiretur, nempe de beneficiorum numero, de prouentuum magnitudine, de ſumptibus factis, in quos vſus, de poſſeſſione eorum legitima, an per ſimoniam parta, aliaque id genus innumera.

Denique de ſubditorum peccatis, negligenti cura, ignorantia, exiguo

profectu, reddenda erit ſuperioribus ratio; non modò an doctrina, verbo, aut exemplo præbuerint ad malum occaſionem; ſed an omiſſione, negligentia, & negotiis, aut occupationibus aliis minùs neceſſariis detenti, eorum ſalutem aut progreſſum minùs promouerint.

Secundum, quod in hoc diuino examine metum conciliabit, eſt Iudicis exactiſſima & diligentiſſima de ſingulis inquiſitio, accurata inſpectio, & ſeuera punitio. Quis paterfamilias in magnis rationibus obulum vnum, qui forte periiſet, à famulo exigit? at Chriſtus non ſolùm nouiſſimvm quadrantem reddi iubebit; ſed de omni verbo otioſo rationem exiget; quanto magis de his, quæ otioſo verbo grauiora erunt? Quis itē antiquas offenſas minutioresq́;, quæ memoria exciderant, in medium adducit? at Deus occultiſſima quæque Hieruſalem (Soph: 1.) in lucernis, & ſordes omnes, minimosq́; pulueres in angulis abſtruſos proferet in lucem. Quis denique cogitationes indagat

quando res ipſa quæ præſtatur, eſt vtilis & commoda? Deus autem (Heb: 2.) penetrabilior omni gladio accipiti penetrabit vſque ad diuiſionem animæ & ſpiritus, diſtinguens inter animæ, hoc eſt, naturæ cogitationes, & diuini Spiritus motiones, diſcernens intentiones intimas cordis, ipſaſque medullas, & animæ compages, nequid vel intus lateat impuritatis, vel foris adhæreat.

Tertium eſt, grauiſſima & acerrima Chriſti Iudicis de rebus exiſtimatio. *Non enim cogitationes meæ, (Iſa: 55.) cogitationes veſtræ, neque viæ meæ, viæ veſtræ, dicit Dominus: quia ſicut exaltatur cælum à terra, ita cogitationes meæ à cogitationibus veſtris.* Qui bonos habet oculos, & acutè videt, minimas notat & obſeruat maculas: qui valde ſtudioſus eſt munditiei, non poteſt ferre vel exiguas in pretioſa veſte ſordes: in facie ſpecioſa & pictura excellenti, paruus næuus Simile.

ab artifice peritiſſimo notatur facilli-
mè: Chriſtus amantiſſimus puritatis,
atque adeò ipſa puritas, aſpectu ſuo
omnia peruadens, & penetrans in a-
nima, nobiliſsimo pulcherimoq; Dei
opere, minimos næuos & videt clari-
ſsimè, & fert iniquiſsimè.

Nos velati corpore, oculis mentis
capti, ſordibusque vitiorum immerſi,
vix quod rectum eſt, aliquo modo
perſpicimus. Itaque nos quædam
arbitramur exigua peccata, in quæ
Deus grauiſsimè animaduertit. Quis
noſtrûm non exiſtimaret exiguum
peccatum Adami, primi parentis;
(Gen: 3.) qui vt vxoris deſiderio ſa-
tisfaceret, pomum vnicum guſtauit:
& quis magnifaceret colligere ligna
paucula die Sabbati, (Num: 15.) ad
culinæ neceſsitatem? Quis Moyſi pec-
catum (Num: 20.) quo iuſta indi-
gnatione commotus hoc ſolum dixit
*Audite rebelles, & increduli,
num de petra hac poterimus vo-
bis aquã educere?* Quis factum A-
chan, (Ioſu: 7.) qui ex hoſtium ciui-

tate

tate nonnulla clam ſeruauit de bonis gentilium contra ducis ſui Ioſue mādatum? & Ananiæ Saphiræque mendacium, qui metu egeſtatis non integrum pretium venditi agri (Acto: 5.) B. Petro obtulerunt.

Et hi tamen grauiſsimè puniti, euidenter docuerunt, quāti apud Deum hæc peccata fuerint. Adami peccatum etiamnum luimus: collector lignorum, & Achan lapidibus obruti fuerunt: Moyſes mortalium omnium manſuetiſsimus, Deoq́; chariſsimus, ad terram promiſsionis non aſpirauit: Ananias & Saphira, morte mulctati. Et quis reum gehennæ putaret illum, (Matt: 5.) qui dicit fratri ſuo fatue, niſi Iudex ipſe affirmaret?

Rurſus nonnulla nos in peccatis nō numeramus, quæ peccata ſunt in Iudicio Dei. Ionatathas (1. Reg:14.) ignorans patris ſui indiſcretum mandatum, nonnihil mellis guſtauit: quod Deus, quam ſibi ingratum fuerit, negato oraculo, patefecit, eratq́; iam capite plectendus Ionathas, niſi populi auctoritate fuiſſet liberatus. Da-

 uid

uid, (2. Reg: 24.) quòd vna quadam leuitate impulſus, numeraudum populum curauiſſet, punitus eſt triduo, interitu 70. millium hominum, vnde magno affectu clamare cœpit: (Pſal: 18. ℣ 13.) *Delicta quis intelligit? Ab ocultis meis munda me Domine.*

Sunt rurſus quæ nos in bonis operibus ponimus, coram Deo peccata grauiter punienda: Bethſamitæ, (1. Reg: 6.) viſa arca. obtulerunt ſacrificium, ex eiſque occiſi 70. nobiles viri, & 50 millia è plebe. Saul parcēs Amalech, (1. Reg: 15.) & melioribus ouium gregibus, ad ſacrificium, traditus eſt diabolo, priuatusque regno, mortem denique ſibi ipſe conſciuit. Oza Leuita, (2. Reg. 6.) tenens arcam Domini ne caderet, ſubito periit. Propheta ab altero diuinum pręceptum mentiente, (3. Reg: 13.) ad cibum ſumendum inductus à leone occiſus eſt. B. Petrus, obſeruans Dei ſui maieſtatem (Ioan: 13.) cum recuſaret humiliter pedes ſibi Chri-

lauari, audiuit: *Niſi lauero te, non habebis partem mecum.*

In hoc ergo Christi æquiſsimo iudicio, multa adferētur in lucem examinăda occulta & quæ non arbitramur conſideranda, nedum punienda. Pletique ſe multis meritis boniſque operibus exiſtimant placere Deo, qui tunc ſe prorſus vacuos omni merito inuenięt: vel quia mercedem in hac vita mortali per felicitatem temporalem receperunt: quemadmodum purpurato illi Epuloni dictum fuit: (*Luc: 16.*) *Fili recordare quia recepiſti bona tua in vita tua:* vel quia bona illa opera per inanem gloriam, alia ve peccata, vitium contraxerunt, vel euanuerunt. Quemadmodum de ieiuniis, eleemoſynis, & orationibus, Phariſeorum teſtatur Dominus: (Matt: 6.) *Receperunt* inquit, *mercedem ſuam:* & de aliis (*Matt: 7.*) *Multi dicent mihi*

in illa die, Domine, nonne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo dæmonia eiecemus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus, & in plateis noſtris docuiſti: concionati ſumus, concijones continenter audiuimus, ad fidei confirmationem miracula edidimus? Quibus reſponſurus eſt Dominus: (Ibidem.) *Amen dico vobis nunquam noui vos,* ne tum quidē cùm miracula ederetis, tamque præſtantia opera perficeretis: *diſcedite à me omnes operarii iniquitatis.*

Non deerunt qui ſe frequenter confeſſos affirmabunt, & à peccatis liberos exiſtimabuntur, qui iiſdem adhuc peccatis maculati condemnabuntur: vel quia ſine peccatorum vero dolore confeſsi: vel quia ſine propoſito mutandæ vitæ. Quis igitur non metuat iudicia Dei? quis glorietur ſe caſtum habere cor? quis non

ideat quàm ſit neceſſarium, vt ſemper ſit pauidus, omniaque ſuſpecta habeat, nec ſecurè viuat, ſuiſque vitiis laxet habenas? *Si enim iuſtus vix ſaluabitur:* (1. Pet: 4.) ſi B. Paulus hoc Dei iudicium tam anxiè metuit, ſi ſancti omnes reformidarunt Christi aduentum ad iudicium; *impius & peccator vbi aparebunt?*

CAPVT XI.

DE SENTENTIA IVDICIS.

Ea multimodis eſt formidabilis.

1. *Ob Iudicis inflexibilem integritatem.*
2. *Ob immenſum rerum de quibus agitur pondus.*
3. *Ob ſententiam nullo pacto*

Domini, acerimum aget non iam monitorem, ſed iudicem, ſententiaque ſua terrebit impios.

Quæ ſententia multis nominibus erit formidabilis, ſummeque metuenda.

Primò à conſtantia & integritate iudicis, qui nullis lachrimis, nullis promiſsis, nullo propoſito emendationis & pœnitentiæ, nulla interceſſione ſanctorum flectitur, nullius terrebitur nobilitate, nullius eruditione, nullius authoritate, potentia, diuitiis: nullas admittet excuſationes, ſed pro iuſtitia iudicabit impios.

Apud mortales videntur locum aliquem habere excuſationes nonnullæ. Primò, ſi ab aliquo de officio moniti, dicamus nos eſſe homines ſæculares, externis negotiis occupati, occaſiones peccandi, iurandi, plus æquo bibendi, nugas tractandi, &c. vitare non poſſe. &c. eſſe cum ſæcularibus in huiuſmodi quotidianis rebus conniuendum. Secundò, magnam eſſe eorum multitudinem, qui ita faciant, & hanc viuendi rationem

 conſtan-

conſtanti, ac pene generali omnium hominum conſuetudine iam diu corroboratam: Ita, aiunt, iam fieri conſueuit, vt hoſpites ad æqualia pocula cogantur, vt ſermoni, quaſi ornatus gratia, miſceatur iuramentum; vt lepidæ narationi addatur mendacium. Tertiò, multo grauiora in aliis eſſe peccata: Iuro quidem inquis, ſed alter peierauit: Nonne melius eſt, ſacerdotem vna muliere contentum viuere, quam incertis vagisque libidinibus alienos thoros violare? Quid magnum feci ebrietate? nemini nocui, neminem læſi, nullius facultate abſtuli.

Hæc ſpecioſè apud homines: a non habebunt locum apud Deum qui & multitudinis inueteratam, peccandi conſuetudinem euerſis Sodomis totaque pentapoli, hoc eſt, quinque regnis, grauiſſimè caſtigauit; non ſolum in grauiora flagitia ſæuie ſed leuiora quoque delicta vindicabit: quia non ſolùm cultores vitu in deſerto, (Exo: 32.) proſtrauit, ſe pauperculum colligentem ſabbat

ligna (Num: 15.) lapidibus obrui iuſſit, & non tantum decem millium talentorum debitum exiget, ſed nouiſſimum etiam minimumq; quadrantem (Matt: 5.) ſolui volet; & non modo ligna ſed fœnum quoq; & ſtipulam, (1. Cor: 3.) res minutiſsimas, ignis vaſtabit & abſumet.

Secundò, à magnitudine rerum quæ miſero adiudicabuntur. Non hîc agetur de limitibus, de ſtillicidiis, de reſtitutione debitæ pecuniæ; quæ tamen res non parum anxias reddunt partes, quando ad ſententiam lis eſt perducta; ſed de ſummis malis, aut ſummis bonis, talibuſque vt nullius hominis mens & cogitatio, vel horum bonorum præſtantiam & multitudinem, vel illorum malorum vehementiam & atrocitatem, animo comprehendere poſſit; tamque diuturnis vt non vno aut pluribus annis finiantur, ſed in perpetua ſæcula & in omnem æternitatem durent, & nunquã intermoriantur, aut terminentur, quã diu Deus ipſe futurus eſt Deus.

Tertiò, ab immutabili ſententia,

multorum flagitiorum accuſatus; pro liberando ciues ſui ſupplicent, hoſtes verò eum ad horrēdum ignis ſupplicium poſtulent & vrgeant: Rex ſorti committat ſententiam, vt prout ſors exierit, vel adoptetur in filium Regis, ſucceſſurus in regno, vel igni extructo quam primum exuratur: Adſit præſens huic ſortitioni miſer ille captiuus; videat duas illas ſchedulas in vrnam mitti, vrnam nonnihil agitari, tum adoleſcentem brachium manumq; mouere, eamq́; in vrnā mittere, ſchedulā alterā educere, explicare, explicatamq́; Regi legendam pronunciandamq; exhibere: tota hac actione, quomodo miſeri hominis cor palpitabit? quas non preces ad Deum fundet? quæ non vota nuncupabit? quomodo non toto corpore contremiſcet? totuſque ſudore madebit, in re tanti momenti?

Et hæc tamen res quanti eſt ad ſententiam Chriſti? mors temporalis, ad mortem ſempiternam? ignis terreſtris & caducus, ad ignem inferni inextinguibilem? Non agetur hic qui-

dem ſorte aut ſortuitò, ſed ſapientiſſima iuſtitia Chriſti. Verùm quamdiu tibi ignota erit dubiaque ſententia Iudicis, & inde quidem vrgebunt aduerſarii dæmones ad ignem, infernuſque os ſuum ad te deuorandum aperiet; hinc veró mens ſibi male conſcia veritati nō repugnabit; nonne in magnis anguſtijs eris? profectò ſi ſpes aliqua euadendi apparet, nihil non offerres Deo, vota nuncupares, ſanctiſſimeq; non modò vitæ mutationem, ſed maximam quoque pœnitentiam, corporisq; afflictiones per omnem vitam iurares, atque polliceteris.

Poſteaquam verò fatale illud & toti rerum vniuerſitati horribile verbum iudex edixerit. (Matt. 25.) *Diſcedite maledicti in ignem æternum.* Deus bone, quæ deſperatio? qui fletus? quæ lamenta? Singula verba admirabili pondere concutient animum, ipſaſque cordis medullas penetrabunt.

1. *Diſcede à me.* Hactenus

Patronum patremque tuum egi, innumera beneficia largitus ſum, tui curam habui, in poſterum ab hoc momento nihil mihi tecum negotii erit, te nunquam exaudiam, tui in grauiſſimis miſeriis & calamitatibus nunquam miſerebor, nulla vnquam tuorum cruciatuum cōmiſeratione mouebor, diſcede ab omni bono alienus, à Deo, & bonorum ſanctorumque communione, Dei faciem nunquam viſurus, nihil boni aut commodi vnquam habiturus.

2. *Maledicte:* Ecce tibi nouo iſto nomine, tot ſplendida prænomia honorumq; tituli commutantur. Prius Reuerendus, Doctiſsimus, Nobilis, Generoſus, Illuſtris, Reuerendiſſimus Illuſtriſſimus, Doctor, Comes, Dux, Princeps, Rex, prælatus, pontifex. &c. Nunc æterna obliuione omnibus iſtis ſepultis, ſolùm eris re ipſa & nomine, maledictus; Ita miſeriis, calamitatibus, cruciatibus, tormentis, pœniſq; omne genus oppreſſus, & circumuallatus, vt nulla pars nullaque facultas,

ſuis tormentis ſit vacua. Ita prorſus maledictus, vt non ſolum ipſe maledictionem apud te ſentias, ſed eãdē tuam miſeriam, cum maxima tua confuſione, omnes videant, teque plenum eſſe maledictionibus, luce palā cognoſcant.

Maledicet enim tibi Deus ipſe, cuius maledicere, eſt mala inferre: maledicent ac deteſtabuntur te cælites: maledicent terreſtres: maledicent dæmones, & damnati malediſtionis ſocii: maledicent denique creaturæ omnes, malaque imprecabuntur; vt ſis per omnia, in omnibus, & ab omnibus in æterna ſæcula maledictus.

3. *In ignem*, cruciatum & tormentum quo maius cogitari ab homine non poſit; ignem ita vehementem, vt non modò corpora, ſed ſpiritus ipſos adurat.

4. *Aeternum*, cuius finis tunc erit, cùm Deus, cuius regni finis nō erit, Deus non erit.

5 *Qui paratus eſt Diabolo*

& angelis eius. Cælum tibi creatum comparatumque fuerat, non gehenna, ad gloriam excitatus eras, nō ad pœnam deſtinatus: non vt in dæmonis poteſtatem venires generatus, ſed vt immortalem cæleſtis gloriæ hereditatę adires precioſo Dei ſanguine redemptus & regeneratus. At quia dæmonis conſilia moreſque ſecutus, indignum te reddidiſti domo cæleſti, nullus alius tibi ſupereſt locus, quàm qui dæmonibus eſt conſtitutus; vbi Lucifer imperium tenet, hoſtis tuus immaniſsimus, qui cum angelis ſuis, hoc eſt dæmonibus, nihil aliud per omnem æternitatem facturus eſt, quam vt ad tormentum ignis, alios tibi cruciatus innumeros adiiciat. Heu quæ verba, quæ modò quidem parum à te ponderantur; at verò nunc cùm ſerio cauſam tuam agi perſpicies, intima cordis tui viſcera penetrabunt.

Cæterùm ſi compoſito ad ſerenitatem vultu, oculisque ad te ſuauiter conuerſis, dulciſsimisque verbis te compellare incipiat: *Venite bene-*

dicti Patris mei: diſcuſſa omni triſtitia, pulſoque metu, ſuccedet admirabile gaudium, cordisque ſuauitas; animusque in amorem Dei ſui liquefactus, ſingula verba dulciſsimo guſtu percipiet, ſummaque voluntatate expendet.

1. *Veni,* verſatus hactenus in mundi afflictionibus, dæmonumque moleſtiis & tentationibus, variisque miſeriis; in poſterum omnibus malis liber; extra pericula occaſioneſque malorum, ne minimum quidem malum in æternum paſſurus: Veni ad me, ſummum bonum, vt ſemper mihi adhæreas, neque de latere meo vnquam recedas.

2 *Benedicte Patris mei,* nouum nomē quod nemo nouit, niſi qui accipit. Repleberis benedictionibus, & bonis intus foriſque? ſic glorioſus, vt conſpicuus ſis vniuerſo orbi futurus: Benedictus a Deo, qui te infinitis bonis cumulabit, Benedictus à ſanctis Angelis, & vniuerſo. Beatorum cętu, qui tibi cōgratulabuntur: Be-

dictus ab inferis, & damnatis, quo-
m invidentia & maledictiones glo-
am tuam augebunt mirabiliter.

3. *Poſide*, hactenus ſpe vixiſti,
labore cælum emiſti, nunc ingrede
nunquam egreſſurus, poſside nun-
uam amiſſurus.

4. *Regnum*, vt ſimul cum
Chriſto regnes, in eodem throno re-
deas, ſummaque gloria, libertate,
otentia, diuitiiſqve in æternum a-
undes.

5. *Paratum* tibi *à conſtituti-
ne mundi.* Iam finem adipiſceris
uæ creationis, cælum tibi factum eſt,
& tu cælo; non excidiſti à termino:
gaude igitur quòd in te diuina volun-
tas ſit omnino perfecta. His vocibus
ad Chriſtum euocatus, innixus ſuper
dilectum tuum, ad cælum profi-
ciſceris, cum lætitia
inenarrabili.

CAP-

CAPVT XII.

DE PVRGATORIO.

Multiplicia ſunt peccata quæ purgatorio expianda venient.

Eſtq; ea pœna omni tormento mundi grauior, quod exiſtimari poteſt:

Tum ex iis, quæ vel Sancti hic ſponte ſuſcipiunt vel Deus inflixit aliquando piis, vel Eccleſia pœnitentibus ſolet imponere.

Tum ex loco pœnę illius, Miniſtris, igne, dilatione beatitudinis, diuturnitate.

TRIA ſunt hominum genera, in quos à Chriſto Iudice, ſtatim à morte ſententia profertur.

Primò: quidam enim ex hac vita diſcedunt, obſtricti peccato mortali, vt gentiles, Iudæi, omneſque hæreti-

i, præterea Catholici illi, qui pecca-
a ſua pœnitentia non deleuerunt.

Hi omnes omnino, duriſsima Chriſti
entia, ſempiternis flammis adiu-
icantur: quorum numerus cùm ſit
onge maximus, magnopere vereri
uilibet debet, ne illo etiam ipſe
omprehendatur.

Secundò, ſunt qui plenè atque per-
ectè peccatis purgati, multisque o-
eribus bonis meritisque redundan-
es vita decedunt, qui ſtatim à cor-
ore ad uitam æternã tranſmittuntur:
auciſsimi, rariſsimique illi ſanè, quòd
ngens ſit ſplendor gloriæ cæleſtis, ad
quem difficillimum eſt attingere la-
oribus noſtris.

Sunt igitur tertiò, inter hos medii
Catholici, amici Dei diuinaque gra-
tia ornati, qui ob internum Spiritus
ſancti donum, amicitiamq; Dei, ſe-
curi ſunt & tuti à gehenna, neque ta-
men ob ſordes quaſdam, reliquiasque
peccatorum, ita mundi, vt digni ha-
beantur conſortio Sanctorum.

Suntque hi primò, qui poſt mortalia
peccata, dolorem quidem ſincerum

te? paulò ampliùs quàm ſibi aduertat neceſſarium, vel ad ſanitatem vtile, potus aut cibus ſumere: Alii denique minima, ſine quibus, propter naturæ noſtræ imbecilitatem, hæc vita non ducitur, cuiuſmodi ſunt ocioſum verbum, inanis riſus, diſtractio mentis in orationibus, leuis oblectatio in laude, & motus illi quòs Theologi ſecundo primos appellant, hoc eſt, affectiones malarum cogitationum, quibus priuſqam plenè aduertat, voluntas tangitur, & leuiter oblectatur.

Hæc omnia debent perpurgari, quia nihil inquinatum aut minima labe aſperſum, intrabit in gloriam beatorum. Apoſtoli omnes Chriſti teſtimonio mundi erant; (Ioan: 13.) dictum eſt tamen B. Petro: *Niſi lauero te*, hoc eſt, niſi abſterſero puluereſ pedum tuorum, leuiaque peccata deleuero, *non habebis partem mecum*: quia etiam qui lotus eſt munduſq; totus, opus habet, vt pedes lauentur; & non tantùm ligna,

ſed fœnum quoq; & ſtipula, (1. Cor: 3.) adeoque feſtuca, igne abſumuntur.

Ex ſimilitudine, qua Beatus Paulus cuiuſque animæ poſt mortem, particulare iudicium declarauit, intelligimus, neminem prorſus hominum euaſurum ignem, hoc eſt, diuini iudicii rigorem & ſeueritatem, ad quam ſeueritatem id omne pertinet, quidquid inter mortem & æternam beatitudinem vel damnationem intercedit. Sicut enim ad moleſtias examinis, quo ad altiores gradus ſtudioſi parantur, refertur quicquid ante gradum aut aſcenſum difficultatis, ex malis reſponſis oritur, qualia ſunt confuſio, obiurgatio præceptoris, terrores & verbera: ita ad Chriſti iudicium & examē pertinet timor, pudor, purgatorius ignis, & maiores minoreſve cruciatus, & tormenta, pro meritis & conditione vniuſcuiuſque.

Qui igitur in hac vita, vel martyrio, vel longa infirmitate, variiſque malis, à Deo immiſſis, vel ſpontaneis pœnitentiis, corporiſque moleſtiis,

mnino purgatus, nihil preter aurum rgentum, lapideſque preciosos ſeum defert, facilè ſuſtinebit iudicium x examen illud rigidiſsimum: ſicut iſcipulus diligenti diuturnoque ſtuio paratus, non fert moleſtè examen præceptoris, Qui verò attulerit maculas, & in hoc examine non per omnia, vt par eſt, Chriſto Iudici reſpon derit, admittetur ille quidem ad gradum honoremque vitæ & gloriæ ſempiternæ, ſed non ſine reprehenſone, ſenſuque doloris: qui dolor peccatorum magnitudini multitudinique reſpondebit, Ligna, id eſt, maiora abſumentur tardiùs, fœnum, id eſt, minora, citiùs; ſtipula atq; feſtuca id eſt, minima, ſolo motu tranſituque per ignem auferentur.

Vt autem diſcas purgatorii pœnas non parui facere, aut in eo fœlicitatem ponere, ſi liber à gehenna, purgatoriis ignibus poſt hanc vitam munderis, memento eas eſſe pœnas grauiſsimas, & acerbiſsimas, quantas, ſecundùm ſententiam B. Auguſtini, nulli paſsi ſunt martyres, pro iuſtitia;

velimpii, pro flagitiis. Cogitalen tum ignem craticulæ B. Laurentii cogita confractiones oſsium, membr. contuſa, cutē detractam, bouem Phalaridis, & quicquid tormētorum cuiquam illatum eſt: grauior eſt pœna quæ te expectat. Chriſti quidem Domini paſsio ſuperauit cæterorum omnium viuentium dolores: ſed grauiores ſunt illa, purgatorii cruciatus ad quos adeò ſerena fronte & erecto animo tu feſtinas.

B. Apoſtolus (1. Cor: 3.) vocat eum nomine ignis, quo nihil in hac vita vehementiùs torquet & affligit. Malachias Propheta (Mal: 1.) Chriſtum purgatorio igne animas mundantem, facit ſimilem homini, qui in ardentiſſima fornace conflat aurum atque argentum, conflatumque colat, ne quid ſordium vlla in parte reſtet. Si cogites hominem nimio ardore liquefactum per minutiſsima coli foramina tranſmitti, intellige, grauiſsimos cruciatus à Propheta ſignificari.

Simile.

Poſſumus ex iis quæ in hac vita contingunt, aliquo modo ſeueritatem

Chriſti, in animas quæ purgatoriis ignibus æxpiantur, coniicere. Tribus potiſsimùm modis luunt in hac vita pœnas homines pro peccatis. Primò, quas homines ipſi aſumunt. Secundò quas Deus infligit morbis, bellis, fame, perſecutionibus, aliiſque modis. Tertiò, quas Eccleſia, per miniſtros ſuos Sacerdotes, imponit.

Et quidem ſi eas pœnitentias conſideremus, quibus ſe complures, ſua ſponte, pro peccatis mulctarunt, inuenïemus grauiſsimos labores, & corporis cruciatus longè acerrimos. Simeon Stilites multis annis, ſub dio, in columna ſtetit, alii continuis ieiuniis, ciliciis, frigore, verberibus, carnẽ afflictarunt, neque vllam corpori quietem reliquam fecerunt.

Deus autem grauiſsimè peccata caſtigat. Vt enim Adamum, Dauidem & Moyſen prætermittamus, aliaque veteris novique teſtamenti exempla, B. Hilarion (vt auctor eſt B. Hieronymus in vita ipſius) ſemel non nihil in oratione, pro fragilitate humana diſtractus, ſenſit ſibi inſidentem diabo-

lum, calcibus pungentem, cædentem, grauiterq́; afligem.

At verò Eccleſia Dei, magnas olim pænitentias in peccatores conſtituit, ieiunia, publicam cõfesſionem, vigilias, multaq́. id genus, & quidē hæc pro grauitate peccatorum magis vel minùs diuturna, quoſdã totam. Quadrageſimã voluit pœnas dare, alios p ãnos ſeptē, nonnulos per omnē vitã.

Sî igitur homo ipſe veſtitus carne tam grauibus pœnitentiis iudicat peccata ſua expianda; quid Deum facturum cenſes, qui nec minimum verbum otioſum impunitum patietur abire? Et ſi Deus in hac vita, tam graues pœnas à peccatoribus exigit, in tempore miſericordiæ, & vbi non ſolùm ſatisfaciunt opera pœnæque hominum, ſed etiam apud Deum merentur; quàm graues erunt illæ, quæ in futuro ſæculo dependentur? in ſæculo non miſericordiæ, ſed iuſtitiæ; vbi non merito locus erit, non ſatisfactioni, ſed ſatis paſsioni? Denique ſi mater Eccleſia in ſinu ſuo ita grauiter filios ſuos caſtigat, quam gra-

uiter animaduertet Deus pater in filium, à matre iſta viſibili Ecclaſia aliò abreptum? grauiora ſunt nempe verbera patrum, quam matrum.

Efficient porrò tormentorum iſtorum magnitidinem.

Primò locus ſubterraneus, horridus tenebricoſus.

Secundò, dæmones qui & præſentia ſua, funeſtoque aſpectu terrebunt, & adminiſtri erunt iuſtitiæ Dei.

Tertiò, ignis ipſe, aut frigus quo ad mirabili modo animæ, licet à corporibus diſtractæ, diuina potentia torquebuntur.

Quartò, dilatio viſionis Dei, quæ animã à corpore laxatam, nihilque præter Deum ſuam deſiderantem, ſupra id quod explicare poteſt, affliget. Sicut enim diuturna fames & ſitis ita vehementer cruciat hominem, vt quidnis tentare & aggredi audeat, ad famem ſitimque ſedandam, malitq; quouis alio quàm iſto mortis genere interire: ita anima corpore ſoluta, non amplius voluptatibus huius mundi præpedita, intelligens quàm ſua- Simile.

uis ſit Deus, qui ſolus deſiderium explet rationalis creaturæ, mirabili cupiditate auet videre Deum, eiuſque præſentia ſaciari tantoq́; famis cruciatu, vt pleriſque dicatur hæc ſola pœna in purgatorio infligi.

Quintò, temporis vel æui illius longitudo: non enim horam vnam atque alteram durat hæc pœna, aut paucos dies, interpoſita noctis quiete, ſicut in hac vita; ſed dies ſubinde multos & annos. Ioſephus ſeptuaginta ſeptem diebus defleuit parentis delicta, non dubitans quin tot diebus potuiſſent puniri. Vetuſtiſsimus eſt in Eccleſia vſus anniuerſariorum ſacrificiorum, pro animabus fidelium: quia creditum ſemper fuit à Chriſtianis nonnunquam annos aliquot in his pœnis conſumi. Et ſanè ſi vnum mortale peccatum ſeptem annorum ſatisfactione; iuxta veteres Canones pœnitentiales, expiabatur: qui multis grauibusq́ue criminibus vitam ſuam commaculauit, an non plurimorum annorum purgatione indigebit, niſi Eccleſiæ viuentiumq́ue ſuffragiis

Gen: 50

adiuuetur.

Qui iſta qua par eſt attentione expendet, non reponet in magna felicitate, in flammis purgatoriis verſari. Si enim hominem extrema inopia laborantem, fameque morientem, nemo felicem dicet, ſi miſerum putamus latronem illum, qui in rotam actus, fractis cruribus; aliisque oſsibus & membris, toto triduo ſub dio, media hyeme, cum ſuis tormẽtis & doloribus luctatur: quomodo non eſt cenſenda miſerabilis anima, quæ pluribus annis cõtinenter, nulla data quiete, cum tantis doloribus conflictatur, quantos nemo vnquam mortalium in hac vita ſuſtinuit? Imo verò quomodo non eſt dicendus homo infelix, qui dum hæc non ignorat, aſsiduis, & quotidianis peccatis ſupplicia futura auget, omnemque pœnitentiam & afflictionem, qua breui tempore in hac vita poſſet peccata expiare, in futurum ſæculum reiicit; vbi & tardiùs purgantur, & grauiſsimis ſuppliciis purgantur.

Eſto in hac re magna animarum

illarum felicitas, quod certæ de æt
na ſa'ute, inferni pœnas non pertin
ſcant: maior tamen erit noſtra ,
per bona opera certam noſtram vo
tionem faciamus, pœnaſque purg
torii tam atroces & diuturnas, pœ
tentiis & corporis moleſtiis, ſpont
in hac vita ſuſceptis, deuitemus.

CAPVT XIII.

REMEDIA PRO S
curitate in iudicio.

1. Eſt metuere iudicium du
vtilis eſt metus Merito id.&
2. Tali ex metu debita cont
cta tempeſtiue diſsoluere
3. Bonis operibus multis, th
ſauros ſibi in cælis cumu
re & quomodo id &c.
4. Magnis & præſtantibus
peribus ſeſe dare.
5. Securiſsimum ſibi vitæ h

ius tr

tranſitum, quantum fieri
poteſt, eligere.

SI ſecuro & erecto animo eſſe cu-
pis, in tremenda illa iudicii hora,
quando diſcuſſa cauſa tua; fatalis
lla, & æterna in te ſententia pronun-
iabitur, quinque iſta documenta in
nimo tuo inſcribito.

Primò, metuas iudicium illud, ſen-
entiamque eius, cum manes in hac
ita, ſecutus exemplum Apoſtoli Pau-
i, atq; aliorum ſanctiſsimorum lectiſ-
imorumque virorum: nunc enim ſa-
utaris eſt metus, vtilisque ad vitandã
ententiam damnationis, tunc autem
uantuſcunque tandem ſit ille, nul-
o prorſus emolumento tibi erit.

Habemus ſane non minorem mo-
dò metuendi cauſam, quàm tunc ha-
ituri ſumus, quòd & neſciamus qua-
is ſit in nos ſententia proferenda, &
ortaſſe nõ longe abſimus ab illo mo-
nento, cum iudicio ſiſtemur. Quis
enim eſt cui ſit exploratum, ſe vſque
ad veſperum eſſe victurum.

Nam, Primò, ſi conſcientiam no-

to ſuo erant defixi, quãdo Moyſi Deus inuſitatá de eorum morte & punitione conſilium ſuum aperiebat. Metuas igitur ne de te quoque ſimile aliquid agatur.

Vides multos ſubita morte de medio tolli: idem tibi euenire poſſe perſuadeas, nec enim vires, nec modi deficiunt omnipotentem Deum, quibus te nec opinãtem, altiſsimo peccatorum ſomno conſopitum, poſsit extinguere. Abſolon (2. Reg: 18.) ramis arboris curſim implicitus fatalem lanceam hauſit, cùm ad optimum ſanctiſſimumq́; parẽtem regno vitaq́; expellendum, furore & crudelitate raperetur. Onam filius Iudæ patriarchæ, (Gene: 38.) quòd illicito contactu ſe polluiſſet; & Oza Leuita, (2. Reg: 6.) quòd minùs reuerẽter, ſacram fœderis arcam contrectaſſet oculta Dei virtute ſtatim extincti in terram corruerunt: Sicut & primogeniti in Aegypto, (Exo: 11.) & centum octoginta quinq; millia hominum (2. Par: 32. 4. Reg: 19. Iſa: 37.) in Regis Senacherib exercitu. Holofernes (Iudith 13.) nimia ebrietate ſopitus

tibusq; ornati, ne fruſtra tot in nobis inſtituendis labores inſumpſiſſe videatur: & ſi pro fragilitate noſtra aliquid admiſimus, tenemur præceptori Chriſto pœnas dare.

Hoc duplex debitum vnuſquiſq; ante rationis diem maturè ſoluat, & quidem pœna peccatis debitæ, Sacramēto pœnitentiæ crebro expientur, voluntariisq́; pœnis, & carnis afflictionibus deleātur, & ſi quæ ex theſauro Eccleſiæ indulgētiæ cōceſſæ fuerint, magno ſtudio & demiſſione in peccatorum condonationem ſuſcipiantur.

Progreſſus verò in virtutibus, & cōpreſſio paſſionum ita curari poterit, vt peracta confeſſione cum animo tuo ſeriò conſideres, quibus vitiis magis abundes, tum vnum aut alterum quod plus exhibet moleſtiæ, ad expugnandum & penitus tollendum tibi proponas: quod propoſitum vt manè quotidie implorata ope diuina eſt cōcipiēdum, ita ſemel iterumq́; de die, potiſſimum veſperi, de eius obſeruatione eſſet animo tuo exigenda ratio, vt quoties eo die lapſus fueris, quantum promoueris, clarè & perſpicuè

intelligas. Superato vnò vitio, ad alia ſimili modo deuincēda ſi progrediaris non difficile erit poſt paucos annos, depoſitis prauis conſuetudinibus, pulcherrimis virtutum ornamentis mentem illuſtrare, & cùm voluptate Chriſtiani hominis officium peragere, Deoq́ue in futuro examine inſignis progreſſus ſpecimen præbere.

Tertiò, Iuuerit multis operibus bonis vitam locupletari, vt illorum multitudine peccata cooperta & obſcurata nō cōſpiciantur, iuxta illud, *Beati quorū tecta ſūt peccata.* (Pſal: 31.) Itaq; nullus dies vacuus operibus bonis prætereat, & in veſpertina oratione, priuſquam cubitum concedas, actiones omnes diei percurras, & opera bona cum peccatis conferas, vt quo loco & ſtatu ſint res tuæ cognoſcas, more illorum qui frequenter rationes, acceptorum expenſorumq́; ſubducunt, ne facultates decreſcant, ſed augeantur.

Si enim multis operibus bonis auctus Chriſto Iudici ſiſtaris, præſertim commiſeratione proximorum, faciliùs i-

gnoſcen-

gnoſcētur leuiora delicta: (Iacob 2.) *Quia iudicium cum miſericordia illi qui fecerit miſericordiā, & ſuperexaltat miſericordia iudicium:* hoc eſt, miſericordia quodammodo inſultat iuſtitiæ, eiuſque ſeueritatem comprimit: *Quia charitas operit multitudinem peccatorum.* (1. *Petr:* 4.) In his pietatis charitatiſque & aliarum virtutum officiis qui ſe quotidie exercet, poſt annos aliquot ampliſſimum theſaurum inueniet meritorum, non aliter quam qui in ciſtam quotidie nummos aliquot nunc aureos, nunc argēteos iniicit, poſt annos 20 aut 30. ingenten cumulum diuitiarum videt. Deus in cælo cuſtos eſt meritorum tuorum: tu multa ede quotidie. nec diem vllum ſine opere meritorio præter labi patiaris, vt theſaurum quem tibi theſaurizaueris, cum immortali animæ voluptate, in cœlo reperias. Peccata hominum, pœniten-

tia tolluntur· bona verò opera nunquam in homine iuſto extinguuntur.

Sed hic animaduertendum, ex quibus bonis operibus cæleſtis ille theſaurus conſtituatur: non enim omnia quæ nos arbitramur iuſta, ad illam rem ſunt idonea. Igitur omiſſa peccatorum mentione, quæ ſunt mortifera, Deoque inuiſa: duo ſunt bonorum operum genera: Quædam viua, quæ à viro probo & Dei amico, eduntur; alia mortua, quæ à peccatore: hæc nihil ad illum theſaurum, ne poſt cōuerſionem quidem peccatoris, tametſi nobiliſſima eſſe videantur: quia quicquid agit peccator, extra gratiā & charitatem conſtitutus, nihil valet ad ſalutem comparandam; & quod ſine vita gratiæ eſt editum, nunquam vitam aſſumit.

Diſponitur quidem homo peccator orationibus, ieiuniis, eleemoſynis, aptiorque redditur ad gratiam & virtutes à Deo accipiendas, ſicut de Cornelio centurione in Actis Apoſtolicis legimus; (Acto. 10.) ſed nihil ponit in cælo, quod poſt hanc vitam

inue-

inueniat. priora illa, ſola ad hunc theſaurum pertinent, quam diu vita gratiæ manent informata. Cùm enim anima viri iuſti mortiferum vulnus accipit, moriuntur opera illius bona, & quaſi necantur, aut, ſicut loquuntur Theologi, mortificantur, & ex theſauro cæleſti abiiciuntur.

Quòd ſi enim vſque ad extremam ætatem iuſtitiæ operam dares, tunc autem vel vno lethali peccato Deum offenderes, nihil tibi totius antoactæ ætatis probitas apud Deum prodeſſet, ſed potiùs obeſſet, quòd tunc ſuaue Christi iugum abiiceres, quando ad metam perueniſſes: quemadmodum ille qui ex Germania Romam, precioſam ſibi commiſſam ſarcinam, toto itinere, magno animo patienterque ferens, ante portas Romanas, tædio affectus in profluentem abiicit, grauiùs delinquere videtur, quàm qui ſub initium viæ a moleſtia ſuperatus, illam deponit. Si tamen ad mentem redeat peccator iſte, reuiuiſcunt omnia eius opera bona, ante peccatum edita atque in theſaurum cæleſtem, vnde

eiectafuerant, reuertuntur.

Qua ex re intelligere potes, quanto ſtudio vitandum ſit mortale peccatum. Siquidem opera bona ab homine peccatore facta, neque viuunt, neque vnquam victura ſunt, hoc eſt, nihil valent ad vitam æternam promerendam, neq; vnquam quicquam valebunt. etiam ſi in gratiam cum Deo redeat peccator, quia vitam nunquã habuerunt: & opera bona meritaque ante peccatum collecta, per peccatum ad nihilum recidunt, vt quàm diu peccatum in homine perſeuerat, nullam vim habeant ad gratiam & ſalutem homini conciliandam. Quocirca ſi quid humanitus tibi accidit, ne cuncteris illud emendare: noli immorari, multo minùs immori peccato; ne quicquid piè & laudabiliter geſſiſti, pereat, & quicquid agis, vel in poſterum acturus es, fruſtra & ſine merito agas.

Quartò, neque verò ſolùm multis, ſed etiam magnis & præſtantibus actionibus, deditum eſſe par eſt. Sunt namque tria bonorum operum genera, quæ apud Deum æſtimantur digna

merce-

mercede cæleſti.

Quædam minora, quale eſt, in nomine Chriſti præbere egentibus calicem aquæ frigidæ, paruam aliquam dare eleemoſynam, adire ſubinde Eccleſias, reique diuinæ adeſſe, ante & poſt cibum precari Deum, gratiasque agere, aliaq; id genus leuiora, quæ paſſim à Chriſtianis præſtantur.

Alia ſunt maiora, quæ plus moleſtiæ habẽt, & charitatis, vt liberali eleemoſyna indigentium neceſitates ſubleuare; viſitare pupillos & viduas in tribulatione eorum; octauo die, peracta confeſſione, Chriſti corpus accipere; pueros & homines Chriſtianæ doctrinæ rudes inſtituere, &c.

Sunt alia denique maxima, quæ ſicut plurimum habent difficultatis, ita non niſi ab ardentiſſima charitate proficiſcuntur; quæ dici poſſunt heroica opera, magnitudine ſua Heroibus digna. Eiuſmodi ſunt, pro fide & religione Chriſti, caput in diſcrimine vitæ obiicere, mortemque oppetere. Eadem charitate mundo cunctisque fortunis, corporiſque commoditatibus relictis, nudum Chriſtum in pau

perta-

pertate ſequi; voluntatem, iudiciumque ſuum, alterius hominis arbitrio ſubiicere, iis omnibus, quæ mundus conſectatur, contraria velle, & concupiſcere, ſe totum, ſuáque omnia, in animarum lucrum expendere; nihilq́ mercedis in hac vita præter Deum ipſum expoſcere. Itaque quo preſtantioribus officiis, ſeu mercibus nobilioribus, ad Chriſtum Dominum onuſtus redibis, eò acceptior eris, minuſq. trepidabis in illa die.

Sint porrò opera illa plena puraq́, nullis ſordibus aſperſa. Si enim inter agendum admiſceas venialia leuiaq́; peccata, vt inter orandum diſtractiones animi; dans eleemoſynas, leuem aliquam inanem gloriam: purganda erunt opera, ſordeſq́ue eiuſmodi lachrimis, pœnitentia, confeſſioneq́ue abluendæ. Si rurſus pura quidem illa feceris, omniaq́ue ſorde vacua, de illis tamen poſtea liberiùs loquens vel cogitans ſuperbiam admiſeris, plenitudinem ſuam, & decorem amittent, non aliter quàm phiala ſubtili diſtillatoq́ue liquore repleta, ſi aperto ore ſo-

lis calori exponatur, paulatim deſtituetur liquore, & pannus alioquin nitidiſſimus, crebra manuum contrectatione obſcuratur & commaculatur.

Quintò ſi res ſit integra, non parum faciet ad metum illum iudicii pellendum minuendumve, vitæ genus capeſſere, quò tutiùs ſecuriuſque opera tua deferantur in cælum. Ita enim videmus mercatores non parum, qua ratione iter ſuum conſtituant, merceſque coemptas in patriam deuehant, eſſe ſollicitos; ſi flumen vaſtiſſimum curſu præceps, undiſq; æſtuoſum, & plenum periculis ſit traſmittendum, magnum ille ſubit periculum, qui mercibus in humeros ſublatis, natandi arte confiſus, aquis ſe, ſuaque committit. In minore, non tamen extra omne periculum erit, qui n lintrem vel ſcapham ſe reſque ſuas imponet: at qui oneraria naue utetur, feliciùs aget: ſed quia hic quoq; ventorum vi in ſcopulos fortè impelli poteſt, tutiſſimus ibit is, qui ponte conſcenſo vehiculo, merces trãſpor-

tabit.

Non eſt diſſimilis mundus eiuſmodi æſtuoſo flumini, cuius negotiis, procellis, & periculis ſe committunt, qui totos ſe in moleſtias & curas ſæculares immergunt. Qui verò vtuntur mundo, non penitus in eum effuſi; ei tamen ob initum matrimonium, & rei familiaris curam addicti, ſecuriùs nauigant. Sacerdotes & Eccleſiaſtici ſæculares, quibus eſt maior Deo ſeruiēdi occaſio, in naui ſunt tutiori, ob exempla tamen & occaſiones malorum non prorſus extra periculum. At verò qui relicto ſeculo, ad religionis pontem aſcendunt, nihilq́; ſibi cum mundo, quo ſuperiores ſunt, commune eſſe volunt, illi adeò non timent pericula mundi, vt ne conſpiciant illa quidem, quippe quibus muri, quibus pons eſt ſeptus, aſpectum fluminis intercludunt. Metiatur quiſque vires ſuas, & qua videbitur ratione tranſmittat,

PARS TERTIA.

DE INFERNO NOuiſsimorum hominis Tertio.

CAPVT XIIII.

Maxime mirum eſt, & certa fide credi infernum, & tamen abſq; metu peccari:

Cum & certiſsima ſint, grauiſsimaq; peccatorum ſupplicia, & infinita damnandorum multitudo.

INTER omnia, quæ mundus habet admiranda & obſtupeſcenda, hoc vnum maximè omnium admiratione & ſtupore dignum mihi videri ſolet, quòd homo Chriſtianus, vera fide & religione imbutus, cùm firmiſſimè credat acerbiſſimos cruciatus apud inferos ſceleratis propoſitos, illos tamen non ſolùm non pertimeſcat, non expendat, non cogitet, non

pili faciat, verùm etiam, ac ſi infernus nullus eſſet, innumeris flagitiis Dei maieſtatem lædat, ſibiq; iram ac vindictam theſaurizare non vereatur.

Si magiſtratus capite ſanxiſſet, ne quis ciuitatis portas egrederetur, & ad portas certos homines cōſtituiſſet, qui & egredientium nomina in tabulas referrēt, & ſingulis ſimul atque egreſſi eſſent laqueum, ex quo paulò pòſt ſuſpenderentur, ſeponerent; is qui lege ſpreta exiiſſet, nònne reuerſus in ciuitatem vehementer metuere haberet, ne quam primùm ad ſupplicium abriperetur? nonne ipſas portas horreret, omniaque ſuſpecta haberet, quæ à quocunque gererentur? & tu miſer, & inſipiēns, non metues, ne te æterna gehennæ flāma abſorbeat?

An fortè immunem te putas, quia differtur ſupplicium? Simulatque tu peccatum mortale vel vnicum admiſiſti, expungitur de libro vitæ nomen tuum, referturque in albo damnatorum; tibi verò pro magnitudine numeroq; peccatorum collocatur ſedes in inferno, tantummodo expectatur

in horas mandatum diuinum, vt illuc deferaris; quod mandatum frequenter ſubitò & à Deo datur, & à dæmonibus perficitur. Sæpè multi vel in ſuis libidinibus deliciantur, vel in conuiuiis ſplendidè epulantur, vel in aliis lædendis & trucidandis occupantur, vel in rationibus computandis, & re familiari conſtituenda & amplicanda diſtinentur, cùm ecce ſubita morte oppreſſi, priùs ſe in inferno poſitos vident, quàm ſentiant ſe ea deſeruiſſe, quæ tanta contentione tractabant Exempla non deſunt in veteri & Nouo teſtamento *Ducunt* (inquit Propheta Iob: 21.) *in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt*. In puncto ait, hoc eſt, dum putant ſe in deliciis adhuc agere, ecce apud inferos agunt.

Si centum hominibus, qui pontem trãſituri eſſent, quidam certò prædiceret, fore vt illorum vnus de ponte in flumen delapſus mergeretur, nonne quiſq; diligẽtiſſimè circumſpiceret, & caueret ne vel ad marginem

inueniunt eam, & alibi,(Matt. 20) *Multi vocati, pauci verò electi:* Item, (Matt: 22.) *Quis putas eſt fidelis ſeruus & prudens?* quaſi dicat, eſtne quispiam fidelis & prudens? Tanta quippe eſt raritas eorum, vt cum impiorum multitudine collati, vix numerum conſtituant.

Et quidē tantæ ſunt pœnæ inferorum, vt ſi vnicus ex tota hominum vniuerſitate eas ſubiturus eſſet, meritò vnuſquisque noſtrûm, ne ipſe forſitan vnus ille eſſet, metuere deberet. Nunc autem cúm ex diuinis litteris planiſſimè conſtet, innumerabilem fore damnatorum múltitudinem cur non metuimus? Cúm Dathan, & Abiron (Num: 16.) diuina iuſtitia ita exigente, viuos terra dehiſceret, populus timore perculſus, idem ſibi euenturum metuebat.

Gallinæ, & alia eiusmodi animalia cùm vident ex ſuo grege quippiam apprehēſum occidi, in fugam ſe cōiiciunt, at multi Chriſtianorum tamet-

ſi non ignorent, quam plurimos æternis ſuppliciis mactari, qui minoribus paucioribuſve quàm ipſi peccatis diuinam legem violauerint non verentur tamen peccata peccatis cumulare, nullo metu, nulla reuerentia, nullo pudore.

Diues ille, de quo in euangelio, (Luc: 16.) aliena non rapuit, ſuis fuit vſus: & quos in extremo iudicio Chriſtus ſempiternis flammis addicet (Matt: 23.) non alterius accuſabuntur, quam quòd ſua cum pauperibus communia non fecerint. Tu verò, qui nullum peccati genus prætermittis, quo animo eſſe deberes? vnicum peccatum mortale meretur gehennam: & tu, qui nouis quotidie criminibus diuinum numen irritas atque laceſſis non metuis? Non metuis, inquam tu, qui velis (vt aiunt) equiſque ad inferos properare videris, & nihil aliud agere, nihil moliri, nihil cogitare, quã vt ignẽ inuenias quã maximum & acerbiſſimum? Maiores enim paſſim labores atq; moleſtiæ pro ſuppliciis æternis ab impiis, quàm pro gloria ſempi-

erna à piis ſuſcipiuntur.

Igitur qui tanta contentione ad infernum curris, hic ſubſiſte, obſecro, pauliſper, & quæ ſedes inferorum ſit, qui ciues, quæ leges, qui mores, ex ſacris litteris accipe: quibus lectis, attenteque conſideratis, ſi placebit cõditio, progredere vt cœpiſti: ſi verò diſplicebit, aliam tibi viuendi rationem ſuſcipiendam eſſe perſuade.

CAPVT XV.

DE LOCO INFERNI:

Si Geographica eius quæratur deſcriptio, miſerrima regio eſt, vtpote puteus abyſsi capax omnium reproborum, in quo boni nihil, ſed tenebræ exteriores & caligo mortis, ſeu fumus peſtilentiſsimus,

Graue olentiſsimus omnium ſordium ſetor, ignis, etiam mon-

tes liqueſaciens, ſpiritus procel-larum,

Perpetuus deniq; carcer & carnificina damnatorum.

AGE igitur, qui tibi ampliſſima ædificas in hoc mundo palatia, laxas habitationes, loca aprica, hortos campoſque amœnos, vbi degas, ſpatieris, venationem exerceas, corpuſque & animum recrees; qui domum cōiungis domui, & agrum agro copulas, qui pro limitibus & poſſeſſionibus pacem violas, charitatem lædis, & pugnas bellaque ſuſcitas; attende quid de inferorum ſedibus ſcriptura loquatur. *Antequam vadā* (iuquit Iob, 10.) *& non reuertar, ad terrā tenebroſam, & opertam mortis caligine, terram miſeriæ & tenebrarum, vbi vmbra mortis, & nullius ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat.*

Iſaias

Iſaias verò (Iſaiæ 30.) Præpara ta eſt inquit, ab heri Tophet (id eſt gehenna) à Rege præparata: profunda & dilatata: nutrimen ta eius ignis, & ligna multa: flatus Domini ſicut torrens ſulphuris, ſuccendens eam. Si, quod eſt veriſſimum, tu verum eſſe credis, nec iota vnum, nec apicem in ſcripturis ſuo momento carere, admirabiles po teris hîc, horribileſque inferni propri etates mente contueri.

Imaginare primò puteum in maximam altitudinem depreſſum, atque adeò ad ipſas inferorum ſedes penetrantem, qualis in Apoca: (Apo: 19.) Diuo Ioanni Apoſtolo viſus fuit; in eum te cogita magno impetu præcipitem dari. Hoc enim peccatoribus omnibus euenturum prædixit idem Apoſtolus, quando vidit lapidē grandem molarem ab Angelo forti mitti in mare, & audiuit: (Apo: 15.) *Hoc*

impe-

impetu mittetur Babylon ciuitas illa magna,(hoc eſt, cœtus omnium iniquorum) *& vltra iam nō inuenietur*, non enim carpento impoſitus, ſuauiter cò veheris, ſed quēadmodum Dathan & Abiron, horribiliter raptaberis iactaberis, præcipitaberis.

Secundò, poſt tam horrendum deſcenſum & iactationem, cogita regionem vaſtam, latam, ſpacioſam, quæ omnibus illis continendis ſufficiat, quotquot in omni memoria fuerunt, ſunt, & erunt flagicioſi, & gehenna digni homines. Et porrò regio illa tenebris & atra caligine horrida, neque lunæ, neque ſolis luce illuſtrata; nam peccatorem ad inferos deportatum; ſcribit propheta, non viſurum lumen in æternum, à quibus tenebris infernus nomen inuenit tenebrarum exteriorum· *Mittite*(ait ſcriptura Matt: 22.) *eum in tenebras exteriores*. vt qui hactenus mentem habuit internis tenebris obſcuratā, iam etiam externis tenebris inuoluatur.

Tertiò, habent verò tenebræ iſtæ admixtam caliginen mortis, hoc eſt, fumum quendam peſtilentiſſimum, ita obſcurum, vt in Apocalypſi (Apo: 9.) viſus ſit ipſi ſoli quaſi noctem quandam offundere; & ita noxium, vt vmbra mortis, & caligo mortis, id eſt, mortifera à Prophetis appelletur.

Quartò, exhalat præterea odorem longè grauiſſimum, ſulphuris, inquā, excremētorū, & oñis generisſordium. *Pluet enim (Pſal: 10.) ſuper peccatores laqueos, ignis, & ſulphur, & ſpiritus procellarum, pars calicis eorum, & (Ioel. 1.) conputreſcentiumenta in ſtercore ſuo: Nam gloria peccatoris ſtercus, (1. Mac: 1.) & vermis, & Eccl. 22 de ſtercore boum lapidabitur piger.*

Quintò, tota regio ardet igne ad inſtar fornacis, ſed igne tenebricoſo, qui tantum luminis obſcuri præbet, quantum ad tormenta videnda, ſoci-

cioſque damnationis agnoſcend
ſufficiat, igne acerrimo, qui ſolo co
tactu montes, licet ferreos, punć
temporis liquefaciat, Docuit ho
gnis ille ſulphureus, qui pentapol
totam, hoc eſt, quinque regna, (Ge
19.) breuiſſimo tēpore abſorbuit:
ille item ignis, qui iuſſu Heliæ Pr
phetæ (4. Reg: 1.) duos quinquag
narios, cum quinquaginta ſuis mili
bus, dicto citiùs interfecit.

Sextò, horribilis eſt, & continua
peſtas, ſpiritus, inquit, procellaru
horrenda tonitrua à dæmonibus
citata: venti vehementes, atque ſ
furei, qui calorem ſuccendant: p
uiæ, grandinum inſtar talenti, quib
miſeri huius ciuitatis incolæ verb
rentur.

Septimò, cernes in illis locis
uerſa diſtinctaq; contubernia, inq
bus eorundem ſcelerum participe
affines vna incluſi, in perpetuum
nebuntur. Non enim ibi cuique
arbitratu vltro citroq; vagari liceb
ſed quoniam in hac terra plus ſatis
animorum ſuorum voluptates exp

das ſunt graſſati, ibi (vt Chriſtus loquitur) (Matt: 13.)in faſciculos colligati, eodem loco ſimul pœnas luent. Hic ſuperbi omnes illic auari, alibi ebrioſi, & ventris mancipia; alio item in loco libidinoſi, alibi alii, ſuis quique locis, quæ preter communia totius inferni mala peculiares habēt, pro conditione delictorum, afflictiones & pœnas: vt, ſicut ſcriptura dicit, iuxta menſuram peccatorum, ſit & plagarum modus. Apud ſuperbos cernetur admirabilis cōfuſio & deiectio; apud auaros inopia; apud guloſos intollerabilis ſitis, & fames; in ditione pigrorum, labor ſine vlla requie; atque ita de cæteris.

Hæc eſt regionis inferorum geographica deſcriptio, ex litteris ſacris deducta: quā, ſi placet, vno delicto mortifero potes promereri. Sed heu (Iſa: 13.) *Quis poterit habitare cum igne deuorante, aut cum ardoribus ſempiternis?* Si carceris ciuilis ſqualorem ferre nequis: ſi vix horam vnam potes vno loco conſiſtere:

ſi animi & recreationis cauſa, delectat patria exire, exteraſque regiones viſere, nec in domum tuam te includi pateris: quo animo feres tenebras, ſqualorem, ſordes, fœtorem, calorem, cruciatum inferni ſempiternum?

CAPVT XVI.

DE PERSONIS INFERNI.

Nulla ibi creatura quæ ſolatio eſſe poſſit, ſed cohabitatio perpetua:

1. *Luciferi omnium creaturarum nequiſſimi,*
2. *Dæmonum aliorum & turpiſſimorum, & crudeliſſimorum carnificum,*
3. *Damnatorum, infœliciſſimorum hominum.*

DELECTARI ſoles multitudine miniſtrorum, ſuauitate ſo-

ciorum, forma puellarum, amicorum numero, paraſitorum turba. Iam hîc apud inferos perpēde, obſecro, quos ſis reperturus contubernales, quos amatores, quos fautores, quos aſſentatores, quos laudatores.

Nullus erit ibi famulus tibi, aut ſeruus: dominium enim, quod in mundo habes, ad alium ſtatim tranſibit. Tu potiùs mancipium eris diaboli miſerrimum, cuius nutu ſicut in voluptatibus perfruendis te gubernare in omnem æternitatem debebis, Nullus ibi pius aut bonus, nullus felix, nullus tui amans, nulla pulchritudo in quoquam, nihil iucundum; omnes ſceleſti, omnes infelices, miſeri, afflicti, omnes maledicti, calamitatum & miſeriarum pleni, omnes denique capitali odio à te deſſidētes. Ecce cum his ſociis æuum tibi ſempiternum traducendum erit; his dominis ſemper obtemperandum; ab his nunquam vel latum vnguem diſcedendum.

Vt autem clarius perſpicias conditiones formaſque iſtorum: vbi ad infernum deſcenderis, tria ſe offerent

perſonarum genera.

Primò, Lucifer dæmonum princeps; & rex ſuper omnes filios ſurperbiæ, cuius deformitas, immanitas, atque malitia tanta eſt, vt eius præſentiam ferè non minùs horreant dæmones, animæque damnatę, quàm Dei ſuauiſſimum vultum intueri deſiderent. In ſcripturis variis nominibus appellatur: à fœditate (Apoc: 12.) & truculentia draco; à (1. Pet: 5.) nocendi deſiderio, *leo rugiens*: à magnitudine ac potentia, Behemot & Leuiathan, hoc eſt, balena. Tu igitur in mediis illis inferni incendiis, cogita inſtar montis altiſſimi monſtrum(minus enim cogitare non debes, ſi vt Dominus Prophetæ Iobo indicauit, abſorbeat fluuium, & nõ miretur) ſpecie & figura draconis, ſquamis candẽtibus horribile, ex cuius oculis flamma ex naribus fumus, quaſi ex feruente olla, & ex ore ignis horrificus longè lateque ſpargatur; cuius vires tantæ ſint, vt neminem metuat; tanta malitia, vt nemini parcat, tantum nocendi omnibus deſiderium, vt nihil prętez cruciatus, pœnas, & tor-

tormenta cogitet. Huius præclaræ beſtiæ dominatus tibi ferendus eſt in inferno, ſi eius in hoc ſeculo legibus & cõſiliis te iuuat obſecundare.

Sunt deinde dæmones reliqui minori quidẽ deformitate & malitia, ſed eiuſmodi tamen, vt aſpectus eorum ſuprà omnem modum terreat atque affliget, vnde & variis ſimilitudinibus in ſacris litteris deſcribuntur (Apoc: 9.) ſerpẽtis, locuſtarum, dentium leoninorum; caudarum ſcorpionum, equorum ferocium, qui habeant leonum capita, ignemq́;, fumum, & ſulphur euomant. Affirmat B. Bernardus & Caſſianus, monachos quoſdá ad aſpectum dæmonis ita territos corruiſſe, vt multo tempore ſenſibus deſtituti iacuerint, & præ metu fetè mortui fuerint. Si tam terribiles apparent in terra non ſua, ſed noſtra: quales quæſo, ſe exhibebunt in terra ſua?

Horum munus eſt, torquere damnatos, quod ex naturæ ingeniique ſubtilitate longaque exercitatione accuratè nouerunt; & per malitiam, odiumque hominum, dili-

morticina eorum quaſi ſtercus in mediis platearum. Iſaias his verbis damnatorum corpora deſcribit: (*Iſaiæ.5*) *Et egredientur* (*Sancti*) *& videbunt cadauera virorum, qui præuaricati ſunt in me: vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur, & erũt vſq; ad ſatietatem viſionis omni carni.* Hoc eſt, Sancti, ad ſuam maiorem gloriam & conſolationem, intuebuntur de cælis miſeros illos, qui in in ferno cruciantur; eorumque corpora videbunt continenter à uermibus corrodi, & perpetuis ignibus cremari; tantaque fœditate & abominatione, vt nauſeam & horrorem incutere & mouere poſſint ſpectantibus.

Proinde quemadmodum in lauto conuiuio nauſea eſt & horror, de ſtercoribus, hulceribus, ſemieſo & putrefacto hominis fœtente cadauere, non

dico verbis mentionem facere, ſed vel mente ſola cogitare: Ita dedignabuntur Beati damnatorum meminiſſe. Horum miſerorum, fœtidorum, calamitoſorum conſuetudine frueris in perpetuum.

Si igitur pauperum, mendicorum & pediculoſorum hominum conſortium refùgis, ſi infirmos, miſeros, & afflictos horres viſere; ſi chirurgi ſectiones, carnificum torturas miſerorum vlcera & vulnera, non ſine animi dolore & horrore vides: quo animo eris apud hos miſeros, quorum dolores, cruciatus, miſeriæ, & calamitates omnem cogitationem ſuperāt;

CAPVT XVII.

DE POENIS CORPORVM.

Conſidera, qualis ibi cibus, veſtitus, habitatio, honor, conuerſatio ſociorum, occupatio.

Nil ſunt niſi pati, & infini-

ta & grauiſsima, & oculis, & auribus, & manibus, & ore, & tactu toto.

ACCEDE propiùs; intuere, internoque ſenſu percipe, quas miſeri ſuſtineant pœnas: atque intellige hanc damnatorum conditionem & vitam eſſe ſtatum malorum omnium aggregatione perfectum: ibi nihil eſſe boni, nihil deeſſe mali: nihil eſſe eorum quę velles; nihil deeſſe eorum quæ nolles; nullum mēbrum, nullam facultatem, nullam potentiam dolore & cruciatu vacuam eſſe.

Deſideras Primò, cibum potumq́;, & vitæ ſuſtentationem, hîc fames eſt continua, & ardentiſsima ſitis, neque mica panis, neque guttula aquæ tota æternitate præbetur: & ſi forte cibus aut potus aliquis porrigitur; *Ignis & ſulphur* (ait Propheta Pſal: 10. *pars calicis eorum*.

Secundò, veſtes quæris & ornatum

corpo-

corporis. Hîc flamma indueris cum diuite Euangelico, (Lucæ 16.) vermibusq́; & putredine operieris, iuxta illud, (Eccli 19.) *Putredo & vermes hæreditabūt impium.*

Tertiò, quæris amœnam & laxam habitationem: at ſentina omnium ſordium hîc eſt, colluuiesq́ue omnium ſpurcitiarum; anguſta ſingulorum loca, quippe qui manibus pedibuſque inſtar faſciculorum colligati, ſeſe mutuo comprimant.

Quartò, ambis honores; ſed hîc ſumma confuſio, tum ex nuditate, fœditate, iuſtiſque pœnis, quas magna ignominia ſuſtinebis; tum ex memoria peccatorum tuorum, quæ tibi perpetuò ob oculos verſabuntur, & cæteris luce clariora erunt, tum ex præſenti conditione tua, quòd, qui filius eras Dei, factus ſis abiectiſsimi dæmonis mancipium.

Qvintò, gaudes bonis ſociis, ciuibus, parentibus, filiis, &c. Hîc dæmones cæteriq́ue miſeri erunt tibi carnificina: dæmones quidem quòd

tibi, cùm viueres, ad peccandum fuerint auctores, & nunc ſint immaniſſimi tui ac crudeliſſimi tortores: cæteri verò damnati, quòd ſine vlla cõmiſeratione te deteſtentur, te odio proſequantur, tibi peſſimè velint. Qui verò tibi peccatorum cauſam attulerunt, vel quos ipſe tu ad peccata induxiſti, maiori in te exardeſcent odio, conuitiisq; & maledictis inſectabuntur: Pater filium exercrabitur, quòd eius locupletandi gratia, bona multa iniuſtè collegerit, quòd inani offenſionis metu peccãtem non correxerit, quòd malo exemplo ad peccandum præiuerit: filius contra cum parente expoſtulabit, ſumma animi indignatione, de nimia indulgentia, de ſcãdalis, de mala inſtitutione, &c. cuiuſmodi colloquiis, odio, maledicentia, furoreque plenis, infernus tota æternitate perſonabit. Iſta, quæſo, perpende, dum vtiliter licet, quando alicui quacunque ratione ad peccandum offers occaſionem. Propheta Naum de talibus ſic habet (Naum 1.)

Sicut ſpinæ ſe inuicem complectuntur: ſic conuiuium eorũ pariter potantium. Hoc eſt, qui iucundi fuerunt in poculis & conuiuiis ſocii, qui ad æquales hauſtus vel coegerunt, vel inuitarunt, qui mutuas aures obſcœnis leporibus, & detractionibus oblectauerunt, nunc ſimul colligati ad inſtar ſpinarum, ſe mutuo pungent, carneſque, mutuas vorabunt, & dilacerabunt.

Sextò, delectaris honeſta, facilique & grata occupatione: ſed heu, quæ occupationes apud inferos, nihil agere poſſe, ſed in omnibus viribus atque membris pati debere, & talia pati, qualia nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcenderunt: & ita pati, vt ſinguli dolores acutè percipiantur, & minorum ſẽſus (quod apud nos fieri ſolet) à maioribus non impediantur.

Sunt quidem inferorum pœnæ ſingulæ, ſupra quàm dici aut cogitari poteſt, acerbæ; ſed grauiorum peccatorum pœnæ ſunt grauiores, leuio-

rum leuiores. Nam ſi leues trãſgreſſiones, & venialia peccata hominum piorum purgatoriis ignibus expiantur; dubium non eſt, quin eorundem ratio ſit habenda in hominibus, æternis pœnis apud inferos adiudicatis: non enim eſt iuſtitiæ conſentaneum, vt propter verbum ocioſum, riſum inanem, diſtractionem voluntariam in oratione ad miſſam, aliaq́ue id genus leuiora, repetantur pœnæ ab hominibus iuſtis, & eadem impunita relinquantur in peccatoribus. Igitur, væ illis, qui non modò innumera venialia nullo diſcrimine cõtinenter ad mittunt, ſed multis etiam mortalibus peccatis quotidie vitam ſuam contaminant. Quo pacto ferent, quæſo dolores illos & cruciatus acerbiſſimos, quibus ſingula peccata mulctabuntur? Quò ſe in tanta tormentorum varietate & atrocitate vertent? Quomodo viuent in pœnis magnitudine grauiſſimis, numero infinitis, duratione æternis?

Cùm quis vno membro in hac vita laborat, chiragra in manibus, poda-

gra in pedibus, cholica in ventre, dolore dentium, calculo, quæ ſingula acutiſſimis doloribus hominem afficiunt; vix ferre poteſt acerbitatem. Si idem omnibus his morbis ſimul grauiſſimè conflictetur, res erit penè intolerabilis, tametſi non deſint colloquia amicorum, commoditas lecti, aliaque vitæ ſolatia. In inferno autem, vbi nulla pars vel membrum à tortore vacabit; vbi nulla vnquam conſolatio; vbi pro lecto ſtratum cādens; pro áère refrigerante, ignis & fœtor ſuffocans, pro amicorum ſolatio, irriſiones, contumeliæ, maledicta. Quid facies miſer?

Oculi iſti tui, qui modò curioſè huc illuc vagantur, formis mulierum fœdè delectantur, nutu alios ad peccatum illiciunt, nunquam vel dolore peccatorum, vel recordatione paſſionis Dominicæ lachrymas emittunt: hi tunc præter horridas ignitaſque tenebras, præter miſerias, & calamitates extremas, nihil aſpicient in æternum, fruſtra & ïaniter collachrimātes

Aures iſtæ quæ nunc laſciuis canti-

lenis, obſcœnis colloquiis, inanibus ſermonibus, nugis, detractationibus patent, tunc nullam in æternum muſicam, nihil quod delectet, audient, ſed horribilibus dæmonum, totq; millium dammatorum clamoribus, eiulationibus, blaſphemiis, maledictis, verberibus, tormentis complebuntur. Nihil, præter miſerum væ, væ illic reſonabit. Cogita decem hominum millia vno loco contineri, omnes ad cælos vocem tollere, miſerabiliterq́; eiulare: quis ferat hunc eiulatum? Hic erit cantus matutinus & veſpertinus, nocturnusque & diurnus, quo nunquam, nunquam vacuæ erunt aures tuæ.

Nares tuæ ſuauitatibus odorum nunc aſsuetæ, fœtores haurient ſulphuris & ſordium totius mundi ſimul collectarum. Cogitate viuum aperto ore, naribusque admotis, alligatum humano cadaueri putredo, grauemque odorem illum percipere debere, vel in cloaca recentibus humanis excrementis plena, ad medium vſque ventrem conſtitutum (quod

ſanctos Aphricanos Martyres paſſos fuiſſe ſcribit Victor) emergere non poſſe. Grauiores ſunt fœtores inferni, & grauior odor damnatorum corporum, quibus tu coniunctus in omnem æternitatem adhærebis.

Os verò, quod & ſermone, & crapula, ebrietateque peccauit, pro dulcibus eſcis, fame torquebitur, aut abſinthio cibabitur atque potabitur; pro garrulitate, iuramentis, conuitiis, adulationibus, cæteriſque ſermonis peccatis, edet clamores continuos, miſeriaſque ſuas ingenti rugitu deplorabit.

Tactus denique qui varias habuit in vita voluptates, nihliq; duri aut moleſti pro Chriſti nomine, ſuiſque peccatis ſufferre voluit, grauiùs etiam præ cæteris ſenſibus (vt qui per ſingula corporis membra diffuſus eſt) variiſque modis excruciabitur, igne intolerabili foris & in tus ardente (*Pones eos*, (ait Propheta, Pſal: 20.) *vt clibanum ignis in tempore vultus tui*) frigore vehementiſſimo verbe-

xibus

tibus; oſſium membrorumq; confra-ctione: nam malleos percucientes paratos eſſe corporibus peccatorum, teſtatur ſcriptura.

Dæmones ipſi, corpora penetrantes, grauiter affligent. Si enim pulex vnus in auribus moleſtus eſt, ſi guttula liquoris catarrhoſi intolerabilem gignit in dente dolorem, & aliquid purulentæ calcis chiragram, modicum etiam venti in inteſtinis incluſi colicam, & denique exiguus lapillus cruciatus calculi: quem non adferēt dolorem dæmones igniti, per ſingula membra diſcurrentes, & intus foriſq; debacchantes?

Hæ igitur futuræ ſunt corporis occupationes continuæ, clamor; fletus, & ſtridor dentium. Hæ ſenſuum oblectationes perpetuæ, quibus ſenſibus carere ſatius foret, quam frui. Corpus his doloribus fractum & contritum, præ infirmitate vix membra mouebit, & quod viuentibus in difficili morbo vſu venit, planè iacebit atque languebit.

CAPVT XVIII

DE POENIS ANIMÆ

Miſerrima illic anima omnibus ſuis in facultatibus patitur: In phantaſia, memoria, intellectu, (vbi vermis intima rodens) & voluntate, æternum ſibi maledicente, & interitum optante.

ANIMA ſive à corpore ſeparata, ſiuè poſt reſurrectionẽ corpori coniuncta, præter vehementiſſimos ignis crucitatus, ſingulares quoſdam ac proprios dolores habebit, quibus grauiſſimè afficietur.

Animæ in primis proprium eſt ſcire: & omnis homo cùm natura ſua ſcire deſideret, valde rerum variarum cognitione delectatur. *Apud inferos autem* (inquit Sapiens Eccleſ: 9.) *nec opus, nec ratio, nec ſapien-*

tia, nec ſcientia erunt.

Itaque phantaſia, animæ ſenſus interior, cuius munus eſt cogitare, nihil iucundum aut lætum tractabit, cogitationes omnes in tormentorum immanitate, quæ iam inferuntur, & futurorum expectatione verſabuntur ex qua re intolerabilis dolor naſcetur & metus:

Memoria repetet anteactam vitam, honores, delicias, felicitatem· quibus omnibus in poſterum carendum erit. Heu, inquiet, quanta felicitas in quãtam verſa eſt miſeriam? abundabam opibus, honoribus, fauore; nunc inops, contemptus, afflictus, tranſierunt bona omnia nunquam reditura. Obuerſabuntur etiam ob obulos peccata, ſed longe alia imagine quàm dum delectabant: fætor eorum, & quicquid pudendum habuerunt, cum horrore pudoreque cogitabitur.

Intellectus, vt ſublimior animi potentia, grauiſſimè torquebitur. Conſiderabit enim primò, quæ, quantaq; bona amiſerit; gloriam beatorum, regnum cælorum, conſpectum iucun-

diſſimum, & poſſeſſionem feliciſſimã Dei: videbit eò iam perueniſſe ſocios ſuos multos in ſcholis condiſcipulos, aut contubernales; ſe verò in perpetuum iis omnibus priuari. Secundò, quæ mala nunc habeat, quas pœnas, quos cruciatus. Tertiò, quibus operibus ſit beatitudine exclusus, & æternis incendiis adiudicatus, nempe peccatis, quæ & naturę aduerſantur, & plus moleſtiæ habent quam voluptatis, & tantæ ſunt fæditatis, vt is etiã: qui peccatis abundat, peccatorum ſuorum nomine vocari nolit: nemo ſuperbus, nemo auarus, nemo adulter vult appellari. Quartò, quãta facilitate hæc mala euadere licuiſſet, & bona adipiſci. Quinto, iam ſeram eſſe pœnitentiam, ianuam cæli clauſam, nunquam ſibi aperiendam, merita Chriſti nunquam communicanda, inferni clauſtra nunquã reſeranda.

Hic erit vermis conſcientiæ perpetuo rodens, & ſine vtilitate præterita obiiciens, quem toties monentem audire noluiſti, & ne ſtimulos eius perſentiſceres, continuis peccatis op-

preſſiſti

preſſiſti; qui tecum quodammodo in hanc ſententiam aget: Nonne hæc tibi futura prædixi, dum viueres, & vitia deponere & expiare liberum erat? priuatus es æterna beatitudine, priuatus es meritis & ſanguine Chriſti, fruſtra tibi Chriſtus mortuus eſt, fruſtra tibi ſanguinem ſuum fudit, fruſtra tot labores doloresq́; tui cauſa ſuſcepit, eras filius Dei, regeneratus in Baptiſmo, debebatur tibi æterna hæreditas in explicabilis illa gloria, adeoq́ue ſedes ipſa & thronus Chriſti.

Viden ſocios hos & illos iam glorioſos? hi paris tecum aliquando erāt conditionis, nunc in gloriam admiſſi; tu excluſus, & inſtar canis eiectus atque ad has intolerabiles, æternaſq́; pœnas detruſus, vbi quocunque oculorum aciem conuertis, nihil præter dolores & cruciatus vides. Si cælum intueris, auertit à te indignabundus vultum ſuum Criſtus, irridēt ſancti, & ſocii olim tui abominantur. Si ad læuam, ſi ad dextrā te conuertas, nihil preter tormēta, & horrificas dæmonū formas occurrit. Nullus tui miſeretur,

nemo præbet auxilium, nullus ſolatur, quia iuſte pateris, & iniuriam tibi nullam fieri tu ipſe tibi conſcius es.

Et quibus, quæſo, modis has tantas pœnas mercatus es, tantorumq; bonorum iacturam feciſti? libidinibus, auaritia, ebrietate, aliis id genus flagitiis. Et qualia erant illa? multum laboris inſumebas, parum reportabas voluptatis, torquebat conſcientia, maiores indignabantur, vicini ſociiq; deteſtabantur, contēptui erās aliis. Verè ambulaſti vias difficiles, (Sapiē: 5.) & viam Domini ignoraſti.

Contra vero ſocii iſti tui, qui hunc computantur inter filios Dei, & inter ſanctos ſors illorum eſt, qui tibi videbantur inſani, ſtulti, & miſeri, pacata lætaq; conſcientia, exiguo labore, hanc immortalem ſibi gloriam pepererunt, dilecti ſociis, chari parentibus & ſuperioribus, venerationi & ornamento ciuibus, vitam duxerunt honeſtam, tranquillam, & non iniucundā. Væ tibi miſero, & terque quaterque miſerrimo, non tamen miſerabili: cur non eandem cum illis viam es ingreſ-

ſus? an quod illi potuerunt, tu non potuiſſes? non tibi ſimiliter præſtò gratia Dei fuit?

Quid magnum à te expoſtulabatur ad ſalutem; confitenda erant, & deflenda, deſerendaque peccata. Quid magnum? Aderat ſacerdos vice Chriſti peccatorum condonationem offerens, hortabatur concionator, ſuperiores ſociiq; monebant, conſcientia ſtimulabat, & quid magnum erat cõfiteri? hoc eſt, vni ſolique homini, & quidem peccatori, qui miſererii uſſus erat, peccata ſua aperire, quæ iam toti inferno ſvnt manifeſta: pudebat tunc coram vno: at quis pudor nunc coram tot millibus? metuebas iniuſtæ acquiſitæ pecuniæ reſtitutionem, ne inopia premereris: nunc autem quæ ſunt diuitiæ? vermes, ignis, tormenta: terrenas illas opes alii poſſident. Pigebat tunc voluptates deſerere: ſed nunc te ipſæ deſerunt, horrent infernum deliciæ, hic præter tormenta, torturas, & miſerias nihil. Tu voluptates deſerere noluiſti: ſed ecce, voluptates te ad gehen-

nam proficiſcentem deſeruerunt.

Quid enim nunc proſunt honores, quid opes, quid deliciæ? quid commodi nunc habes ex omnibus quæ tanto ſtudio paraſti, quorum gratia Deum neglexiſti, & miſeræ animæ tuę ſalutem proieciſti? voluptas periit, pœna manet. O miſerum te, qui, cùm poſſes, iſta non præcogitaſti; qui pias admonitiones maiorum ſpreuiſti, internaſq; Spriritus ſancti ſuggeſtiones oppreſſiſti væ tibi, & væ æternum.

His rationibus intellectis, voluntas in rabiem & furorem verſa, maledicet diei in quo natus eſt homo, (Iob. 3.) & nocti in qua conceptus eſt in vtero matris. Cumque æternas ineuitabilesque pœnas conſiderabit, quas ipſe ſibi ſolus creauit: in ſe ipſe fremet frenderque miſer homo, & in Deum auctorem, qui ſe finxit, blaſphemias euomet. *Videbit enim peccator, & iraſcetur, dentibus ſuis fremet & tabeſcet.* (Pſal: 111.) O miſerum me, inquiet, ideone natus ſum? quãto ſatius fuiſſet nunquam vidiſſe hãc

lucem? Vtinam vel modo mihi detur innihil um redigi? quanto feliciores me ſunt iumenta & beſtiæ, quorum anima vna cum cropore extinguitur? iam enim perire cupio, & non conceditur: mors à me fugit, & tamen ſine morte mortem morior ſempiternam.

CAPVT. XIX.

DE AETERNITATE

Omnis continuata hic tibi diuturnitas moleſta eſt, etiam in delitiis, quid ibi vbi & omnium pœnoſiſsima, & omnia æterna.

Quicquid annorũ æternitati demas, nil tamen minuis, etiamſi 1000000 millia annorum, nunc tibi ea in futuro eſt, at certo quandoq; præſens erit.

IN hac mortali vita, quicquid diuturnum eſt, moleſtum eſt, & graue. Et ſi grata eſt quies, tamen ſi ſano

duos annos in molli lecto continen-ter cubandum eſſet, nō ferres tam di-uturnæ quietis laborem. Quid ſi vete-ſubeundæ eſſent vnius anni graues & continuæ pœnæ calculi, confractio-nis oſſium, aut aduſtionis, nonne quiduis pro dolorum illorum depul-ſione offerres.

At nunc conſidera gehennæ pœ-nas grauiſſimas, cum quibus compa-ratum nihil graue eſt, aut durum, quic-quid hic mundus in duriſſimis ponit. Ignis, membrorum contuſio, feruen oleum, cruces, ſcorpiones equulei, & quicquid acerbiſſimum dici cogita-rique poteſt, etiamſi centum annis o-mnia ſimul toleranda forent, vnius diei gehennam non adequarent. Pro-inde ſicut prudenter is ſibi conſulit qui iſtius mundi pænitentia inferni pœnas redimit: ita imprudentiſſimus videtur, qui impura leuique volupta-te captus, his cruciatibus ſe, tamet ſi breues futuri eſſent addicit. Quis e-nim adeò demens eſt, vt trium diè-rum equuleum, vnius horæ libidine emat? Cruciatus inferni non tempo-

re ſed æternitate, non anno, ſed æuo menſuratur.

Hæu æternitas, æternitas, quàm diuturna es, quàm grauis, quàm vicina? quàm parum tamen à pleriſque curaris? omne momentum in pœnis eſt annus: quid erit æternitas in tormentis inferni? Heu quanta Dei iuſtitia, quanta in peccatores ſeueritas? Quis vnquam vel grauiſſimum flagitium bienni ſupplicio puniuit. Plurimum triduò aut quattriduo pœnę huius vitæ terminantur: ſed Deus, qui ſolus magnitudinem peccati ſuo momento æſtimat & ponderat, tota æternitate pœnas exigit à peccatoribus Heu, miſer, quomodo in hac calamitoſa æternitate perdurabis?

Si tot anni in cruciatibus ponerentur, quot peccata admiſiſti; aut ſi hoc parum, quot ſaltē horis aut quadrantibus vixiſti, vel ſi nec hoc ſatis eſt, quot ſunt ſtellę cæli, & maris arenæ; tolerabile videretur iudicium: At verò hoc numero annorum non contenta iuſtitia Dei, æternitatem pœnarum exigit, quæ æternitas, quan-

tumcunque temporis demas, nihil minuitur;

Si auferas tot millia annorum, quot ſunt in vniuerſa terra minutiſſimæ arenæ ſi tot myriades annorum; quot guttæ numerantur in Oceano, quot folia arborum omnium atque herbarum, quot gramina camporum: adhuc ſic conſtabit æternitas: adhuc nihil de duratione ſuppliciorum detractum erit: peccatum mortale inferni ignibus ardet quidem ſemper, ſed nuuquam excoquitur; punitur ſed non expiatur: Deus ipſe, quam diu Deus erit, peccatorem torquebit: neque priùs liberabitur peccator à pœnis, quam Deus omnipotens & ſempiternus deſinat eſſe Deus,

Neque putes diuturnitate ſenſum doloris minui: corpus peccatoris damnati non indureſcit, neque callo obducitur, proinde neque pœnæ ipſę molleſcunt, ſed quàm graues tibi, ipſo in gehennam ingreſſu, fuerint viſæ, tales tibi per omnem ęternitatem videbuntur; æquè moleſtæ & intolerabiles, niſi forte culpa tua augeantur.

Hanc

Hanc duriſſimam æternitatem cur non expendis? eiusque metu vitam tuam melius inſtituis? An forte quia ſolum præſens tempus æſtimas, futura tanquam abſentia, & longè poſita numquam aduentura putas? futura certe aliquando præſentia ſunt, & niſi quandoque adeſſent; futura non dicerentur. Qui ante annos centum tua ætate & conditione vixerunt, illis nõ aliter æternitas futura fuit, atque tibi futura prædicitur: præterierunt illi, migrarunt ex hoc ſeculo, & nunc pręſentem habent æternitatem, quam expectabant.

Sicut igitur hodiernus dies ſuperiori anno futurus erat & nunc non futurus eſt, ſed pręſens: ita æternitas illa gehennæ, quam procul abeſſe exiſtimas, aliquando te aſſequetur, pręſenſque aderit, & non ſicut tempus omne quantumuis longiſſimum, aliquando præteribit, ſed ſemel præſens facta, in æternum præſens manebit. Hæc tu chariſſime, obſecro etiam atque etiam, cum animo tuo conſidera, & illam longè terribiliſſimam ſupplicio-

rum æternitatem, quam nulla oratio ſatis poteſt enarrare, exiguo labore & pœnitentia deuita.

PARS QVARTA.

DE GLORIA CAELESTI, Nouiſsimorum hominis Quarto.

CAPVT XX.

DE REGNO CAELORVM:

Finis creationis humanæ eſt vita æterna, & quid inde conſequatur, & quomodo tripliciter hic homines affecti, &c.

OPTIMVS ille ſapientiſſimusque mundi opifex & ædificator DEVS, cùm res omnes è nihilo creauit, in finē aliquē eas retulit; non ſecus atq; figulus quiſpiā, qui ad diuerſos vitæ humanæ uſus, diuerſa è luto fingit & accommodat vaſa. Et

cæteras quidem creaturas corporeas hominis vſui & vtilitati conſecrauit: hominem verò ipſum in hunc finem produxit, vt poſt hoc exiguum breuèque vitæ curriculum rectè & honeſtè confectum, in domum illam æternam migraret, vbi diuino conſpectu fruens, vitam longè iucundiſſimam beatiſſimamque in omnem æternitatem viueret.

Vnde primò manifeſtum euadit, vitam quam hic ducimus, nihil eſſe aliud quàm viam quandam & medium ad illam beatam & immortalem; reſque alias omnes ob eam potiſsimùm cauſam factas & impartitas nobis, vt iis in hoc itinere ad cælum cō modius faciliusque conficiendo vtamur.

Liquet ſecundò, Chriſtianum hominem, qui hanc veritatem fide edoctus eſt, omnes ſuos conatus huc conferre debere, vt à beata illa vita ne excidat, ne fruſtra in hoc mundo conſtitutus, nec ſuæ procreationis finem aſſecutus videatur.

Tertiò, hinc efficitur, Chriſtiani ho

minis mentem cogitationemque non alibi quàm in cælo defixas eſſe debere iuxta B. Pauli admonitionē dicētis (*Coloſſ.* 3.) *Quæ ſurſum ſunt, quærite, vbi Chriſtus eſt ad dexteram Dei ſedens, quæ ſurſum ſunt ſapite, nō quæ ſuper terrā: noſtra enim conuerſatio in cælis eſt, qui ſumus conciues (Eph. 2.) ſanctorum & domeſtici Dei.*

Tria porrò hominum genera ſunt, qui de æterna vita aut loquuntur, aut cogitant.

Primi ſunt, qui cæleſtia illa bona tanquam aliena, & ad ſe non pertinētia contemplantur, more illorum hominum, qui in itinere inſigne aliquod palatium contuentes, pulchritudinem & ſplendorem eius admirantur, multaque inter ſe de illo conferunt, ſed prætereuntes ad abiectam aliquam caſam ruſticanam diuertunt.

Secundi ſunt, qui de cæleſtibus quidem bonis, tanquam ſibi comparatis & propoſitis, multa copioſè &

ſplendi-

ſplendidè differunt; ſed difficultate itineris, multitudineque aduerſariorum deterriti, neque ipſi eò contendunt, neq; alios eò cõtendere ſinunt. Quemadmodum olim in deſerto decem illi exploratores fecerunt, (Nume: 13.) qui cum Ioſue & Caleb in Palæſthinam promiſſionis terram à Moſe ablegati fuerunt.

Tertij porrò de cælo agunt tanquã de patria ad quam iter habent, eiusq́; cogitatione ac crebra commemoratione omnes miſeræ huius vitæ moleſtias & difficultates exſorbent; non aliter quam nobilis, qui ex longa difficilique peregrinatione pedes domum reuertens, eminus arcem ſuam in monte conſpicatur. Hic enim cogitans paulò poſt occurſuram cum liberis & familia vxorẽ, in amplexus ruituram, ſedẽ, mẽſam, epulas, cæteraque omnia corporis animiq́; obleꝺtamenta propoſituram, nihilque defuturum commoditatis, opum, honorum, &c. in itinere fortiter & animoſè decurrendo alacriter progreditur.

vim ſibi facit, atq; adeò etiam comi tes certa futurorum bonorum oſtentatione animat atque impellit ſi quę in itinere occurrunt, cæcis quaſi oculis tranſiit, & futurarum commoditatum conſolatione facile contemnit. Ita affectos eſſe illos conuenit, qui beati eſſe volunt, vt magno & inuicto animi robore ſuperatis omnib. impedimentis & difficultatibus, ad illam gloriam contendant, propter quam in lucem editi, & per Chriſtum à morte ſẽpiterna vindicati fuerunt.

CAPVT XXI.

DE MAGNITVDINE GLORIAE.

Ex quintuplici capite ea æſtimanda venit:

1. Ex iis quæ etiam impiis in hoc mundo ſæpe maxima contulit Deus.

2. Ex eo quod ne concipere

quidem

quidem ſimile quicquam in hac vita quiſquam poſsit.

3. Ex eo quod nullæ paſsiones mundi, condignæ tanta gloriæ cenſeantur.

4. Ex pretio ſanguinis filii Dei quo recuperari debuit, ſemel amiſsa.

5. Ex ſtatu illorum & conditione qui beati inde efficiuntur.

MVLTA ſunt quidem, ex quibus, quanta ſit gloria cæleſtis patriæ, aliqua coniectura aſſequi liceat: quinque tamẽ potiſſimùm capita ad hanc rem facere videntur, quæ diligenter ponderata, magnam vim habent ad deſiderium in nobis excitandum illius inenarabilis beatitudinis & felicitatis.

primum, ſi conſideremus quæ quãtaque bona in hac vita Deus dilargitus ſit non modo infidelibus, & ido-

lorum cultoribus,hominibusque ventri ſuo abdominiq́ue deditis, ſed hoſtibus quoque ſuis, & Chriſtiani nominis acerrimis oppugnatoribus.

Nero præter nefarium parricidium, & alia innumera flagitia commiſſa, primus imperatorum Chtiſtianos vehementiſsime eſt perſecutus, vſque ad internecionem glorioſiſsimorum Apoſtolorum Petri & Pauli. Decius, Dioclecianus, Maximianus, Maxentius, ceteriq́ue veræ religionis hoſtes quid non in Deum Deiq́ue cultores Chriſtianos machinati fuerunt? Iulianus Apoſtata ex tonſurato clerico religionis Chriſtianæ deſertor, magicisq́ue artibus deditus, Valens hæreticus &c. hi, inquam, omnes cùm tot ſceleribus inquinati, ex profeſſo Deum ipſum, Deiq́ue legem impugnarent, à Deo tamen donati ſunt immenſis opibus, honore, gloria, ſplendore, deliciis vt nihil deeſſet quo minùs vitam agerent ſuauitatis, dignitatis, voluptatis pleniſſimam. Imperauerunt orbi, ſubiectos ſibi habuerunt populos ac reges, ad eorum nutum omnia

gerebantur: & quid optare poſſes in hac vita, quod illis non fuerit conceſſum?

Sed hinc attolle mentem ad alia. Si enim tanta largitus eſt hoſtibus, perſecutoribus, improbis, flagitioſis, ſceleratis hominibus, atque tyrannis: quid præparauit, non dico ſeruis, non amicis, non charis, ſed filiis dilectiſſimis regni ſui hæredibus? Si optabilis eſt Imperatorum Regumque terrenorum conditio, quanto magis optandum, cæleſte regnum, cui præficientur filii accepturi hæreditatem?

Secundum eſt ex diligenti conſideratione verborum Iſaiæ, & B. Pauli Apoſtoli (Iſaiæ 64. 1. Cor: 2.) *Oculus non vidit, auris non audiuit, & in cor hominis non aſcenderunt, quæ præparauit Deus diligentibus ſe.* Magnā gloriā, magnas opes magnos honores, oculi noſtri viderunt, Principum Chriſtianorum: multo plura audiuimus aut legimus ipſi, quanta fuerit gloria Imperatorum,

quæ victoria ac potentia Alexandri Macedonis, quæ Nabuchodonoſoris regna; qui triumphi ducum Romanorum; quàm admirabilis ſapientia Salamonis: longe denique magnificentiora & ſplendidiora, mente & cogitatione complecti poſſumus. Sed quãtamcunque videris in orbe gloriam & felicitatem, quantamcunq; audieris, quantamcunque mente complexus fueris, nihil ad gloriam beatitudinemq́; illam quam dabit & reuelabit in cælo Deus diligentibus ſe.

Tertium ex eiuſdem Apoſtoli (Ro: 8.) verbis colligi poteſt. *Non ſunt condignæ paſsiones huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis:* hoc eſt, nihil tam graue cuiquam in hac vita inferri poteſt, aut à quoquã ſuſtineri, quod dignum ſit æterna gloria. Quo maioris momenti & precii eſt res, eo maiore labore moleſtiisq́: digna cenſetur. Sunt qui ferrum patiantur & ignes, vt vel præmia conſequantur, vel com-

modis & emolumentis quibuſdam fruantur. De bonis igitur vitæ æternę affirmat ſcriptura, quod tanta ſint, vt nullus fuerit vnquam in hac vita labor, nulla moleſtia, nulla afflictio, nulla pœna quam non cumulatiſſimè compenſent ac remunerentur. Multa paſſi ſunt martyres, multa item facinoroſi multi pro criminibus ſuis: at nihil dignum tanto præmio.

Tu labores tuos ad res iſtius vitæ confers: Mercator ſe periculis maris exponit, vt quæſtum mercibus faciat: Eccleſiaſticus tranſmittit Alpes, vt ſacerdotium aliquot opimum impetret: Alii ſtudia literarum nocturnos que labores ad honores, principum fauorem, & quietam vitam dirigunt: Et hæc diuina bona, quæ precium omne ſuperāt, pro quibus tametſi vitā ſanguinemq; profundas, nihil dignum præſtabis, nullos tibi labores mereri videntur? Certè B. Paulus quantos labores & moleſtias perpeſſus fuerit, quamque parui eas præ bonis illis immortalibus æſtimauerit, in epiſtolis ſuis ſatis declarat.

Quartum eſt ex precio vitæ æternæ Merces enim quo pluris veneunt, eo digniores habentur. Obſeratum erat quondam cælum peccato primi parentis, nulli patebat ingreſſus; quæ ſitus eſt in cælo; in terra, & ſubtus terram, qui precio perſoluto portam cæli reſeraret; nemo potuit reperiri, nec precium ab vlla vel mortali vel immortali creatura perſolui; Deus ipſe infinitæ maieſtatis & dignitatis in precium ſe offere debuit. Haberi poterant opes huius terræ ſol, luna, ſidera, ipſique cæleſtes orbes; quæ omnia cùm in hunc finem à Deo producta eſſent, vt homini ad æternam ſalutem conſequendam adiumento eſſent, meritò debuiſſẽt in hoc negotio conſumi. Sed dignum & æquale non erat precium, opus fuit re infinita, doloribus, ſanguine, paſſione, morte Dei infiniti.

Quocirca, ſi gloria cæli non niſi infinito merito comparari potuit, hoc eſt, non niſi morte Filii Dei; & ſi tãti Deus ipſe illam æſtimauit, vt ſe ipſum pro ea tibi comparanda obtulerit ac

donarit, nõne magnum quiddam, & eximium vitam æternam eſſe exiſtimare debemus? *Ego* (inquit Filius Dei Ioan. 10.) *veni vt vitam habeant:* ideo factus homo, ideo paſſus ideo mortuus, vt vitã ab ipſis amiſſam meo ſanguine recuperem.

Quintum argumentum ducitur ab illis, qui hoc cæleſti gaudio beati ſunt & felices. Maiores nobilioreſq; maioribus rebus gaudent & delectantur, pueri nucibus, viri magnates, principes & reges grauioribus, vt certaminibus, circis, venationibus. Qui porro res iſtas terrenas mente calcarunt, adeo non afficiuntur illis, vt omnia iſta humana & inferiora pro nihilo ducant, reputent vt ſordes & ſtercora. Tales erant Apoſtoli, cæterique viri ſancti & Deo pleni. At verò ſancti Angeli, quibus nihil commercii eſt cum his nugis noſtris, dedignantur illas aſpicere, in quibus homines præcipuam fœlicitatem conſtituunt: eorum quippe fœlicitas & beatitudo poſita eſt in rebus longe nobilioribus. Deus

autem infinitæ naturæ & dignitatis, non niſi infinita pulchritudine capitur.

Conſidera igitur quanta ſit futura res illa quæ te in æternum beabit, eadem nimirum quæ ſanctos Apoſtolos, quæ beatos Angelos, quæ Deum ipſum. Qua enim re ſancti Dei, atque adeò Deus ipſe oblectatur & beatus eſt, niſi Deo, & contemplatione poſſeſſioneq; diuinitatis? Hac eadem tu frueris, & in æternum frueris. O te beatum ergo, ſi gloriam iſtam intelligas, beatiorem ſi deſideras, beatiſſimum ſi conſequaris?

CAPVT XXII.

DE INGRESSV IN CAELVM.

1. Qualiter anima beata ab Angelis deuehatur, Deo ſiſtenda.

2. Quomodo à ſanctis, præſertim notis, ſuauiſsime excipiatur.

3. Quo-

3. Quomodo diuerſos ſanctorum choros, ordineſq; Angelorum pertranſeat.

4. Quomodo coram Chriſto ipſo tandem ſiſtatur.

5. Quomodo ab ipſo denique Deo præmium beatitudinis pleniſsimo ſinu hauriat.

ANIMA ſancta quæ digna hoc cæleſti regno iudicatur, quo putas triumpho in poſſeſionē tantæ gloriæ ingredietur? Reges inaugurandi cum magna pompa & ſolenitate inducuntur, & Romani duces olim confectis feliciter bellis domum reuertentes, cum incredibili ſplendore & apparatu in capitolium inuehebantur, ſed nihil ad hanc inaugurationem atque triumphum. Lazari mendici anima (Luc: 16.) ante reſeratas cæli portas, ab ipſis Angelis eſt in ſinum Abrahæ deportata. Itaque, Primò, Angeli ipſi ſunt vi-

ce currus triumphalis, ipſi vehunt animã in cælum, ipſi magno numero comitantur. O quam ſuaue vehiculum? quàm certi itineris duces? quàm nobiles & iucundi comites? quam honorabiles ductores? In ipſo verò progreſſu cum laudibus Dei nõ tacebũtur laudes triumphãtis animę. *Hæc eſt virgo ſapiens, quam Dominus vigilantem inuenit. Hæc eſt quæ neſciuit thorum in delicto, habebit fructum in reſpectione animarum ſanctarum. Iſte ſanctus pro lege Dei ſui certauit vſq; ad mortem, & à verbis impiorum non timuit. Hic vir deſpiciens mundum & terrena, triumphans, diuitias cælo condidit ore, manu.* Tum eius generoſa facta dulciſsimo carmine ab Angelis celebrabuntur, taliq; cæleſti melodia perueniet ur in cælum, ſicut de ſeruulo paralytico narrat D. Gregorius.

Secundò, Ad cælum vbi ventum fuerit, mirabitur anima inſolitam regionem, noua erunt omnia: occurrēt ſancti congratulabundi & in caſta oſcula ruentes. Si enim *Angeli in cælis gaudent* (*Lucæ* 15.) *ſuper vno peccatore pœnitētiam agēte* ſed in magno adhuc diſcrimine degente; quantum erit gaudii ſuper eodem iam de hoſtibus omnibus victoriam & triumphum reportante? Etſi gaudent Angeli, quanto magis homines, eiuſdē nobiſcum nature, conditionis; & patriæ? Et ſi ex longa peregrinatione redeunti filio occurrunt mater & domeſtici in hac vita, omnique obſequii & officii genere gratificantur, quã vehementer lætabuntur & gratulabuntur nobis beati illi ſpiritus, qui longè maiore charitate nos complectuntur quàm vllus mortalium; præſertim cùm ex multo longiore periculoſioreq; peregrinatione in ſecuriſſimum ſalutis portum inuehimur?

Inter hos autem ſanctos, illi præci-

Ita tibi bona omnia precabuntur, & laudes tuas immortaliter celebrabunt illi, quos tu ad pietatem tollendam iuueris, filii, diſcipuli, ſubditi, auditores, & quibuſcunque operam tuam impenderis. Sancti vero quos patronos habueras, nominatim Angelus tutelaris, peculiarem illum cultum & honorem, quo ipſos viuens affeciſti, palam cõmemorabunt; ſingula quoque recenſebunt; quæ in tui gratiam viciſſim à Chriſto petierut & impetrarunt: quos tu agnoſcẽs, maiori etiam quàm hactenus vnquam veneratione & affectu complectêre.

Tertiò, Hoc iucundiſsimo ac ornatiſſimo ſanctorum comitatu, in intima cælorum penetralia introductus, admiraberis regionis amœnitatem, campos non terrenos, ſed cæleſtes; palacia non lapidibus, lateribus, aut gemmis; ſed ſublimiori materia diuinis manibus artificioque conſtructa. Solis lux, vtpote obſcurior, illic non lucebit: nam (Apoc: 12.) *Claritas*

Dei illuminat illã domũ, & lucer-
na eius eſt agnus. Hinc inde circum-
ſpectans varios Sanctorum choros vi-
debis, Virginum, Viduarum, Anacho
retarum, Confeſſorum; Eccleſiæ Do-
ctorum, Martyrum, Apoſtolorum,
Prophetarum, Patriarcharum: qui vt
in hoc mundo diuerſis uiuẽdi inſtitu
tis Deum coluerunt, peccataq; ſua &
vnigeniti Filii Dei mortem, ſeorſim
(vt ait Propheta Zacharias 12.) diſtin
ctis familiis planxerunt, ita in cæleſti
patria diuerſis honoribus afficientur,
& habitationibus diſtinguentur.
*Siquidem in domo Patris cæle-
ſtis mãſiones multæ ſunt* (Ioã: 14)

Quibus ſalutatis & ab iisdẽ officio-
ſè reſalutatus, aſcendens ad nouem
choros Angelorum, quos tribus Hie-
rarchiis diſpertitos, & in ſuo quemq
munere & officio (ſunt enim omne
adminiſtratorii ſpriritus) conſtitutun
videbis, ex qua re, incredibile eſt
quantam ſis voluptatem percepturu
Nam illi qui ſunt ex ordinibus inferi
bus, vltro citroque ſurſum deor

ſum curſitant, (Gen: 28.) munera diuina è cælo in terram, & preces mortalium (Apoc: 8.) hinc in cælum deportantes: Medii ex Dei voluntate & præſcripto de rebus inferioribus conſtituunt & ordinant: Supremi, vtpote Deo viciniores, perpetuò diuinę ſuæ maieſtati adſiſtunt, & miniſtrant, toti in eius amorem & admirationem abſorpti.

Et Angelorum quidem omnium tanta eſt multitudo, vt ſicut cælum magnitudine hanc terrã infinitis partibus vincit, (quippe quæ iuxta Mathematicorum demonſtrationes ad vniuerſi cæli complexum quaſi puncti inſtar obtinet) ita eorum numerus res has tereſtres omnes, multitudine longè ſuperet.

Ordo talis eſt, vt & nemo ocietur, & nemo alterũ impediat, & quo quiſque ſuperior eſt, eo quoq; inferiore, inſigni aliqua proprietate nobilior ē & præſtantior. Regina Saba (2. Par: 9.) admirabatur in aula Salomonis miniſtrorum ornatum & ordinē; nec habebat amplius ſpiritum, vt inquit

ſcriptura. Sed quid hominum terrenis veſtibus indutorum nitor, ad hunc immortalem Angelorum ſplendorem & ornatum, qui gloria cæleſti, & pulchritudine naturæ ſuę, omnibus rebus à Deo creatis antecellunt? quid ille ordo ad hunc ordinem? quid illa multitudo ad hanc infinitatem!

In hac glorioſa profectione, quos audies concentus Angelorum, atque beatorum hominum? quã melodiã? quas Dei laudes? canticum nouum, perpetuum Alleluia. Quando vidẽ pij homines in templis Catholicorum ſacrum Miſſæ officium cum apparatu, & pia quadam cæremonia celebrari, & Eccleſiaſticos Hymnos deuote ordinateq; decantari audiunt, anim in cælo defixi, & mirabili dulcedin ac ſuauitate deliniti, lachrymas vi tenent. Hic ergo in cæleſti templo, i tanto numero canentium, tanta ſin gulorum attentione, tanto ordine tanta harmonia, tanta maieſtate, qu cogitabis? vbi eris? quo gaudio af ficeris? qua dulcedine perfunderi qua deuotione cumulaberis?

præt

Præteruectus Angelorum ordinem ad cælorum Reginam, Deiipſius Matrem adduceris, quæ ſola gloria ac maieſtate ſua decimum chorum conſtituit & adornat: tot enim tantisque donis & ornamentis eſt exculta, vt quicquid ſapientiæ, pietatis, charitatis, pulchritudinis, honoris, gloriȩ Sãctis omnibus à Deo collatum fuit, id omne ı̃n ipſa tanquam in nobiliſſimarum rerum theſauro collectum videas. Hanc aſpicies amictam ſole, (Apoc: 12,) & luna quaſi ſcabello inſiſtentem, illuſtri corona, duodecim ſtellis tãquam gemmis quibuſdam diſtincta, capite redimitam, quȩ ſereniſſimo vultu ad te conuerſa. *Veni*, inquiet, *ſponſa Chriſti, accipe coronam quam tibi Dnminus præparauit in æternum:* Inuocaſti me, & quotidianis precibus poſtulaſti, vt Ieſum benedictum fructum ventris mei, poſt exilium tuum tibi exhiberem, iam te ad eum deducam, teq́; coronandam, dignoque præmio affi-

ciendam ei ſiſtam: & commemoratis orationibus quas pro te ad filium ſuum fundere ſolita fuit, ſingulisq; beneficiis per eius preces tibi à Deo collatis, in maiorem te ſui amorem & venerationem excitabit.

Quartò, Vlteriùs duce matre Deipara throno Chriſti appropinquans, admiraberis gloria vnigeniti Filii Dei, ſedentis ad dextram Virtutis & maieſtatis Dei, qui tibi obviam factus, id quod in ſupremo iudicii die futurum promiſit, etiam hoc tempore, aliquo modo præſtabit. *Iterum veniam (Ioan: 14,) & aſſumam vos ad me ipſum.* Nam ſi filium prodigum (Luc: 15.) qui totum patrimonium ſuum decoxerat, accurrens amplexus eſt & exoſculatus: quid filio probo è pugna redeunti facturum putas?

Primo ſane, more matris quæ infātis lachrymantis faciem ſudario tergit, abſterget omnem lacrymam ab oculis tuis, & eiuſmodi proculdubio verbis conſolabitur: Benedicte tu fili mi & frater dilectiſſime, gaude & e-

xulta, *iam enim non erit tibi amplius neque luctus (Apo: 21.) neque clamor, neque vllus dolor:* iam hyems & difficultas omnis tranſiit & receſſit. Deinde, quod tanto tempore concupiuit anima tua, vt oſcularetur te oſculo oris ſui; ſuauiſſimo caſtiſſimoque amplexu, & oſculo te ſibi in ſpõſam deſponſabit. Tum exhibitis manuum, lateris, pedumque vulneribus, quicquid pro te annis triginta tribus geſſerit, paſſusq́; ſit, in memoriã reuocabit. Tu vero venerabundus ſacra illa vulnerum loca deoſculaberis; tantique Domini in te bonitatem & miſericordiam admirans, in eius amorẽ incredibiliter exardeſces.

Quintò, Manu prehenſam te ſponſam ſuam adducet Chriſtus ad thronum Patris æterni, vt ipſam videas & poſſideas diuinitatem. Vbi ſicut Moyſes in monte Sinai (Exodi 14.) in nubem ingreſſus caligine tectus fuit; ita tu ingreſſus in gaudium Domini tui, totus à Deo abſorptus, homo planè diuinus euades. Hic tunc Deus Pater,

ſempiternæ gloriæ coronam tibi imponens, *Euge*, inquiet, (Matt: 25.) *ſerue bone & fidelis, ſupra multa te conſtituam, intra in gaudium Domini*, intra (inquam) in gaudium Domini tui: tantum quippe eſt gaudium, vt totum capere nequeas, ſed ſicut ſpongia in aquam miſſa, opletur quidem aqua, ſed vniuerſam aquam non capit: ita tu gaudio quidem & Deo replebere, ſed tamen totam iſtius gaudii amplitudinem mentis tuæ anguſtiæ nō poterunt cōtinere

Vere vere beata tunc erit anima tua; videnſque exultabis *lætitia inenarrabili et glorificata*(1.Petr:1.) Deus porrò locum tibi deſignabit in numero Sanctorum, labore & virtute tua dignum, iuxta illud ſapientis: (*Eccle*: 16.) *Omnis miſericordia faciet locum vnicuique ſecūdùm meritum operum ſuorum, & ſecundùm intellectum peregrina-*

grinationis ipſius. Ad quem locum vbi productus fueris, miraberis tibi aſſeruata, & quaſi in theſaurum collecta quęcunq; per omnem vitã egiſti, nihil eorum prætermiſſum, nec hauſtum quidem aquæ frigidæ egentibus datum; & miraberis res exiguas & minimas tanta mercede compenſari,

Hæc quę iam dicta ſunt, fient illa quidem, ſed non eo modo quo dicta ſunt fient, ſed quomodo ab hominibus explicari non poſſunt, fient: puncto temporis, ſummo ſplendore, inexplicabili lætitia, modo ſupernaturali, quemq; illi ſoli intelligent, quibus dabitur experiri.

CAPVT XXIII.

DE PRÆMIO ACCIDENTALI.

Id, eſt omne gaudium, quod vltra viſionẽ Dei confertur beatis. Eſtq; in omnium optabiliũ pleniſsima poſseſsione.

 1. Opem

aggregatione perfectus.

Atque vt ab accidentali præmio tanquam minori auſpiceris, omnibus ibi bonis circumflues & abundabis. nihil quod deſiderare poſſis aberit, omnia quæ voles copiosè accipies. Cumque tanta ſit illic felicitas, rectè tamen dixit D. Auguſtinus, faciliùs exponi poſſe quid non ſit, quàm quid ſit in cælo: nulla paupertas, nulla inſcitia, nulla ægritudo, nullæ prorſus miſeriæ, nulla penitus mala, imò verò nec hęc noſtratia bona, non diuitiæ noſtræ, non honores noſtri, nō ſcientiæ noſtræ, non eloquentia noſtra, non denique quicquid in bonis & eximiis hic mundus admiratur. Aderunt tamen bona omnia ſed pręſtantiora & altiora.

Quæ res, hac ſimilitudine poſſit explicari. Agricola quiſpiam ruſticana ſua caſa & ſupellectili contentus viuit, menſa, cubili, lecto, veſtitu, &c. At filius Regis aſſuetus palatio ſupellectilique regia, caſam hanc fortè ingreſſus, nihil inveniet quod aula pa-gentis dignum putet. Hic enim videt

parietes luteos, tectum ſtramineum; tapetes aranearum telas; lectum ſaccum ſtramineum; lecticam humum; menſam rudem tabulam, ſedem, truncum arboris; veſtem pannoſam; calceos clauiculatos; orbes & cochlearia lignea; lances teſtaceas; denique rudia ruſticanaque omnia, quibus licet fruatur & delectetur agricola, nō capitur tamen Regis filius, cuius palatium eſt nobili lapide ſtructum, plumbeis laminis tectum, pulcherrimè laqueatum, & ſupellectili aurea atque argentea inſtructum. Simili modo res ſe habet in aula cæli: vbi diuitiæ huius mundi, quæ auro, argento, lapidibusque precioſis, & gemmis conſtant; hoc eſt, terra rubra, alba, aut aliis coloribus, pro qualitate gemmarum tincta; nullo precio habētur.

Noſtræ opes pungunt ſollicitudine curaque habendi & retinendi. Illic opes cæleſtes ſine cura, & illæ quidē ampliſſimæ. Super omnia enim bona ſua conſtituet te Deus. (Matt: 24.) Quicquid habet Deus, id tuum erit. Et queadmodum olim Ioſephus par

erat Pharaoni, (Gen: 41.) vno ſolio regni ſceptroq́; excepto: ita tibi ſua omnia donabit, committetque Deus, hoc vno dempto, quod communicari nequit: vt ipſe ſolus maneat Deus ſvper omnia benedictus in ſæcula.

Honores iſtius vitæ quid præter externam reuerentiam adferunt, & illã ſæpe ſimulatam, ſæpè extortam, ſæpe coactam, & invidia maledictionibusq; plenã? In cælo porrò quãtus honor? *Qui vicerit* (inquit Christus Apoc. 3.) *dabo ei ſedere mecum in throno meo.* Magnus honor, in eodem throno cum Rege cõſidere. Aman, acerrimus honoris exiſtimator, (Eſther 6.) ſummam dignitatem iudicabat equo Regis vehi, quantus igitur erit honor, in eodem throno ſedere cum Chriſto Deo, & Regum omnium Domino? Eleganter dixit B. Apoſtolus Paulus? (2 Cor: 4.) *Quod in præſenti eſt momentaneum & leue tribulationis noſtræ, in ſublimi-*

tate æternum gloriæ pondus operatur in nobis. Tanta eſt illius honoris & gloriæ magnitudo, vt omne id quod in hac vita pati contingit, ſit pro re leui ac momentaneæ habendum.

Summa in hoc mundo poteſtas, eſt ſumma imbecilitas. Reges & Principes qui præter cæteros poteſtate præditi eſſe videntur, ſine miniſtrorum turba, à quibus pendet tota illorum poteſtas, vix audent domo efferre pedem, quod intrepidi faciunt mendici. Beati verò in cælo, ſine miniſtrorum aut militum ope, ſoli per ſe acies integras delere & perdere poſſunt: ſicut vna nocte in exercitu Senacherib, (Iſaiæ 37.) Angelus vnus 185. hominum millia proſtrauit. Quia gladii ancipites in manibus eorum, ad faciendam uindictam in nationibus, increpationes in populis, quod illis in Apocalypſi promiſit Chriſtus his verbis (Apoc: 2.) *Qui vicerit & cuſtodierit vſq; in finē opera mea,*

dabo illi poteſtatē ſuper gentes, et reget eas in virga ferrea, & tā-quam vas figuli confringentur, ſicut & ego accepi à Patre meo. Hoc eſt, poteſtatem, qua me Pater cœleſtis ornauit, cum ſanctis meis communicabo.

Cibus noſter in hac vita ex animalium carnibus, aut terræ frugibus atq; herbis, potus ex aqua aut ſucco vuarum conficitur: & ſumptus quandoq; lædit corpus, ſæpe mentem ad terrena deprimit, labore parandus eſt, & quotidie repetendus. Quanto præſtantius eſt alimētum cælitum? *Ego* (dicebat Raphael Tobiæ 12.) *cibo inuiſibili, & potu qui ab hominibus videri non poteſt, vtor.* Replet omne deſiderium (pſal. 35.) ſaciatq;. Inebriabimur enim ab vbertate domus Domini; & ſaciabimur, (Pſal. 16.) cúm apparuerit gloria eius Sine moleſtia paratur, quia Filius Dei iubebit nos accumbere (Luc: 8.) &

tranſiens miniſtrabit nobis.

Voluptas huius vitę ſuas habet amaritudines, vt non immeritò à Saluatore Chriſto ſpinis pungentibus comparetur: non raro eſt fœda, plerumq; imperfecta; nam qui tactu delectatur, dolet alio ſenſu, audiens vel aſpiciens quod moleſtiam parit.

In cælis corpus ipſum cum omnib. ſuis partibus & membris admirabiles capiet voluptates, ſed caſtas, ſed ſanctas, ſed diuinas: primò quidem quatuor illis diuinis dotibus afficietur, quibus erit Primò impatibile, ſanum, vt nulla læſione, nullo æſtu, nullo frigore, nulloque malo affligi poſſit. Secundò inſtar ſolis clarum, ſplendor enim ipſi loco veſtimenti erit. Tertiò agile ad omnem animæ nutum, velociter, ſine moleſtia atque defatigatione vbique præſens. Quarto, ſpirituali rationi per omnia obtemperans.

Deinde verò ſenſus habebunt incredibilia oblectamenta. Oculi qui multa hîc acerba viderunt, & pauperum neceſſitates benignè inſpexerunt, gaudebunt illic præſentia Chri-

ſti, ſacratiſſimæ Matris, omniumque Sanctorum, quorum corpora omnem pulchritudinē vincent: delectabūtur quoque amœnitate loci, quæ quanta ſit in ipſo cęleſti palatio, ex infima eius viliſſimaq; parte quæ nos reſpicit, coniectare poſſumus. Hæc enim pulchritudine ſtellarum & ſiderum ornata, lumineque ſolis & lunæ illuſtrata, non ſolum orbem hunc inferiorem illuminat, ſed rebus omnibus vitam & eſſe confert atque conſeruat Quid igitur in penetralibus ipſis erit pulchritudinis, ſi tantum ſplendoris habet hæc pars, quæ non ſolùm ab hominibus, ſed etiam à beſtiis conſpicitur?

Aures quoq;, quæ pauperum vocibus & clamoribus patuerunt, diuinasque laudes & ſacras conciones ad monitionesque cum fructu audierunt, multaque conuitia hauſerunt, ibi ſuauiſſimo Chriſti colloquio perfruentur: Sacratiſſimæ Dei Genitricis cæterorumq; Sanctorum verbis & ſermonibus, concentuque Angelorum, & laudibus ſine fine decantandis, de

lectabuntur.

Singulis prætereà ſenſibus reliqu[illegible] ſuæ voluptates non deerunt, & pl[illegible] delectationis illi percipient, qui plu[illegible] moleſtiæ tulerunt. Cicatrices vulne rum pro Chriſto acceptorum, admirabilem ſplendorem reddent. Caro macie, ieiuniis, ciliciis, aliiſque pœnitētiis, confecta, inſtar ſolis fulgebit, denique labores omnes & incommoda pro iuſtitia & remiſſione peccatorum ſuſcepta & tolerata, ſumma quiete & iucunditate permutabuntur.

Scientia iſtius mundi, tametſi magno labore parta, eſt tamen potiùs ignorantia dicenda, quàm ſcientia vt verè dixerit ſui temporis doctiſſimus Socrates, ſe hoc vnum ſcire, quod nihil ſciret: cumque tam exigua ſit, & ferè nulla, inflare tamen ſolet, & miros homini ſpiritus afferre. Quid, quęſo, nouimus de natura curſuq; aſtrorum? quid de fluxu refluxuque & ſalſedine maris? Quid de corpore humano? Medicina plena eſt ambiguitatibus; Iuriſperiti, tot ſcriptis voluminibus, in rebus grauiſſimis ſæpe diſſen-

tiunt. Extra ea quæ fidē credimus, Theologia multis obſcuritatibus eſt inuoluta. Et hodie in omni ferè ſciẽtia, quæ multo tempore magno conſenſu tradita fuerunt, à pleriſq́. nouis difficultatibus ſuſcitatis, in dubium vocantur. Sancti in cælis quid poterunt ignorare? videbunt oculis curſus orbesq́ue cælorum, non magis ipſos latebunt herbarum, animalium, cæterorumq́ue corporum naturæ & proprietates, quam dæmones, qui ingenii pernicitate omnia penetrant. Et quid non ſcient, qui ſcientem, omniaq́; in ſe continentem ſcient?

Suauitas quæ ex amicorum ſociorumq́; conſuetudine in hoc mundo capitur, frequenter aliqua amaritudine miſcetur, vel ex moribus minùs aptis, vel ex verbo leuiùs inconſideratiusq́ue prolato, vel ex æmulatione, ſi fortè alii nobis anteponantur. In cælo verò vnum ex præcipuis gaudiis erit, ſanctorum conſuetudo atq; præſentia, quorum gloria, non aliter atq́; ſi noſtra eſſet, lætabimur, queãdmodum ſingula corporis membra, ornatu

mutuo gadent : manus enim ex capitis ornatu redditur ornatior, atq; ita de cæteris membis : & ſicut mater gaudet cùm filius ad honores ma. gnos euehitur, quòd talis honor in matrem quoque talis filii redundet. Quamobrem nulla eſt illic inuidia, nulla ambitio, nulla ob aliorum maiorem gloriam æmulatio. Singuli enim quantã optare & capere poſſunt gloriam, habebunt.

Sicut igitur frater, ſtatura breuior accepta à parente veſte aurea, quæ ſuo corpori cõuenit, nõ inuidet fratri proceriori, veſtem ſimilem, ſed pro ſtatura longiorem, maioriſque precii : neque iſtam ſibi cuperet oblatam, tanquam minus conuenientem : Et ſicut manus ornata annulis gemmiſq;, non appetit ornatum capitis, licet ſumptuoſiorem : Et quemadmodum mater non inuidet filio diuitem Epiſcopatum, aut ſacerdotium, cuius ipſa nõ eſt capax : Ita Sancti ſuo ſinguli ſtatu contenti erunt; nec vnus alterius honore, aut gloria dolebit, ſed potiùs vehementiſſimè gaudebit.

Neque

Neque ſolúm admixta ſunt malis multis bona iſtius vitæ, ſed breuia quoque ſunt & incerta, aliquando fortunæ ludibrio expoſita, ſemper autem morte deſerenda. At verò cæleſtium bonorum nullus erit terminus *Sẽper enim cũ Domino erimus*, inquit Apoſtolns. (1. Theſ: 4.) Cùm namque in omni occupatione læta tempus breue appareat, & citiùs atq; vellemus effluxiſſe videatur, in illa ſumma felicitate, omne tempus eſſet breuiſsimum. Quia (vt ait Propheta Dauid Pſal: 89.) *mille anni ante oculos Domini, tanquam dies heſterna quæ præteriit.* Igitur in illa ſancta æternitate nulla eſt viciſſitudo, nulla ſuccesio, nulla permutatio, ſed conſtans & firma & plena & abſoluta per omnem æternitatem lætitia, nullo tędio diuturnitatis permixta. Sicut enim Deus alias omnipotentiã, bonitatem, iuſtitiamque ſuam hominibus declarauit: ita in beatitudine cæleſti quibus bonis ornare, & quan-

ta felicitatè ſuos dilectos afficere poſſit, apertis theſauris gloriæ ſuæ palam faciet, nihil hîc erit mali, nihil deerit boni, Cogita diligenter apud animum tuum quid appetas, aut quid deſiderare poſſis; id omne habebis illic, & plenius perfectiusque, quam conceperas, habebis.

CAPVT XXIIII.

DE PRÆMIO ESSENTIALI.

Id, in ipſa Dei fruitione ſitum eſt.

Ea enim 1. anima ipſa tota quaſi deificatur, ut carbo ignitus.

2. Etiam in corpus gloria mira redundat.

3. Ineffabili voluptate totus homo perfunditur.

4. Sapientia ſcientiaq; ſumma intellectus illuſtratur.

5. Volun-

5. *Voluntas incredibili amore Dei accenditur.*

6. *Ipſius Dei proprietates, ſuo quodā modo, beatis cōmunicātur*

PRAETER hæc tanta tamq́ue admirabilia bona, vult Deus ſe ipſum nobis in cælis dare, diuināq́ue naturam admirabiliter nobis cōiungere, vt à nobis videatur, & habeatur, & videndo poſſideatur. Res iſta cum tam ſublimis ſit, vt neque verbis exprimi, neque mentè concipì valeat, pro ingenii noſtri tarditate, hoc rudi modo conſideretur.

Deus natura ſimpliciſſimus, perfectione infinitus, nec humano nec Angelico intellectu attingitur aut videtur; quòd mens creata ad tam perfectam & abſolutam ſimplicitatem non poſſit aſpirare, neque ſit aut eſſe poſſit ſimilitudo aliqua, quæ Dei naturam intellectui repræſentet, cùm omnis ſimilitudo finitam habeat perfectionem, Deus autem ſit infinitus. Deus itaque pro bonitate ſua hominibus ſanctis ſe manifeſtare volens, meu tis

humanæ oculos infirmos atque anguſtos, primò quidem firmiores reddit, lumineque diuino illuſtrat, vt ſupra naturæ vires, capaces efficiantur contemplationis Dei. Tum verò Deus ipſe non per ſpeciem (vt fit in cognitione aliarum rerum, quarum ſimilitudines, non res ipſæ, ſunt in ſenſibus & intellectu) ſed per ſe ipſum in intellectum ingreditur, cõiunctioneque hac ſupernaturali & admirabili videtur per ſe, atque in ſe diuina natura: neque videtur modò, ſed per intellectum ingreſſus in animam, eam, potentiaſque eius, adeoque corpus ipſum hominis beati, diuinitate replet.

Qua ex re efficitur Primò, vt anima beata Deo plena, tametſi naturam ſuam non amittat, diuinæ tamen naturæ conſors dicatur, atque in ea magis Deus, quàm propria natura cernatur, quod ſimilitudine candentis carbonis, & ardentis fumi in flamma explicari ſolet.

Secundò, vt gloria hæc animæ in corpus redundet, corpuſque ipſum afficiat: vnde ſicut per animã ſuam accipit humanum corpus pulchritu-

dinem

dinem; ita nõ mirum ſi præſentia hac diuinitatis corpora ſanctorum *ful-gebũt* (*Matt:* 13) *ſicut ſol in regno Patris eorum*, quemadmodum Chriſtum Dominum, in transfiguratine reſplenduiſſe nouimus: & ſicut ex pulchritudine iſta motuq; videtur corpus viuere, vitaq; ipſius quodãmodò oculis externis cernitur: ita recte dicit B. Auguſtinus, propter inſignẽ, ſanctorum gloriam, Deum ipſum hu manis oculis quodãmodo cõſpici, nẽpe ſicut videtur vita vel anima viuentis.

Tertio fit, vt hac coniunctione Sancti admirabili delectatione voluptateqve afficiantur: ſiquidẽ voluptas tribus rebus excitatur: Re delectabili, re delectationis capace, & vtriuſque coniunctione: eritque delectatio eo vehementior, quo hæc tria in ſuo genere magis ſuperant: quo namque cibus eſt ſuauior, guſtatus etiam meliùs conſtitutus, illique cibus coniunctior, eo gratior eſt ſapor. Atqui Deus, in quo continetur omne prorſus bonum, omnis dulcedo, omnis ſuauitas, eſt ſummè delectabilis Anima

quoque humana, natura alioqnin ſua ad percipiendam delectationem aptiſſima, vtpote natura ſpiritualis & ſubtilis, cuius virtute & præſentia corpus ipſum affectionibus quibuſdam ſolet commoueri: lumine verò hoc diuino illuſtrata, multo eſt etiã aptior & quòd ſum̃o Dei ſui deſiderio teneatur, non aliter idonea eſt ad Deum capiendum, quam ille, qui ardentiſſimè ſitit eſt idoneus ad bibendum. Iam verò coniunctio Dei & animæ, non eſt externa per immiſſas ſpecies & ſimilitudines, qualis eſt ferè in ſenſibus animalis, & intellectu hominis, qui aliquid intelligendo cõcipit; neque eſt per ſolum contactum, ſicut cúm guſtamus quippiam aut tangimus; ſed eſt prorſus intima, dum Deus natura diuinitateque ſua in animã illabitur, totamq́; penetrat, ſicut ſpongiam penetrat aqua, & fumum ignis. Vnde neceſſarium eſt, hanc ſuauitatẽ atque dulcedinem, quæ ex coniunctione Dei accipitur eſſe maximam.

Quartò fit, vt Sancti magna ſapientia præditi ſint, & multarum rerum ſcientia abundent. Quid enim non

videt, qui in ſe habentem omnia, videt? Itaque Sancti quibus datum fuerit diuinam eſſentiam perſpicuè intueri, videbunt Dei infinitam naturam, maieſtatem, pulchritudinem, bonitatem, potentiam, cæteraq; attributa, quæ omnia cum ſint perfectiſſima non ſunt in Deo res multę, ſed vnica ſimpliciſſima natura, eſtque Dei ſapientia eius potentia. & hæc eius iuſtitia, & iſta ipſius miſericordia, &c. Videbunt in hac ſimplici eſentia tres perſonas reipſa diſtinctas; & vnicam tamen numero naturam. Videbunt quomodo Filius ab æterno generetur, & ſemper ſit genitus, ſemperque naſcatur & ſemper ſit perfectus: quomodo Spiritus Sanctus à Patre & Filio non naſcatur quidem, ſed procedat per modum amoris, non à duobus, ſed ab vno principio: Videbunt rurſus quid tota æternitate Deus egerit, qua potentia & modo de nihilo mundum creauerit, reſque omnes creatas, viſibiles, & inuiſibiles, in Deo exiſtentes conſpicient ſed longè nobiliores atque præſtantiores quàm ſint in ſe ipſis, nempe ideas rerum & ſimi-

litudines, per quas producta eſt vniverſitas rerum: quæ res in Deo erant antequam ex nihilo formarentur, & quidem non materiatæ, ſed materiæ expertes; neq; mortuæ, ſed viuæ: quia *quod factũ eſt, in ipſo vita erat.* (Ioan: 1.) Videbunt prętereà operantem Deum, & nõ moueri, omnia quę fiunt facientem, & nõ mutari; omnia cõſeruantem, nec fatigari, Videbunt inter cætera, admirabile opus incarnationis Filii Dei, quo ſecunda in Trinitate perſona in eandẽ perſonam aſſumpſit humanam naturam, ita vt ea perſona quæ priùs erat perfectiſſimus Deus, facta ſit ſine vlla ſui mutatione perfectiſſimus homo. Hæc omnia videbunt in Deo clarè perſpicueq́; ſed non comprehendent ob rerum magnitudinẽ, ſeu potiùs ob rei vnius infinitatem, gaudebuntq; ſe cõprehendere non poſſe; & ad tantæ maieſtatis aſpectum eſſe admiſſos, quæ nullius creaturæ mente capi poſſit. Videbunt deniquę in Deo res omnes ab orbe condito geſtas, nõ vt abſentes, ſed quaſi præſentes, mirabunturque Dei ſapientiam, & prouiden-

tiſſimam charitatē, cognoſcent quoque quanta beneuolentia eos in hoc mundo Deus tractauerit, per varios caſus duxerit, & ab æterno prædeſtinatos ſapienter amanterque ad ſalutis portum perduxerit, omniaq; bona & mala, quę in hac vita experti fuerunt, in ipſorum cōmodum cōuerterit.

Hinc quintò excitabitur in hominis voluntate ardentiſſimus amor Dei, tum ex pulchritudine bonitateq; immenſa, tum ex charitate beneficiisq; in nos, totumq; humanum genus collatis. Hæc enim duo conciliant amorem, bonitas & beneficium. Et quia iuxta ſcripturam (Prouc: 8.) Deus *diligētes ſe diligit*, ſeu potiùs quia ſe faciet ab homine perfecta charitate diligi, ipſe viciſim in nos ſuauiſſima abundantiſſimaque charitate effundetur, vt non modò cognoſcamus & affirmemus nos diligi (quod in hac vita quoque fateri cogimur) neque ſolum experiamur, ſed verè ſentiamus atque guſtemus immenſam Dei in nos dilectionem.

Sextò, Fit quoque hac admirabili

coniunctione, vt Beatis Deus ſuas proprietates impertiatur: Potentiam, amorem hominum, patientiam, compaſsionem, miſericordiam &c. vt ſint fere ſicut Dii, non quidem ſcientes bonum & malum, ſed ſcientes omne bonum, omni virtute, bonitate, & gloria perfecti, & carentes omni malo; aut potiùs ſicut Deus, qui per hãc ſuam, cum omnibus Sanctis coniunctionẽ erit omnia in omnibus, vt Deus in ſingulis videatur, & ſinguli in Deo, ſicut ignis eſt in carbonibus accenſis, & carbones in igne ardente.

Vnde etiam hoc diſcimus, quantopere ſint Sancti à viuentibus colendi, propter Deum, quo pleni ſunt, quanta ſit eorum dignitas, quanta maieſtas, quanta poteſtas, vt Dii, vel Deus potiùs videantur, quàm homines. Nõ itaque mortui, non cæci, non ſurdi, non muti, non infirmi, ſed viui, videntes in Deo neceſſitates noſtras, audientes preces noſtras, orantes pro nobis; & pro gloria & poteſtate ſibi à Deo conceſſa, mortalibus opem ferentes: adeò vt dæmonibus, damnatiſque ſummo ſint terrori, qui hanc

diuinam in Sanctis maieſtatem, claritatem, atque potentiam ferre non poſſunt.

CAPVT XXV.

DE MODO COGNOſcendi, an ſimus in via ad cælum.

Agnoſcimus id 1. ex ſolida cõſcientię ſerenitate.

2. Ex affectuum, olim indomitorum, compoſitione.

3. Ex terrenæ felicitatis ſomnis contemptu.

4. Ex deſiderio vitæ cæſtis

5. Ex patienti tolerantia crucis pro Chriſto.

FRVSTRA de tanta cælorum gloria meditamur, multaque cognoſcimus, ſi aliis cognoſcamus, nõ nobis, hoc eſt, ſi non teneamus viã quæ ducit ad illã gloriam. Et quidẽ *neſcit homo (Eccleſ. 9.) vtrum amore an odio dignus ſit:* quia ta-

men monet Apoſtolus (2. Petr: 1.) *vt certam noſtram vocationem electioneq́; faciamus*, & B. Paulus affirmat (Rom: 8.) Spiritum S. reddere *teſtimonium ſpiritui noſtro, quòd ſumus filii Dei:* indicia quędam habere poſſumus, quibus inducamur vt ſperemus confidamusq;: nos eſſe in via recta ad vitam æternam.

Quorum primùm eſt, ſerenitas conſcientiæ & quies interna, iuxta illud B. Ioannis (1. Ioan: 3.) *ſi cor noſtrū non reprehenderit nos: fiduciā habemus ad Deum.* Cæterùm quia de ſe B. Paulus loquitur, *Nihil mihi*
1. Cor: 4. *conſcius ſum, ſed non in hoc iuſtificatus ſum:* non in omni nec in ſola illa interna pace & tranquillitate ē acquieſcendum: quando quidē David in grauiſsimis peccatis, adulterio: & homicidio, totis nouem menſibus, & in peccato ſuperbiæ numerati populi totis ſex menſibus, ſine vllis conſcientiæ ſtimulis videtur hæſiſſe. Sed

hæc

hæc quies mentis, de qua loquimur, ex eò proficiſci debet, quòd quis poſt diligentem & quotidianã actionum ſuarum conſiderationem, nihil in ſe inueniat quod diuinæ legi repugnet, firmumq́; propoſitum concipiat, nihil quod Deo ingratum ſit, admittendi, & nihilominus frequẽti cõfeſſione leuiora peccata deleat, ſeſeq; crebra ſãctiſſimæ Euchariſtiæ perceptione aduerſuspeccata cõmuniat. Quisquis tunc ſerenitatẽ animi ſẽtit, firmiter ſperet ſibi iã locum eſſe in cæliscõſtitutum.

Secundùm eſt, in domandis paſſionibus animæ progreſſum feciſſe, atq́; dum præſentem diem cum præcedentibus confers, in te mutationem experiri, vt, tametſi non omnino extincti ſint motus perturbationum, ſint tamẽ ita repreſſi, vt non te iam regant & ferant, ſed à te regantur & cõprimãtur ad exemplum paralytici illius quem Chriſtus curauit: (Matt: 9.) is namq; à lecto infirmus portabatur, ſanus autem lectum ſuum ipſe portauit. Danda igitur tibi eſſet opera, vt vitiis prauiſq, inclinationib. animum tuum liberes (ſunt enĩ ſordesquibus purgan

tere, ne noceat, quàm eius volupta-
tibus recreari.

Quartum eſt deſiderium vitæ cæle
ſtis ſi cũ B. Apoſtolo (Phili :1.) cupias
diſſolui, & eſſe cum Chriſto: non
more illorũ qui puſillanimitate & im
patientia moleſtias refugiunt, quas
in mundo pati coguntur, ſed amore
præſentiæ Chriſti. Ille igitur, certa ſpe
æternę beatitudinis conſequendæ te-
neatur, qui frequenter de futura vita
cùm voluptate & deſiderio cogitat,
ad illam anhelat, illuc bona ſua præ-
mittit, in illam omnem ſuam conſo-
lationem differt. Quemadmodum vi-
nitores faciunt, qui ĩmaturas vuas non
carpunt, ne tẽpore vindemiæ nullas
habeant maturas: ſed patienter vſq;
ad autumnum expectant, cùm quòd
immaturę dentibus ſtuporẽ inducãt,
tũ quòd in vindemia dulce ex ipſis vi-
num exprimatur. Tu ergo, cuius ani-
mum ſubinde deliciarum cupiditas
titillat; ne dubites, frueris deliciis vbi
maturuerint: in hoc mundo nocent,
parũper itaq; expecta, & in autumnũ
hoc eſt in futuram vitam, omnem co-
gitationem tuã cõuerte ibi nihil de-
rit honoris, pulchritudinis, ſuauitatis

diuitiarum, voluptatum.

Quintum eſt, tribulationes & moleſtias in hac vita pro iuſtitia ſuſtinere, hoc eſt, crucem Chriſti ferre. Via quæ ad cælum ducit, cruce Chriſti ab aliis viis diſcernitur, in quibus non Chriſti, ſed latronum, furum, aliorūq́. impiorum hominum ſunt patibula. Si igitur rectè viuēs, nihilq; præter Deum quęrēs affligaris, optimè ſperādū tibi eſt de pręmio ęterno, & valde notāda ſunt verba Raphaêlis Angeli, quibus in hunc modum Tobiâ virum (Tob: 11.) alioquin ſanctiſſimū cōſolabatur: *Quia acceptus eras Deo, neceſſè fuit vt tentatio probaret te.* Quaſi dicat, qui diuitiis cōmoditatibuſq; carnis affluunt, & rebus ſecundis cōſtāter vtuntur, nulliſq; premūtur aduerſitatibus illis metuēdū eſt, ne bona illorum opera hoc felici rerum omnium ſucceſſu cōpēſentur: ſed qui malis vrgetur & vexatur in hoc mundo, is gaudeat, quia merces ipſi bonorum operum copioſa in cælis conſeruatur.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

FINIS.